

TEMA BROJA: *Porezni sustav Republike Hrvatske*

☞ ***Svečano otvorenje povodom preseljenja u Žerjavićevu ulicu i Dan otvorenih vrata Pravne klinike***

☞ ***„Gorući problemi“: Cyberbullying („virtualno“ zlostavljanje), Diskriminatorno izražavanje u medijskom prostoru, Sigurnosni aspekt športskih natjecanja, Pravo osoba s invaliditetom na rad i rad u***

invalidskoj mirovini, Novi Zakon o udrugama, Grad Zagreb - briga za socijalno ugrožene osobe, Sloboda kretanja radnika u Europskoj uniji

☞ ***Intervju: prof. dr. sc. Alan Uzelac***

☞ ***Putovanja, humanitarne akcije i projekti Pravne klinike u Zagrebu***

☞ ***Studentski kutak: predstavljanje studentskih udruga***

Uvodna riječ glavnih urednika

Dragi čitatelji,

pred vama je šesti broj biltena Pravne klinike *Pro bono*.

Pravna klinika u Zagrebu okrenula je novu povijesnu stranicu u svom razvoju: u ovom vam broju donosimo izvještaj sa svečanog otvorenja novih prostorija u koje je preseljena naša Pravna klinika koja tako sad već neko vrijeme djeluje na novoj adresi u Žerjavićevoj 6. Uredništvo biltena ovim putem želi zahvaliti svima koji su sudjelovali u tom velikom i povijesnom događaju za Pravnu kliniku i svima koji su nam pomagali u aktivnostima koje su rezultirale preseljenjem Pravne klinike na novu lokaciju.

Kao i uvijek do sad, i u ovom broju biltena osluškivali smo želje i potrebe naših čitatelja pa smo na temelju brojnih upita odlučili za temu broja izabrati prikaz poreznog sustava u Republici Hrvatskoj kroz neka, prema upitima naših čitatelja, najzanimljivija pitanja poreznog sustava. Zatraženo, učinjeno!

Ponešto smo i izmijenili koncept promocije časopisa pa smo je obogatili sa zanimljivim izlaganjima stručnih suradnika Uredništva, prvenstveno iz redova profesora Pravnog fakulteta. Zbog povećanog interesa javnosti promocija je održana i na novoj lokaciji, u auli Sveučilišta pred više od stotinu gostiju. Više o novom konceptu promocije i o samom tijeku promocije petog broja časopisa možete čitati u rubrici Studentski kutak.

Kao uvod u novi projekt Uredništva, međunarodni broj biltena na engleskom jeziku, rubrika Intervju donosi razgovor s osnivačem i voditeljem Pravne klinike u Zagrebu, prof. dr. sc. Alanom Uzelcem na kome leži velika zasluga za uspjeh i etabliranje Pravne klinike u zajednici. Profesor Uzelac je malen akademski eksperiment u suradnji s grupom vrijednih studenata Pravnog fakulteta doveo do potpuno funkcionalne i društveno bitne institucije koja je postala je-

Glavni urednici

dan od većih pružatelja primarne pravne pomoći u Republici Hrvatskoj.

I ovaj broj biltena kao jednu od svojih središnjih rubrika donosi nove *goruće probleme*. Šport je neizostavan dio naše svakodnevice, no ima li on u Hrvatskoj i šire uvijek samo pozitivnu ulogu zabave za šire mase? Ponukani negativnim aktualnostima u području „najvažnije sporedne stvari na svijetu“ odlučili smo istražiti pozadinu sigurnosnog aspekta športskih priredaba. Pročitajte ponešto i o slobodi kretanja radnika unutar Europske unije, uvredi, virtualnom zlostavljanju, diskriminatornom izražavanju u medijskom prostoru, suradnji s UNHCR-om, novom Zakonu o udrugama, radu u invalidskoj mirovini i brizi za socijalno ugrožene osobe u Gradu Zagrebu.

Za kraj, nemojte propustiti ni ostale tekstove iz naših standardnih rubrika Vanjske klinike i Studentski kutak, ali ni naše kontakte dostupne na raznim mjestima u časopisu putem kojih rado očekujemo nove prijedloge, komentare i kritike.

Ugodno čitanje!

Josip Kovilić i Bruno Milinković
Glavni urednici

PRO BONO

Bilten Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu

Nakladnik

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Uredništvo

Josip Kovilić, Bruno Milinković, Marina Bartol-Hedžet, Maja Marta Martonja, Andrea Dujmović, Lea Puljčan, Alen Bijelić

Glavni urednici

Josip Kovilić, Bruno Milinković

Adresa i kontakt Uredništva

Pro bono - bilten Pravne klinike Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Ulica Jurja Žerjavića 6 (II. kat), 10 000 Zagreb, Republika Hrvatska

E-mail: urednistvo.probono@gmail.com

Web: <http://klinika.pravo.unizg.hr/pro-bono>

Facebook: <https://www.facebook.com/bilten.probono>

Lektori

Petra Petrović, prof.

Marko Bratković, mag. iur.

Ideja i realizacija naslovnice

Uredništvo biltena *Pro bono*

Službeni fotografi

Melisa Bahonjić

Matija Skender

Grafička priprema

Gordana Vinter, Sveučilišna tiskara d.o.o., Zagreb

Tisak

Sveučilišna tiskara d.o.o. Zagreb, Trg maršala Tita 14

Naklada

600 primjeraka

4. godina izlaženja

Časopis izlazi 2 puta godišnje (jednom u semestru)

ISSN 1848-8439

Svi tekstovi i fotografije sadržani u biltenu *Pro bono* ne smiju se ni na koji način privatno ili poslovno koristiti, reproducirati ili mijenjati bez prethodnog pisanog dopuštenja Uredništva.

Sadržaj

UVODNA RIJEČ UREDNIŠTVA

Uvodna riječ glavnih urednika	I
-------------------------------------	---

TEMA BROJA

Porezni sustav Republike Hrvatske	1
---	---

VANJSKE KLINIKE

„Public and Private Justice Course“ (Dubrovnik, 26. - 30.5. 2014.)	14
Prikaz vanjskih klinika i projekata Pravne klinike u Zagrebu	16

INTERVJU

Prof. dr. sc. Alan Uzelac: osnivač i voditelj Pravne klinike u Zagrebu	19
--	----

GORUĆI PROBLEMI

Cyberbullying („virtualno“ zlostavljanje)	26
Diskriminatorno izražavanje u medijskom prostoru	30
Uvreda kao kazneno djelo protiv časti i ugleda	34
Humanitarna kriza u Siriji: možemo li učiniti više?	38
Sigurnosni aspekt športskih natjecanja	44
Pravo osoba s invaliditetom na rad i rad u invalidskoj mirovini	53
Novi Zakon o udrugama	61
Grad Zagreb - briga za socijalno ugrožene osobe	66
Sloboda kretanja radnika u Europskoj uniji	70

STUDENSKI KUTAK

Svečano otvorenje povodom preseljenja u Žerjavićevu ulicu i Dan otvorenih vrata Pravne klinike	74
Promocija 5. broja biltena <i>Pro bono</i> (studeni 2014.)	78
Studentske udruge na Pravnom fakultetu: pronađi nešto za sebe!	83
Šesti kongres studenata prava: Položaj radnika u suvremenom društvu i zaštita prava radnika	88

Pisanje članka za bilten *Pro bono*

– upute autorima

1) O biltenu Pravne klinike *Pro bono*

- *Pro bono* je bilten (časopis) Pravne klinike u Zagrebu, jedinice Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu koja pruža besplatnu pravnu pomoć građanima.
- U cijelosti ga izrađuje nekolicina studenata – volontera Pravne klinike i njihovih suradnika (dalje u tekstu: Uredništvo).
- Bilten izlazi semestralno (dva puta godišnje), a prvi je broj izašao u rujnu 2012.
- Bilten donosi zanimljivosti i aktualnosti iz rada Pravne klinike, intervjuje i stručne članke relevantne pravne tematike utemeljene na stvarnim slučajevima s kojima su se stranke javile Pravnoj klinici, a svaki ima i zasebnu temu broja.
- Bilten je dostupan u tiskanom i elektroničkom obliku.
- Svaki novi broj biltena svečano se promovira u prostorijama Pravnog fakulteta u Zagrebu.

2) Tko i kako može sudjelovati u izradi

- Pisanje stručnih (pravnih) članaka u pravilu je namijenjeno volonterima Pravne klinike i pravnim praktičarima.
- I svi ostali zainteresirani (neovisno o tome jesu li volonteri Pravne klinike ili uopće studenti Pravnog fakulteta) mogu pisati ostale vrste tekstova (prigodne članke, kritike, sugestije i sl.) i obavljati različite poslove kao što su službena fotografiranja, grafička obrada, predlaganje tema, marketing, administrativno-tehnički zadaci itd.
- Jednom u ljetnom i jednom u zimskom semestru Uredništvo šalje studentskim mentorima Grupa u Pravnoj klinici obavijest o potrebi pisanja članaka unutar njihovih Grupa.

➤ Ta obavijest sadrži sljedeće podatke: koliko je članaka po Grupi potrebno napisati, okviran broj stranica, koji su rokovi za a) prikupljanje autora i tema i b) slanje gotovih radova uz ostale pojedinosti.

➤ Svatko zainteresiran za bilo kakav rad u biltenu može se javiti na urednistvo.probono@gmail.com.

Zahvaljujemo svima koji su svojim tekstovima, fotografijama i savjetima doprinijeli kvaliteti i izgledu *Pro bona* 6.

3) Tehničke upute

➤ Autor je u pravilu slobodan u izboru naslova i teme koju će obrađivati, ali Uredništvo ih naknadno ipak može izmijeniti.

➤ U odabiru teme autor je dužan pripaziti da nije riječ o (gotovo) identičnoj temi iz prethodnih brojeva biltena *Pro bono* i blogova objavljenih na <http://klinika.pravo.unizg.hr/blog>.

➤ Svaki članak mora započeti istaknutim naslovom i imenom autora, nakon čega slijedi uvod (2-5 rečenica) pisan u trećem licu; pogledajte neki od tekstova u ovom broju za primjer kako taj uvod mora izgledati.

➤ Propisani font je *Times New Roman*, veličina 9, prored 1 (uz redove razmaka iza naslova i podnaslova) uz obostrano poravnanje. Autori će naknadno dobiti i informaciju o broju riječi po stranici teksta.

➤ Uz fond fotografija, slika, shema i grafika kojima raspolaže Uredništvo, uputno je da autor prilikom slanja teksta priloži i **a)** čim kvalitetnije fotografije s točno naznačenim izvorom - npr. vlastita fotografija, web adresa s koje je fotografija preuzeta i sl. (fotografije u izvornoj veličini pošaljite zasebno kao privitke, a nemojte

ih ubacivati u *Word* dokument; u njemu eventualno naznačite gdje želite da se one nalaze) te **b)** ostalo što želi u svom članku (npr. naglasiti za koje dijelove teksta želi isticanje u posebnim okvirima ili napomenuti koji opis želi ispod fotografije/sheme koju prilaže i sl.).

➤ U člancima vrijede uvriježena pravila citiranja i popisivanja literature koja se koriste u pisanju stručnih radova (između ostalog, obavezno je koristiti fusnote koje se umeću na dno stranice i naznačiti korištene izvore).

➤ Svi tekstovi pravne tematike u pravilu moraju biti utemeljeni na pravnom mišljenju provjerenom (potpisanom) od strane akademskog mentora pojedine Grupe. Iznimno, u dogovoru s Uredništvom biltena i studentskim mentorima Grupe, moguće je napisati i članak koji nije utemeljen na pravnom mišljenju, ali ga je prije slanja provjerio i odobrio akademski mentor.

➤ Akademski mentori moraju odobriti i ostale tekstove (intervjue, aktualnosti, putovanja i sl.).

➤ Svaka Grupa zasebno određuje moraju li tekstovi prvotno proći i kontrolu studentskih mentora.

➤ **Konačne verzije** tekstova članka dostavljaju se na elektroničku adresu urednistvo.probono@gmail.com u za to predviđenim rokovima – naknadne izmjene bit će moguće samo iznimno, kada to Uredništvo samostalno ocijeni potrebnim ili prema uputama lektora, grafičara, vodstva Pravne klinike i sl.

➤ Svi će tekstovi nakon slanja Uredništvu biti lektorirani, ali autore molimo da prije slanja tekstove pravopisno provjere na <http://hascheck.tel.fer.hr>

Upute autorima objavljuju se u broju 6, a vrijede za broj 7 biltena.

Glavni urednici

Porezni sustav Republike Hrvatske

MANJA DRACH, BRANKO MOHR, DUNJA JANEŠ

Adam Smith u svojoj je knjizi „Bogatstvo naroda“ napisao: „ Nema te umjetnosti koju jedna država nauči od druge tako brzo, kao što je izvlačenje novca iz džepova ljudi.“

Ova rečenica slavnog ekonomista najbolje opisuje ono što države pokušavaju činiti po uzoru jedna na drugu - nametima što više smanjiti prihode građana, u svrhu punjenja državnog te lokalnih i regionalnih proračuna. Porezni sustav Republike Hrvatske ima svoje specifičnosti koje će biti prikazane kroz nekoliko kratkih poglavlja.

Porez na dohodak je sastavni dio porezne politike Republike Hrvatske. Taj oblik poreza je neizravni i derivativni prihod države kojim ona uzima od građana dio njihova dohotka. Time se smanjuje njihova ekonomska snaga kako bi ju država sebi stvorila, a građani imaju posrednu korist. Porez na dohodak obračunava se različito, ovisno o tome od koje se djelatnosti dohodak ostvaruje te tko je porezni obveznik koji podnosi prijavu poreza. Moglo bi se reći kako je običnom čovjeku teško pratiti promjene, zbog čega bi kod podnošenja porezne prijave porezni službenici trebali ljubazno pomoći onima kojima je pomoć potrebna kako bi na pravilan način i na vrijeme, ispunili svoju obvezu. Naš porezni sustav poznaje 6 izvora poreza na dohodak, dok će u ovome radu biti prikazana tri najčešća i najznačajnija, a to su porez na dohodak od nesamostalne djelatnosti, porez na dohodak od samostalne djelatnosti te drugi dohodak od njegove posebnosti¹

POREZ NA DOHODAK OD NESAMOSTALNE DJELATNOSTI

Dohodak od nesamostalnog rada je razlika između primitaka po osnovi nesamostalnog rada i izdataka po osnovi nesamostalnog rada, ostvarenih u jednom poreznom razdoblju.²

Primitkom se smatraju sva dobra koja su osobi koja je porezni obveznik pripala u jednoj kalendarскоj godini. Dobra koja porezni obveznik može ostvariti su novac, stvari, materijalna prava, usluge i slično.

Primitcima od nesamostalnog rada smatraju se:

1. plaća
2. mirovine ostvarene na temelju prijašnjih uplata doprinosa za obvezno mirovinsko osiguranje
3. primici u naravi kao što su korištenje zgrada, prometnih sredstava, povoljnije kamate pri odobravanju kredita, do-

djela i opsijska kupnja vlastitih dionica po povoljnijim uvjetima i druge pogodnosti koje poslodavci ili isplatitelji plaće daju radnicima i drugim fizičkim osobama koje ostvaruju primitke.³

Plaćom se smatraju svi primici koje poslodavac isplaćuje radnicima u svezi s radnim odnosom, bilo da ih plaća u naravi ili u novcu; na temelju radnog odnosa koji postoji i dalje ili je prestao ako je primitak isplaćen temeljem obavljenog rada za vrijeme dok je osoba bila u radnom odnosu. Često se primjenjuje kada poslodavci isplaćuju neisplaćene plaće umirovljenim ili otpuštenim radnicima.

Primitke koji se ne smatraju primitcima od nesamostalnog rada i kao takvi ne podliježu oporezivanju mogli bismo podijeliti u dvije skupine.

Prva su primici koje poslodavac i isplatitelj primitka, odnosno plaće, pruža radnicima i fizičkim osobama radi obavljanja djelatnosti poslodavca i isplatitelja plaće (primitka). To su prije svega sredstva uložena u uređenje radnog prostora, prostora za odmor i

¹ Članak 5. Zakona o porezu na dohodak (Narodne novine, broj 177/04, 73/08, 80/10, 114/11, 22/12, 144/12, 43/13, 120/13, 125/13, 148/13, 83/14, 143/14; u daljnjem tekstu: ZODOH). Prema istom članku ostala tri izvora poreza na dohodak su: dohodak od imovine i imovinskih prava, dohodak od kapitala i dohodak od osiguranja.

² Cipek, Ksenija; Mijatović, Nikola, Sustav poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj, Zagreb, Inženjerski biro, 2007, str. 71

³ Članak 14. ZODOH.

POREZNA UPRAVA
 PODRUČNI URED _____
 ISPOSTAVA _____
 NADNEVAK IZDAVANJA _____

OIB _____
 OSOBNI BROJ UMROVLJENIKA _____

KARTICA POREZA NA DOHODAK OD NESAMOSTALNOG RADA

I. OPĆI PODACI O RADNIKU/OSOBI KOJA OSTVARUJE PLAĆU/UMIROVLJENIKU					
IME I PREZIME _____					
ŠIFRA OPĆINE/GRADA	NASELJE	ULICA	ŠIFRA ULICE	KUĆNI BROJ	PODACI VRIJEDE OD
1	2	3	4	5	6
II.1. PODACI O OSOBNOG ODBITKU RADNIKA/OSOBE KOJA OSTVARUJE PLAĆU/UMIROVLJENIKA					
OZNAKA OSOBNOG ODBITKA	INVALIDNOST	POSTOTAK INVALIDNOSTI HRVATSKOG RATNOG VOJNOG INVALIDA IZ DOMOVINSKOG RATA	PRIPADNOST PODRUČJU POSEBNE DRŽAVNE SKRBI I DRUGIM PODRUČJIMA PO POSEBNIM ZAKONIMA	PODACI VRIJEDE OD	
1	2	3	4	5	
A radnik/osoba koja ostvaruje plaću; B umirovljenik; I invalidnost; V invalidnost hrvatskog ratnog vojnog invalida iz Domovinskog rata; I* ili V* invalidnost 100% ili na temelju invalidnosti pravo na pomoć i njegu; P1 područje posebne državne skrbi prve skupine; P2 područje posebne državne skrbi druge skupine; P3 područje posebne državne skrbi treće skupine; P4 druga područja po posebnim zakonima; S supružnik; U uzdržavani član; D1 prvo dijete; D2 drugo dijete; D3 treće dijete; D4 četvrto dijete; D5 peto dijete i nadalje					
II. 2. OPIS PROMJENA					

Izvor: propisi.porezna-uprava.hr

prehranu, posebna radna odjeća, obvezni liječnički pregledi propisani posebnim zakonom, sistematski pregledi i obrazovanje u vezi s djelatnošću koju obavlja radnik, kao i članarine po osnovi članstva u strukovnim komorama, koje su prema posebnim propisima obvezne za radnika pri obavljanju određenih poslova za poslodavaca.

U drugu skupinu ulaze primici koje isplaćuje Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Tu spadaju naknade za plaće hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, koji to pravo ostvaruju prema posebnom zakonu, zaštitni dodatak na mirovinu koji je planiran iz državnog proračuna i proračuna lokalne i regionalne samouprave, novčana naknada za tjelesna ošte-

ćenja, doplatka za pomoć i njegu druge osobe, kao i naknada plaće invalida rada s pravom na profesionalnu rehabilitaciju i dodatak na mirovinu isplaćen sukladno posebnom zakonu.

Izdacima se smatraju svi troškovi koji se mogu odbiti prilikom utvrđivanja dohotka od nesamostalnog rada i plaćanja poreza, a to su razni doprinosi uplaćeni za obvezna osiguranja iz plaće kao i određene premije osiguranja uz primjenu propisanih poreznih stopa.⁴

Dohodak na koji se obračunava porez na dohodak može biti umanjen za porezne olakšice. Najvažnija porezna olakšica u Republici Hrvatskoj je **osobni odbitak**.

⁴ Članak 16., ZODOH.

Osobni odbitak predstavlja dio dohotka na koji se ne obračunava porez na dohodak jer se smatra da je taj dio dohotka pojedincu neophodan za preživljavanje. Prema članku 36. stavku 1. ZODOH-a, osnovni osobni odbitak za svaku fizičku osobu koja ima prebivalište, odnosno boravište u Republici Hrvatskoj, na ukupni iznos ostvarenog dohotka umanjuje se za 2.600,00 kuna svaki mjesec poreznog razdoblja za koje se utvrđuje porez.

Rezidenti mogu uvećati osobni odbitak na sljedeće načine:

- 0,5 osnovnog osobnog odbitka za uzdržavane članove uže obitelji te bivšega bračnog druga za kojeg plaćaju alimentaciju,
- za uzdržavanu djecu: 0,5 osnovnoga osobnog odbitka za prvo dijete, 0,7 za drugo, 1,0 za treće, 1,4 za četvrto, 1,9 za peto, a za svako daljnje dijete faktor osnovnoga osobnog odbitka progresivno se uvećava i to za 0,6, 0,7, 0,8, 0,9, 1,0... više u odnosu prema faktoru osnovnoga osobnog odbitka za prethodno dijete,
- 0,3 osnovnog osobnog odbitka za poreznog obveznika, svakog uzdržavanog člana uže obitelji i svako dijete, ako su osobe s invaliditetom.
- 1,0 osnovnog osobnog odbitka za poreznog obveznika, svakog uzdržavanog člana uže obitelji i svako dijete, ako su osobe kojima je rješenjem, na temelju posebnih propisa, utvrđena invalidnost po jednoj osnovi 100 % i/ili koji radi invalidnosti imaju, na temelju posebnih propisa, pravo na doplatka za pomoć i njegu. U tom slučaju porezni obveznik za sebe osobno i za istu osobu koju uzdržava ne može koristiti osobni odbitak iz točke 3.⁵

⁵ Članak 36., stavak 2, ZODOH.

Sve do sada navedeno najbolje će se prikazati na primjeru. Poslodavac je zaposleniku s jednim uzdržavanim članom i jednim djetetom, koji imaju rješenje o djelomičnom invaliditetu, isplatio bruto plaću u iznosu od 12.000,00 kuna. Zaposlenik ima prijavljeno boravište u gradu Zagrebu. Kako će izgledati obračun prikazano je u sljedećoj tablici:

Bruto plaća	12.000,00 kn
Mirovinsko osiguranje 1. stup	1.800,00 kn
Mirovinsko osiguranje 2. stup	600,00 kn
Ukupno doprinosi iz plaće	2.400,00 kn
Dohodak	9.600,00 kn
Osobni odbitak	5.980,00 kn
Porezna osnovica	3.620,00 kn
Porez 12 %	264,00 kn
Porez 25 %	355,00 kn
Ukupno porez	619,00 kn
Prirez	111,42 kn
Ukupno porez i prirez	730,42 kn
Neto plaća	8.869,58 kn
Doprinosi za zdravstveno osiguranje	1.800,00 kn
Doprinosi za zapošljavanje	204,00 kn
Doprinosi u slučaju ozljede na radu	60,00 kn
Ukupno doprinosi na plaću	2.064,00 kn
Trošak za poslodavca	14.064,00 kn

Kako je zaposlenik član prvog i drugog mirovinskog stupa, u prvi stup međugeneracijske solidarnosti uplaćuje 15 % bruto plaće, što u ovom slučaju iznosi 1.800,00 kuna, a u drugi stup uplaćuje 5 % bruto plaće, što iznosi 600,00 kuna. Kada se bruto plaća umanjuje za doprinose od mirovinskog osiguranja, dobijemo iznos dohotka. Dohodak se zatim umanjuje za iznos osobnog odbitka i tako dobivamo poreznu osnovicu.

U našem primjeru, u osobni odbitak zaposlenika uz osnovni osob-

II.3 PODACI O OSOBNIM ODBITCIMA ZA UZDRŽAVANE ČLANOVE UŽE OBITELJI									
R. br.	IME I PREZIME	SRODSTVO	OIB	INVALIDNOST	PRIPADNOST PODRUČJU POSEBNE DRŽAVNE SKLEPI I DRUGIM PODRUČJIMA PO POSEBNIM ZAKONIMA	PODACI VRIJEDE OD	OSOBNI ODBITAK DIJELI SE S OSOBOM		
							IME I PREZIME	OIB	PRIPADAJUĆI POSTOTAK OSOBNOG ODBITKA
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									
13.									
14.									
15.									

(pečat i potpis odgovorne osobe)

ni odbitak (koeficijent 1) ulaze i odbici za uzdržavane članove obitelji: 0,5 za jednog uzdržavanog člana i još 0,5 za prvo dijete. Dodatno, na temelju rješenja o djelomičnoj invalidnosti, osobni odbitak je uvećan za koeficijent 0,3. Tako je dobiven koeficijent ukupnog osobnog odbitka – 2,3. Prema trenutačno važećim propisima, osobni odbitak iznosi 2.600 kuna, što znači da se u našem primjeru taj iznos osobnog odbitka množi s koeficijentom 2,3. Tako izračunat osobni odbitak zatim se odbija od dohotka i dobivamo poreznu osnovicu, dakle ukupnu masu na koju se zatim računa porez i koja iznosi 3.620 kuna. Porez se zatim računa na sljedeći način: na prvih 2.200 kuna obračunava se porezna stopa od 12%, što iznosi 264 kune. Na preostali iznos obračunava se stopa poreza od 25 %, što iznosi 355 kuna. Ukupni porez na dohodak u našem primjeru iznosi, dakle, 619 kuna.

Zatim se na obračunati iznos poreza mora još obračunati prirez. Prirez porezu na dohodak je prihod jedinica lokalne samouprave i one su samostalne u odabiru stope prireza porezu na dohodak, s time da je zakonom regulirana najviša dopuštena stopa za jedinice lokalne samouprave ovisno o broju stanovnika. U Gradu Zagrebu stopa prireza iznosi 18%.

Zaposlenik iz našeg primjera platit će 111,42 kune prireza porezu na dohodak jer stanuje u Zagrebu. Dakle, porez i prirez zajedno iznose 730,42 kune. Budući da je neto plaća zaposlenika dohodak umanjen za iznos poreza i prireza na dohodak, neto plaća zaposlenika iz našeg primjera iznosila bi 8.869,58 kuna.

Dodatno porezno opterećenje su doprinosi na bruto plaću: poslodavac je obavezan uplatiti doprinos za zdravstveno osiguranje (u iznosu od 15%), doprinos za zapošljavanje (1,7%) i doprinos u slučaju ozljede na radu (0,5%). U opisanom primjeru doprinos za zdravstveno osiguranje iznosio bi 1.800,00 kuna, doprinos za zapošljavanje 204 kune a doprinos za slučaj ozljede na radu 60 kuna. Dakle, ukupni trošak poslodavca za zaposlenika iz našeg primjera iznosio bi 14.064 kune.

POREZ NA DOHODAK OD SAMOSTALNE DJELATNOSTI

Samostalnom djelatnosti obrta i s njim izjednačenih djelatnosti u smislu Zakona o porezu na dohodak, osobito se smatraju: samostalna djelatnost zdravstvenih djelatnika, veterinaru, odvjetnika, javnih bilježnika, revizora, inženjera, arhitekata, poreznih savjetnika, stečajnih upravitelja,

tumača, prevoditelja, turističkih djelatnika i drugih sličnih djelatnosti, samostalna djelatnost novinara, umjetnika, sportaša...

Prema članku 19. stavku 1. ZODOH-a, dohodak od samostalne djelatnosti je razlika između poslovnih primitaka i poreznih izdataka nastalih u poreznom razdoblju. Porezno razdoblje odgovara razdoblju kalendarske godine.

Primicima od samostalnih djelatnosti smatraju se sva dobra, koja su poreznom obvezniku pritekla tijekom poreznog razdoblja, a ona se utvrđuju prema tržišnoj vrijednosti. Porezni obveznik također može ostvariti primitke prodajom te izuzimanjem stvari i prava koja služe obavljanju samostalne djelatnosti kojom se bavi, kao i likvidacijom ili otuđenjem. Primicima se smatraju i naplaćene kamate, ako su ostvarene financijskim transakcijama koje čine osnovnu djelatnost poreznog obveznika. Nadalje, primitkom od samostalne djelatnosti smatraju se i manjkovi dobara (kao što su na primjer kvar ili lom) u smislu propisa o porezu na dodanu vrijednost iznad visine utvrđene odlukom Hrvatske gospodarske komore te pripadajući porez zaračunat prilikom nabave dobara za koja je utvrđen manjak.⁶

Izdaci su svi odljevi dobara poreznog obveznika tijekom poreznog razdoblja radi stjecanja, osiguranja i očuvanja poreznih primitaka. Ovdje govorimo i o svim izdacima koji su izravno vezani za obavljanje samostalne djelatnosti. U ovu kategoriju ulazi i knjigovodstvena vrijednost pojedinačno ili ukupno prodanih ili izuzetih dobara dugotrajne imovine koja su se vodila ili su se trebala voditi u popisu dugotrajne imovine, troškovi otuđenja i likvidacije djelatnosti. Kako primljeni krediti i zajmovi ne ulaze u kategoriju pri-

mitaka, tako se ni otplata kredita i zajmova ne smatra izdatkom, ali plaćene kamate po kreditima i zajmovima za obavljanje djelatnosti da. Izdaci za materijal, robu, proizvode, energiju i usluge koji su služili za obavljanje samostalne djelatnosti ZODOH priznaje u visini cijene nabave i troškova proizvodnje. Potrebno je naglasiti da se izdacima samostalnih djelatnosti smatraju i uplaćeni doprinosi za obvezna osiguranja prema posebnim propisima, izdaci na plaće zaposlenika koji ostvaruju dohodak od nesamostalnog rada u visini stvarnih isplata.

Porezni obveznici koji se žele baviti samostalnom djelatnošću dužni su se upisati u registar poreznih obveznika poreza na dohodak i zatim utvrđivati dohodak na osnovi podataka koji su sadržani u poslovnim knjigama koje vode. Postoje četiri porezne knjige koje takav porezni obveznik vodi, a to su knjiga primitaka i izdataka, popis dugotrajne imovine, knjiga prometa i evidencija o tražbinama i obvezama. Postoji iznimka od pravila da su porezni obveznici u obavljanju samostalne djelatnosti dužni voditi knjigu prometa - u slučaju da podatke o dnevnom gotovinskom prometu osiguravaju u knjizi primitaka i izdataka ili u evidencijama propisanim drugim zakonima te ako se te evidencije vode na mjestu gdje se ostvaruju gotovinski primici.

Nakon svake obavljene usluge ili prodaje potrebno je izdati račun.

U sljedećem primjeru prikazat ćemo godišnju prijavu poreza na dohodak od samostalne djelatnosti. Osoba X ima vlastiti zlatarski obrt u kojemu je ona jedini zaposleni djelatnik. U tablici će biti prikazana godišnja prijava poreza na dohodak njegovog zlatarskog obrta. Prema rješenju Porezne uprave, a na temelju prethodne godine, utvrđena je obveza poreza na dohodak i prireza u iznosi od 3.500,00 kuna mjesečno.

Tablični prikaz primjera dohotka od samostalne djelatnosti

Ukupni primici	200.000,00 kn
Ukupno porezno priznati izdaci	100.000,00 kn
Godišnji dohodak	100.000,00 kn
Godišnji osobni odbitak	31.200,00 kn
Godišnja porezna osnovica	68.800,00 kn
Porezna osnovica za primjenu stope od 12 %	26.400,00 kn
Porezna osnovica za primjenu stope od 25 %	42.400,00 kn
Porezna osnovica za primjenu stope od 40 %	0,00 kn
Porez po stopi 12 %	3.168,00 kn
Porez po stopi 25 %	10.600,00 kn
Porez po stopi 40 %	0,00 kn
Porez ukupno	13.768,00 kn
Priraz porezu na dohodak Grad Zagreb 18 %	2.478,24 kn
Ukupno godišnji porez i priraz	16.246,24 kn
Uplaćeni predujam poreza i prireza u tijeku poreznog razdoblja	15.600,00 kn
Razlika poreza i prireza za uplatu	646,24 kn

Ukupni primici poreznog obveznika u poreznom razdoblju iznose 200.000,00 kuna, a porezno priznati izdaci za isto porezno razdoblje iznose 100.000,00 kuna. Razlika između primitaka i izdataka predstavlja godišnji dohodak koji iznosi 100.000,00 kuna. Godišnji osobni odbitak poreznog obveznika iznosi 31.200,00 kuna (2600 x 12). Kada godišnji dohodak umanjimo za godišnji odbitak, dobijemo godišnju poreznu osnovicu. Nakon toga oporezujemo poreznu osnovicu sukladno poreznim stopama i poreznim razredima i dobijemo

⁶ Članak 20, ZODOH.

Izvor: Duško Jaramaz PIXSELL

iznos ukupne godišnje porezne obveze poreza na dohodak, koju uvećamo za iznos prireza porezu na dohodak i dobijemo iznos ukupne godišnje obveze za porez i prirez. Razlika između obračunate obveze poreza i prireza na dohodak i uplaćivanih predujmova tokom poreznog razdoblja predstavlja obvezu poreznog obveznika za porez i prirez poreza na dohodak.

Promjena načina oporezivanja

Porezni obveznik koji se bavi samostalnom djelatnošću i obveznik je plaćanja poreza na dohodak od samostalne djelatnosti može promijeniti svoj način oporezivanja i tako plaćati porez na dobit. Postoje dvije mogućnosti promjene.

Prva mogućnost je da to učini na vlastiti zahtjev, a u slučaju supoduzetništva ili nekog drugog oblika ostvarivanja zajedničkog dohotka od samostalne djelatnosti taj će vlastiti zahtjev za promjenom načina oporezivanja potpisivati svi supoduzetnici. Pisani zahtjev za promjenom načina oporezivanja dostavlja se nadležnoj ispostavi Porezne uprave do kraja tekuće kalendarske godine za iduću godinu. Ukoliko Porezna uprava odobri promjenu, ona vezuje podnositelja zahtjeva naredne tri godine. U opravdanim slučajevima, te kada porezni obveznik podnese pisani

zahtjev, Porezna uprava može odrediti i razdoblje kraće od tri godine te o tome donosi rješenje. Nadalje, opravdanim slučajevima smatra se i promjena djelatnosti koju obavlja porezni obveznik, koji je vlastitim zahtjevom postao obveznik plaćanja poreza na dobit, značajno izmijenjeni uvjeti (više od 50%), zbog kojih je porezni obveznik promijenio način oporezivanja.⁷

Druga mogućnost je da po sili zakona postane obveznik plaćanja poreza na dobit jer je ispunio uvjete za plaćanje te vrste poreza. Prema članku 1., stavku 1., Zakona o porezu na dobit uvjeti su:

1. da je u prethodnom poreznom razdoblju ostvario ukupni primitak veći od 3.000.000,00 kuna ili
2. da ispunjava dva od tri sljedeća uvjeta:
 - u prethodnom poreznom razdoblju ostvario je dohodak veći od 400.000,00 kuna,
 - ima dugotrajnu imovinu u vrijednosti većoj od 2.000.000,00 kuna,
 - u prethodnom poreznom razdoblju prosječno zapošljava više od 15 radnika.⁸

⁷ Članak 26., ZODOH.

⁸ Zakon o porezu na dobit (Narodne novine, br. 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14).

Porezni obveznik koji zadovolji uvjete iz Zakona o porezu na dobit dužan je o tome dostaviti pisanu izjavu nadležnoj ispostavi Porezne uprave do kraja tekuće godine za iduću kalendarsku godinu. Nadležna ispostava Porezne uprave donosi rješenje o statusu poreznog obveznika.

Porezni obveznik koji, bilo na vlastiti zahtjev bilo po sili zakona, postane obveznikom plaćanja poreza na dobit, mijenja način vođenja poslovnih knjiga. Od 1. siječnja iduće godine on vodi poslovne knjige prema Zakonu o računovodstvu, Zakonu o porezu na dobit i Pravilniku o porezu na dobit. Poslovne knjige prema Zakonu o računovodstvu čine dnevnik, glavna knjiga i pomoćne knjige⁹ Prema Zakonu o porezu na dobit potrebno je voditi financijska izvješća: bilance te račune dobiti i gubitka¹⁰.

Porezni gubitak

Ako porezni obveznik utvrdi gubitak (što znači da su mu izdaci veći od primitaka), on mu se može odbiti, ali samo od onog dijela za koji je utvrđen te se on nadoknađuje umanjnjem dohotka na osnovi kojeg je utvrđen u sljedećih pet poreznih razdoblja. Odbitak gubitka dopušten je u tekućem poreznom razdoblju ako se nije mogao nadoknaditi u prethodnim poreznim razdobljima. Protekom petog poreznog razdoblja porezni obveznik plaćanja poreza na dohodak od samostalne djelatnosti gubi pravo na odbitak poreznog gubitka. Gubitke porezni obveznik nadoknađuje redom kojim su nastajali.

⁹ Članak 3., stavak 2., Zakon o računovodstvu (Narodne novine, br. 109/07, 54/13, 121/14).

¹⁰ Članak 33., Zakon o porezu na dobit.

OPOREZIVANJE DRUGOG DOHOTKA

Drugi dohodak je razlika između propisanih primitaka i poreznopriznatih izdataka.

Primici

Zakon određuje koji se to **primici** smatraju drugim dohotkom. Prema Zakonu o porezu na dohodak drugim dohotkom se smatraju **svi oni primici koji nisu** ostvareni po osnovi nesamostalnog rada, samostalne djelatnosti, imovine i imovinskih prava, kapitala i osiguranja, a sukladno Zakonu drugim se dohotkom osobito smatraju:

1. primici po osnovi djelatnosti članova skupština i nadzornih odbora trgovačkih društava, upravnih odbora, upravnih vijeća i drugih njima odgovarajućih tijela drugih pravnih osoba, članova povjerenstava i odbora koje imaju ta tijela i sudaca porotnika koji nemaju svojstvo djelatnika u sudu te primici članova predstavničkih i izvršnih tijela državne vlasti i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ako se radi o primicima koji se za rad u tim tijelima i jedinicama ne isplaćuju na temelju posebnih propisa kojima se uređuju prava na plaću i po osnovi kojih su ti članovi osigurani

2. primici po osnovi djelatnosti **novinara i sportaša**, pod uvjetom da te primitke porezni obveznik ne ostvaruje po osnovi radnog odnosa odnosno samostalne djelatnosti jer će tada biti riječ o dohotku od nesamostalne, odnosno samostalne djelatnosti

3. primici po osnovi djelatnosti **umjetnika**, pod uvjetom da te primitke porezni obveznik ne ostvaruje po osnovi radnog odnosa odnosno samostalne djelatnosti, jer će tada biti riječ o dohotku od nesamostalne, odnosno samostalne djelatnosti

4. **autorske naknade** isplaćene prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima. Navedeni Zakon člankom 5. propisuje da autorsko pravo pripada fizičkoj osobi koja stvori autorsko djelo pa sukladno tome i naknada (primitak) koju autor ostvari prenošenjem tih prava pripada njemu te je on zbog toga i obveznik poreza na dohodak

5. primici po osnovi djelatnosti trgovačkih putnika, agenata, akvizitera, sportskih sudaca i delegata, tumača, prevoditelja, turističkih djelatnika, konzultanata, sudskih vještaka te drugih sličnih djelatnosti, pod uvjetom da te primitke porezni obveznik ne ostvaruje po osnovi radnog odnosa odnosno samostalne djelatnosti jer bismo tada govorili o dohotku od nesamostalne, odnosno samostalne djelatnosti

6. **primici u naravi** – korištenje zgrada i njihovih dijelova, garaža, odmarališta i kuća za odmor, prometnih sredstava, povoljnije kamate pri odobravanju kredita (s kamatnom stopom nižom od 3 %),¹¹ (povoljnijim kreditima ne smatraju se oni krediti koji se daju ili subvencioniraju iz proračuna, bez obzira na to pod kojim su uvjetom odobreni), primici po osnovi naknada i nagrada za rad u dionicama (ako se po toj osnovi

¹¹ Članak 15., stavak 1., Pravilnik o porezu na dohodak (Narodne novine, br. 95/05, 96/06, 68/07, 146/08, 2/09, 9/09 - ispravak, 146/09, 123/10, 137/11, 61/12, 79/13, 160/13, 157/14), u daljnjem tekstu Pravilnik.

ne utvrđuje dohodak od kapitala), i druge pogodnosti, koje davatelji tih primitaka daju fizičkim osobama koje **nisu** njihovi radnici ili osobe koje ostvaruju primitke. Primici u naravi utvrđuju se prema njihovoj tržišnoj vrijednosti koja je važeća u mjestu davanja (s uključenim porezom na dodanu vrijednost).

7. **nagrade učenicima** za vrijeme praktičnog rada i naukovanja iznad 1.600 kuna mjesečno, primici učenika i studenata na redovnom školovanju za **rad preko učeničkih i studentskih udruga** u visini iznad 50.000 kuna.¹²

Oporezivi su primici redovitih studenata za rad preko studentskih udruga, kao što je student servis, koji prelaze 50.000 kuna godišnje, a stipendije su oporezive u iznosima koji prelaze 1.600 kuna.

stipendije učenicima i studentima za redovno školovanje u tuzemstvu ili inozemstvu na srednjim, višim i visokim školama i fakultetima, iznad 1.600 kuna mjesečno, odnosno iznad 4.000 kuna mjesečno studentima na sveučilištima u tuzemstvu i inozemstvu koje se dodjeljuju studentima za izvrsna postignuća u znanju i u ocjenama, a koji su za dodjelu stipendija izabrani na javnim natjecajima kojima mogu pristupiti svi studenti pod jednakim uvjetima. U tom se slučaju može priznati neoporezivi dio stipendije do visine 4.000 kuna mjesečno po osnovi samo jedne dodijeljene stipendije, a porezno priznati neoporezivi dio stipendije u visini do 4.000 kuna mjesečno i porezno priznati neoporezivi dio stipendije u visini do 1.600,00 kuna mjesečno međusobno se isključuju¹³

¹² Članak 45., stavak 1., Pravilnik o porezu na dohodak.

¹³ Članak 45., stavak 1., Pravilnik o porezu na dohodak.

8. **sportske stipendije** koje se isplaćuju sportašima za njihovo sportsko usavršavanje, iznad 1.600 kuna mjesečno. Sportskim stipendijama smatraju se olimpijske stipendije koje primaju sportaši koji su ispunili odgovarajuću normu za nastup na Olimpijskim igrama, a koju propisuje pripadajuća međunarodna sportska asocijacija određenog sporta za određenu disciplinu koja je uvrštena u program Olimpijskih igara i stipendije kategoriziranih sportaša prema Pravilniku o kategorizaciji sportaša koji u skladu s odredbama Zakona o sportu donosi Hrvatski olimpijski odbor, a koje isplaćuju Hrvatski olimpijski odbor, županijske i gradske sportske zajednice te sportski klubovi¹⁴

9. **nagrade za sportska ostvarenja i naknade sportašima** u visini iznad iznad 20.000 kuna, koje isplaćuju Hrvatski olimpijski odbor, sportski savezi na razini gradova i županija odnosno nacionalni sportski savezi te sportske zajednice u gradovima i županijama i sportski klubovi, **naknade sportašima amaterima** koje im se isplaćuju za postignuta sportska ostvarenja u visini iznad 1.600,00 kuna mjesečno.¹⁵ To su naknade koje se isplaćuju sukladno posebnom zakonu¹⁶ radi sportskog usavršavanja sportaša amatera (npr. naknada za pojačanu prehranu i vitaminizaciju, održavanje rekvizita, opreme i slično)

Ako se u tijeku jednoga mjeseca poreznog razdoblja isplaćuju nagrade učenicima za vrijeme praktičnog rada i naukovanja, stipendije, sportske stipendije ili kod isplate naknada sportašima za više mjeseci istog ili prethodnog

poreznog razdoblja (npr. zbog insolventnosti isplatitelja kasni se s isplatom stipendija), tada se tako isplaćeni iznos stipendije dijeli s brojem mjeseci za koje je nagrada isplaćena, te se porez plaća samo u slučaju da iznos dobiven takvim dijeljenjem prelazi propisane mjesečne neoporezive iznose

13. primici **nerezidenata** za obavljanje umjetničke, artistske, zabavne, sportske, književne i likovne djelatnosti te djelatnosti u svezi s tiskom, radiom i televizijom te zabavnim priredbama (**djelatnosti slobodnih zanimanja**)

14. **ostali** primici koji nisu posebno navedeni, a koje fizičkim osobama isplaćuju ili daju pravne i fizičke osobe (obveznici poreza na dobit i obveznici poreza na dohodak koji obavljaju samostalne djelatnosti) te drugi isplatitelji i davatelji, smatraju se primicima od kojih se utvrđuje drugi dohodak. Ovdje isključujemo primitke koji se ne smatraju dohotkom, primitke na koje se ne plaća porez na dohodak te primitke određene po osnovi nesamostalnog rada, samostalne djelatnosti, imovine i imovinskih prava, kapitala i osiguranja. To su, na primjer, primici od rada po osnovi ugovora o djelu, ako ih ostvaruju fizičke osobe od isplatitelja koji je pravna ili fizička osoba koja obavlja samostalnu djelatnost s kojom **nemaju** radni odnos, zatim prigodni darovi u novcu ili u naravi koje poslodavci isplaćuju ili daju svojim **bivšim** radnicima, neovisno o njihovom sadašnjem statusu, pod uvjetom da se ne isplaćuju po osnovi prava koje je ostvareno temeljem rada u vrijeme trajanja radnog odnosa (zakašnjele isplate koje je poslodavac bio obvezan isplatiti) ili u godini u kojoj je radni odnos prestao, a pravo je ostvareno, primici od djelatnosti koje porezni obveznik ostvari od fizičke osobe koja ne obavlja samostalnu djelatnost te primici

fizičkih osoba građana kod kojih se u postupku nadzora utvrdi da obavljaju djelatnost iznajmljivanja stanova, soba i postelja putnicima i turistima te po toj osnovi ostvaruju primitke, a nemaju potrebno odobrenje nadležnog ureda za pružanje navedenih usluga i dohodak ne utvrđuju na način propisan za samostalnu djelatnost na temelju poslovnih knjiga¹⁷

Drugim se dohotkom **ne smatraju** ostvareni primici ako pravo na te primitke proizlazi po osnovi rada iz prijašnjeg radnog odnosa ili postoji obveza poslodavca da je za vrijeme trajanja radnog odnosa radnika to pravo trebao realizirati ili je ostvarivanje primitka po osnovi rada u radnom odnosu počelo za vrijeme trajanja radnog odnosa te se nastavlja i nakon prestanka radnog odnosa. U tom se slučaju od tih primitaka utvrđuje dohodak od nesamostalnog rada, neovisno u kojem se razdoblju nakon prestanka radnog odnosa ti primici isplaćuju. Takvi su, na primjer, primici po osnovi naknada šteta zbog posljedica nesreće na radu koja proizlazi iz prijašnjeg radnog odnosa, ako je određena u iznosu koji će se isplaćivati u točno utvrđenim obrocima za ograničeno ili neograničeno razdoblje ili kod povoljnije kamate pri odobravanju kredita, ako je kredit uz povoljnije kamate ugovoren i iskorišten za vrijeme radnog odnosa.

Izdaci

Autorima, profesionalnim novinarima i sportašima te nerezidentima koji obavljaju djelatnosti slobodnih zanimanja prilikom oporezivanja primitaka priznaje se izdatak u visini od 30 %, a umjetnicima se priznaje i dodat-

¹⁴ Članak 45., stavak 1., Pravilnik o porezu na dohodak.

¹⁵ Članak 45., stavak 1., Pravilnik o porezu na dohodak.

¹⁶ Zakon o sportu (Narodne novine, br. 71/06, 150/08, 124/10, 124/11, 86/12, 94/13)

¹⁷ Cipek, Ksenija; Mijatović, Nikola, Sustav poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj, Zagreb, Inženjerski biro, 2007, str. 238, 239.

ni neoporezivi izdatak od 25 % ostvarenog dohotka.

Zakon o porezu na dohodak članom 32. st. 4. i st. 5. uređuje koji se iznosi smatraju **izdacima**. To su uplaćeni doprinosi za obvezna osiguranja iz primitaka, prema posebnim propisima i neoporezivi izdaci u iznosu **30% ostvarenih primitaka** fizičkih osoba na ime troškova ostvarenja dohotka koji se priznaju:

1. autorima prilikom oporezivanja njihove **autorske naknade**, isplaćene prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima, uključujući i naknade za isporučeno umjetničko djelo osobama koje obavljaju umjetničku i kulturnu djelatnost, u visini od 30 % ostvarene autorske naknade

2. **profesionalnim umjetnicima, novinarima i sportašima** koji su osigurani po toj osnovi, doprinosi za obvezna osiguranja naplaćivati će se prema rješenju Porezne uprave prilikom oporezivanja njihovih primitaka. Da bi isplatiatelj mogao priznati neoporezivi izdatak u visini od 30 % ostvarenog primitka, radnik treba dostaviti presliku rješenja Porezne uprave kojom se potvrđuje da je on osiguran po osnovi obavljanja samostalne djelatnosti umjetnika, novinara ili sportaša i da doprinose za obvezna osiguranja plaća prema rješenju Porezne uprave. Kako bi se ti izdaci priznali te su osobe obvezne posjedovati vjerodostojne isprave (ugovore o autorskom djelu i drugo)

Važno je napomenuti da se, sukladno posebnom zakonu,¹⁸ fizičkim osobama koje ostvaruju autorske naknade za umjetničko djelo prilikom oporezivanja priznaje 25% neoporezivog iznosa od ostvarene naknade za umjetničko djelo. Isti neoporezivi iznos od 25% priznaje se i osobama koje obavljaju profesionalnu umjetničku djelatnost te su po toj osnovi osigurane i doprinose za obvezna osiguranja plaćaju prema rješenju Porezne uprave (samostalna djelatnost umjetnika). To znači da se osobama koje obavljaju samostalnu djelatnost umjetnika, pored neoporezivog izdatka od 30% na ime troškova potrebnih za ostvarenje dohotka, priznaje i dodatni neoporezivi izdatak od 25% ostvarenog dohotka. Od ukupnog ostvarenog dohotka za umjetničko djelo, neoporezivi primitak iznosi 55%. Da bi se i taj izdatak priznao potrebno je da se potvrdom nadležne strukovne umjetničke udruge ili agencije koja izdaje te potvrde dokaže da neko djelo ima obilježja umjetničkog djela.¹⁹

3. primitak **nerezidenata** za obavljanje umjetničke, artistske, zabavne, sportske, književne i likovne djelatnosti te djelatnosti u svezi s tiskom, radijem i televizi-

jom te zabavnim priredbama (djelatnosti slobodnih zanimanja).

Doprinosi

Doprinosi za obvezna osiguranja plaćaju se na primitke po osnovi **djelatnosti** članova skupština i nadzornih odbora trgovačkih društava, upravnih odbora, upravnih vijeća i drugih njima odgovarajućih tijela drugih pravnih osoba, članova povjerenstava i odbora koje imaju ta tijela i sudaca porotnika koji nemaju svojstvo djelatnika u sudu, primitke po osnovi **djelatnosti** trgovačkih putnika, agenta, akvizitera, sportskih sudaca i delegata, tumača, prevoditelja, turističkih djelatnika, konzultanata, sudskih vještaka te druge slične djelatnosti, pod uvjetom da te primitke porezni obveznik ne ostvaruje po osnovi radnog odnosa odnosno samostalne djelatnosti, jer je tada riječ o dohotku od nesamostalne odnosno samostalne djelatnosti, prethodno navedenim **primicima u naravi** te ostalim **posebno navedene** primicima koje fizičkim osobama isplaćuju ili daju pravne i fizičke osobe (obveznici poreza na dobit i obveznici poreza na dohodak koji obavljaju samostalne djelatnosti) i drugi isplatiitelji i davatelji.

U Republici Hrvatskoj, sukladno posebnom zakonu²⁰, navedene

¹⁸ Članak 22., Zakon o pravima samostalnih umjetnika i poticanju kulturnog i umjetničkog stvaralaštva (Narodne novine, br. 43/96, 44/96).

¹⁹ Članak 46., stavak 5, ZODOH.

²⁰ Zakon o doprinosima (Narodne novine, br. 84/08, 152/08, 94/09, 18/11, 22/12, 144/12, 148/13, 41/14, 143/14)

druge dohotke tereti obveza plaćanja sljedećih doprinosa: 20% doprinosa za mirovinsko osiguranje koji se plaćaju iz bruto primitka i terete primatelja primitka (doprinosi „iz“ primitka) i 15% doprinosa za osnovno zdravstveno osiguranje koji se plaćaju na bruto primitak i tereti isplatitelja primitka (doprinosi „na“ primitak). Navedenim primicima koji podliježu plaćanju doprinosa za obvezno osiguranje istodobno je uskraćena mogućnost priznavanja paušalnog odbitka od 30% ostvarenog bruto primitka.

Prema članku 209. Zakona o doprinosima, od obveze plaćanja doprinosa oslobođeni su sljedeći primici:

1. naknada za isporučeno autorsko pravo i/ili srodna prava, te naknada za isporučeno umjetničko djelo
2. nagrada za rad učeniku, odnosno nagrada redovitom studentu za vrijeme praktičnog rada i naukovanja
3. primitak za rad učenika, odnosno studenta preko posrednika pri zapošljavanju učenika i redovitih studenata
4. stipendija učeniku odnosno studentu
5. sportska stipendija
6. potpora obitelji za slučaj smrti radnika
7. potpora za školovanje djetetu bivšeg radnika ili poginulog branitelja iz Domovinskog rata do 15. godine života, odnosno do završetka osmogodišnjeg školovanja
8. stalna mjesečna nagrada koja se isplaćuje članu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, sukladno posebnom propisu
9. naknada sportskom sucu i delegatu
10. novčane pomoći i pomoći u naravi što ih, na temelju odredaba svojih općih akata, isplaćuju ili daju općina, grad, županija i Grad Zagreb u svrhu zaštite majčinstva, roditeljske njege novorođenog djeteta, podizanja i odgoja djeteta a koje su namijenjene roditelju ili drugoj osobi koja se brine o djetetu, sukladno posebnom propisu
11. primitak za rad osobe mlađe od 15 godina života

12. renta koju bivši poslodavac isplaćuje po sudskoj presudi članu obitelji bivšeg radnika

13. novčana naknada koju mobiliziranom a nezaposlenom građaninu isplaćuje tijelo koje je naložilo mobilizaciju, sukladno posebnom propisu i

14. primitak od kojega se utvrđuje drugi dohodak isplaćen umirovljeniku,

15. drugi dohodak utvrđen po osnovi razlike vrijednosti imovine i visine sredstava kojima je stečena.

Utvrđivanje i plaćanje predujma poreza na dohodak od drugog dohotka

Predujam poreza na dohodak od drugog dohotka plaća se po odbitku, po stopi od 25% bez priznavanja propisanih osobnih odbitaka. Taj predujam obračunavaju, obustavljaju i uplaćuju isplatitelji prilikom svake isplate i istodobno s isplatom. Na isti se način plaća predujam poreza na dohodak koji ostvare nerezidenti obavljanjem djelatnosti slobodnih zanimanja u Republici Hrvatskoj. Ako je rezident drugi dohodak ostvario izravno u inozemstvu bez posredovanja tuzemnog isplatitelja, on je sam dužan obračunati i uplatiti porez po odbitku 25% u roku od 8 dana od dana uplate. Inozemni dohodak preračunava se u kunsku protuvrijednost primjenom srednjeg tečaja Hrvatske narodne banke na dan kad je dohodak ostvaren. Isplatitelji primitaka i porezni obveznik koji sam obračunava i uplaćuje porez obvezni su za primitke od kojih se utvrđuje drugi dohodak i uplaćeni porez na dohodak dostavljati Poreznoj upravi propisano izvješće o ostvarenom drugom dohotku i uplaćenom porezu.

U slučaju ostvarenja drugog dohotka po osnovi povrata viška uplaćenih doprinosa, predujam poreza obračunava, obustavlja i

uplaćuje Porezna uprava prema mjestu prebivališta ili uobičajenog boravišta poreznog obveznika, kao porez po odbitku i to iz iznosa vraćenih doprinosa za obvezno mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti prema Zakonu o doprinosima, po stopi od 40% bez priznavanja osobnog odbitka. Porezni obveznik koji je ostvario takav dohodak nema pravo po toj osnovi podnijeti godišnju poreznu prijavu, a uplaćeni predujam poreza smatra se i konačnim iznosom poreza (čl. 41. ZODOH-a).

Na sljedećem primjeru možemo vidjeti kako se vrši obračun predujma poreza na dohodak na isplaćene stipendije:

Tablica: obračun predujma poreza na dohodak na isplaćene stipendije.²¹

Opis	Iznos
„Bruto“ iznos stipendije	3.000,00
Neoporezivi iznos	1.600,00
Upaćeni doprinosi za mirovinsko 20 %	-
Poreznopriznati izdatak 30 %	-
Dohodak = porezna osnovica	1.400,00
Porez po stopi od 25 %	350,00
Prerez Grad Zagreb od 18 %	63,00
Ukupno porez i prerez	413,00
Razlika primitka za isplatu („neto“ stipendija)	2.587,00

Za primjer smo uzeli da bruto stipendija iznosi 3.000 kuna. Od toga iznosa izdvojimo neoporezivi iznos, koji sukladno ZODOH-u iznosi 1.600 kuna. Vidjeli smo da se za stipendije ne moraju plaćati doprinosi niti se na njih priznaje poreznopriznati izdatak pa stoga dio koji se oporezuje iznosi 1.400 kuna. Na taj se iznos plaća porez po stopi od 25 % koji u ovom

²¹ Cipek, Ksenija; Mijatović, Nikola, Sustav poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj, Zagreb, Inženjerski biro, 2007, str. 245.

slučaju iznosi 350 kuna, i prirez koji u Gradu Zagrebu iznosi 18%, u ovom slučaju 63 kune. Porez i prirez ukupno iznose 413 kuna i kada taj iznos odbijemo od „bruto“ stipendije dobijemo „neto“ stipendiju, koja nam u ovom slučaju iznosi 2.587 kuna.

Oporezivanje sportaša i novinara

Čl. 5. Zakona o sportu propisuje da sustav sporta u Republici Hrvatskoj čine fizičke osobe, pravne osobe i školska sportska društva koja se osnivaju bez pravne osobnosti. Fizičke osobe u sustavu sporta jesu sportaši, treneri, osobe osposobljene za rad u sportu, osobe koje sudjeluju u organiziranju i vođenju sportskog natjecanja (sportski sudac, sportski delegat i sportski povjerenik) i menadžeri u sportu, a pravne osobe u sustavu sporta jesu udruge, trgovačka društva i ustanove.

Zakon u čl. 6. definira sportaša kao osobu koja se priprema i sudjeluje u sportskim natjecanjima, bilo kao član pravne osobe koja obavlja sportsku djelatnost sudjelovanja u sportskim natjecanjima, bilo kao osoba koja obavlja samostalnu sportsku djelatnost sudjelovanja u sportskim natjecanjima. Nadalje, sportaš koji sudjeluje u sportskim natjecanjima kao član pravne osobe može imati status profesionalnog sportaša ili amatera. Prema čl. 8. Zakona o sportu, sudjelovanje u sportskim natjecanjima smatra se profesionalnim ako sportaš koji sudjeluje u sportskim natjecanjima ima sklopljen ugovor o profesionalnom igranju ili ugovor o radu sa sportskim klubom ili ako sportaš obavlja samostalnu sportsku djelatnost sudjelovanja u sportskim natjecanjima. Status profesionalnog sportaša kao i njegova prava i obveze uređuju se aktima nacionalnoga sportskog saveza. Takvom je sportašu bavljenje spor-

tom profesionalno zanimanje i na osnovi toga on ostvaruje dohodak, uplaćuje doprinose za obvezna osiguranja i porezni je obveznik. Pri plaćanju poreza na dohodak profesionalni sportaši, ali ne i druge osobe u sportu, imaju dvije mogućnosti. Oni mogu plaćati porez na dohodak na osnovi poslovnih knjiga na način predviđen za samostalne djelatnosti, pod uvjetom da nije riječ o dohotku ostvarenom u radnom odnosu (u tom se slučaju radi o dohotku od nesamostalnog rada i kao takav se oporezuje) ili mogu plaćati porez po odbitku (porez na drugi dohodak), pod istim uvjetom. Sportaši profesionalci s isplatiteljem (klubom) sklapaju ugovor o profesionalnom igranju u kojemu, u pravilu, navode i odabrani način plaćanja poreza na dohodak.

Ukoliko se odluče za plaćanje poreza na dohodak po odbitku, sukladno čl. 32. st. 5. Zakona o porezu na dohodak, pripada im pravo na neoporezivi izdatak u visini od 30 % ostvarenog primitka na ime troškova njegova ostva-

renja. Prilikom ostvarenja primitka plaćaju porez na dohodak, ali su oslobođeni plaćanja doprinosa za obvezno osiguranje jer te doprinose plaćaju prema rješenju Porezne uprave.

Sve navedeno primjenjuje se i na novinare koji mogu biti u radnom odnosu s poslodavcem i po osnovi toga primati plaću (dohodak od nesamostalne djelatnosti), ali mogu i samostalno obavljati djelatnost i plaćati porez na osnovu poslovnih knjiga (dohodak od samostalne djelatnosti) odnosno po odbitku (drugi dohodak).

Za profesionalne sportaše koji su rezidenti država s kojima Republika Hrvatska nije potpisala ugovor o socijalnom osiguranju tuzemni isplatitelj primitka (npr. klub) je dužan obračunati i uplatiti obvezne doprinose na isti način na koji to čini za rezidente. U tom slučaju pri određivanju predujma poreza na dohodak takav nerezident ima pravo na izdatak u visini od 30%, a ne obračunava se prirez jer takve osobe nemaju prebivalište niti uobičajeno boravište na

Tablica: Obračun predujma poreza na dohodak od drugog dohotka sportaša i novinara

Opis	Sportaš amater, novinar kojemu to nije osnovna djelatnost	Sportaš profesionalac, novinar kojemu je to osnovna djelatnost
„Bruto“ primitak	20.000,00	20.000,00
Uplaćeni doprinosi za mirovinsko 20 %	4.000,00	-
Poreznopriznati izdatak 30 % ²²	-	6.000,00
Dohodak = porezna osnovica	16.000,00	14.000,00
Porez po stopi od 25 %	4.000,00	3.500,00
Prirez Grad Zagreb od 18%	720,00	630,00
Ukupno porez i prirez	4.720,00	4.130,00
Iznos primitka za isplatu („neto“ primitak)	11.280,00	15.780,00
Uplaćeni doprinosi za zdravstveno osiguranje 15 %	3.000,00	-

²² Poreznopriznati izdatak u visini od 30 % priznaje se novinaru koji je stvorio autorsko djelo u skladu s odredbama Zakona o autorskim i srodnim pravima.

Izvor: dubrovacki.hr

Ovrha poreznih davanja dio je porezno-pravnog odnosa u kojem porezno tijelo provodi postupak prisilne naplate poreznog duga na temelju ovršnih i vjerodostojnih isprava. U ovom će slučaju ovrhovoditelj biti po-

području Republike Hrvatske, no ako zaključi ugovor o profesionalnom igranju na razdoblje duže od šest mjeseci i pritom prijavi prebivalište ili uobičajeno boravište za potrebe oporezivanja i plaćanja doprinosa za obvezna osiguranja promatra se kao rezident²³.

OVRHA POREZNIH DAVANJA

U drugome dijelu rada obradit ćemo i najbitnija postupovna pitanja u vezi s porezom na dohodak. Izložiti ćemo postupak ovrhe poreznih davanja, objasniti kako podnijeti žalbu ili prigovor na rješenje o ovrsi, koja su primanja izuzeta od ovrhe, koji je rok porezne zastare te sve što treba znati o poreznoj kartici.

Kako bismo objasnili pojam ovrhe poreznih davanja, potrebno je prvo pojasniti pojam ovrhe. Ukratko rečeno, ovrhom zovemo postupak u kojem ovrhovoditelj (odnosno osoba koja je pokrenula ovršni postupak ili osoba u čiju je korist postupak pokrenut), uz pomoć suda ili javnog bilježnika prisilno ostvaruje svoju tražbinu od ovršenika (odnosno osobe koja je dužnik tražbine radi čijeg se nepodmirenja provodi ovrha). Ovrhu se može pokrenuti na temelju ovršnih i vjerodostojnih isprava.

rezno tijelo koje provodi ovrhu, a na njegov će zahtjev nadležno državno odvjetništvo podnijeti prijedlog kada se ovrha provodi na nekretnini. Ovršenik će ovdje biti porezni obveznik ili njegov jamac od kojeg se naplaćuje porezni dug.

Ovršenik mora, na zahtjev poreznog tijela, sastaviti popis sve svoje imovine, uključujući tu pokretnine, nekretnine, novčane ili druge tražbine ili prava prema drugima, novčana sredstva na računu te svoju plaću ili mirovinu. Na temelju tih podataka porezno će tijelo izvršiti pripremu ovrhe.

Ovrha poreznih davanja provodi se, kao što smo već naveli, na temelju ovršne ili vjerodostojne isprave. Ovršne su isprave u ovome slučaju:

- rješenje o utvrđivanju poreza
- obračunska prijava koju porezni obveznik podnosi radi obračuna i iskazivanja obveze uplate poreza
- jedinstvena ovršna isprava koja se koristi pri naplati stranih tražbina te
- bilo koja druga isprava koja je posebnim zakonom određena kao ovršna.

Vjerodostojna isprava će u ovome slučaju biti knjigovodstveni izlist stanja poreznog duga, potpisan od ovlaštene osobe poreznog tijela.

Rješenje o ovrsi donosi porezno tijelo koje je mjesno nadležno za utvrđivanje i naplatu poreza.

ŽALBA I PRIGOVOR

Kada je rješenje o ovrsi doneseno na temelju **ovršne isprave**, može se podnijeti žalba u roku od osam dana od dana kada je dostavljeno rješenje, ali ona neće dogoditi izvršenje ovrhe.

Ako je rješenje o ovrsi doneseno na temelju **vjerodostojne isprave**, može se podnijeti prigovor, također u roku od osam dana od dana kada je dostavljeno rješenje. U tom će se slučaju odgoditi izvršenje ovrhe dok se ne donese rješenje o prigovoru. Rješenje će donijeti prvostupanjsko porezno tijelo kroz osam dana. Na to se rješenje također može uložiti žalba, u roku od osam dana, ali ona neće odgoditi izvršenje ovrhe.

IZUZEĆA OD OVRHE

Postoje zakonom određena primanja koja su izuzeta od ovrhe. Tu spadaju:

- primanja na temelju zakonskog uzdržavanja
- naknade štete koja je nastala narušenjem zdravlja ili smanjenjem, odnosno gubitkom radne sposobnosti
- naknade štete za izgubljeno uzdržavanje zbog smrti davatelja uzdržavanja
- primanja naknade zbog tjelesnog oštećenja prema propisima o invalidskom osiguranju
- primanja po osnovi socijalne skrbi
- primanja zbog privremene nezaposlenosti
- dječji doplatak
- stipendije i pomoć učenicima i studentima
- naknada za rad koju prima osuđenik (osim tražbina zakonskog

²³ Cipek, Ksenija; Mijatović, Nikola, Sustav poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj, Zagreb, Inženjerski biro, 2007, str. 252, 253.

uzdržavanja te tražbina naknade štete prouzročene kaznenim djelom osuđenika)

- primanja na temelju odličja i priznanja
- roditeljske i roditeljske novčane potpore te
- ostala primanja izuzeta od ovrhe po posebnim propisima.

Ukoliko se ovrha provodi na plaći ovršenika, od ovrhe će biti izuzete dvije trećine prosječne neto plaće u Republici Hrvatskoj (u iznimnim slučajevima bit će izuzeta polovina ili čak samo jedna četvrtina, ovo posljednje u slučaju prisilne naplate novčanih iznosa za uzdržavanje djeteta). To znači da se ovrhom smije oduzeti samo jedna trećina prosječne neto plaće. Tu će plaću odrediti Državni zavod za statistiku prema prosječnoj mjesečno isplaćenoj neto plaći svim zaposlenima u pravnim osobama u Republici Hrvatskoj. Ona trenutno iznosi 5.532,00 kune. Međutim, ukoliko primete plaću koja je **manja** od prosječne neto plaće, od ovrhe će se izuzeti dvije trećine vaše plaće (odnosno plaće ovršenika).

Porezna zastara

Kada govorimo o ovrsi poreznih davanja, treba spomenuti i **poreznu zastaru**, koju bismo mogli definirati kao vrijeme nakon čijeg proteka porezno tijelo više nema pravo naplatiti porez (kao niti uopće utvrđivati porezne obveze, kamate, pokrenuti prekršajni postupak, naplatiti kamate, troškove ovrhe niti novčane kazne). Opći porezni zakonik kao zastarni rok za porezna davanja određuje razdoblje od tri godine. Uz taj (relativni) rok zastare od tri godine, koji je moguće prekidati (što će se dogoditi ako porezno tijelo poduzme bilo koju službenu radnju kako bi naplatilo porez, kamate ili troškove ovrhe) postoji i drugi (apsolutni) rok zastare koji nije mo-

guće prekidati te koji nastupa za šest godina. Dakle, ako je prošlo šest godina od trenutka kada ste trebali platiti porez, Porezna vam uprava više ne može naplatiti dugovanje, niti pokrenuti prekršajni postupak. Međutim, bitno je napomenuti da ukoliko platite porez nakon proteka zastarnog roka, taj novac ne možete dobiti natrag. Protekom zastarnog roka utrnut će i pravo da se traži povrat poreza, kamata, troškova ovrhe i novčanih kazni.

Budući da se na zastaru ne pazi po službenoj dužnosti, ukoliko porezna uprava pokrene ovršni postupak za dugovanje koje je u zastari, porezni će obveznik morati sam podnijeti prigovor i to u roku od osam dana. Nitko vas na to neće upozoriti. Tek nakon što prođu četiri godine od nastupa apsolutne zastare (dakle, šest godina od trenutka kada ste trebali platiti porez), imate pravo zatražiti otpis poreznog duga od čelnika nadležnog poreznog tijela.

POREZNA KARTICA

Pri plaćanju poreza na dohodak od nesamostalnog rada od velike je važnosti porezna kartica. Porezna kartica ili PK obrazac je obrazac koji sadrži sve podatke o osobnom odbitku (neoporezivi dio dohotka koji se smatra neophodnim za preživljavanje i stoga se ne oporezuje) radnika i umirovljenika, na temelju kojih poslodavac obračunava predujam poreza na dohodak pri isplati plaće i mirovine. Kada radnik prvi puta počinje raditi, nadležna ispostava Porezne uprave mu na njegov zahtjev besplatno izdaje poreznu karticu i nakon toga ga trajno prati dok prima plaću ili mirovinu. Ukoliko dođe do i najmanje promjene koja utječe na osobni odbitak radnika on ju je dužan prijaviti nadležnoj ispostavi Porezne uprave u roku od 30 dana od nastanka promjene i dostaviti joj odgovarajuće isprave kojima će potvrditi nastalu promjenu.

Može se dogoditi da radnik ne iskoristi pravo na osobni odbitak tijekom godine prilikom obračunavanja predujma poreza na dohodak pri isplati plaće, on to ima pravo učiniti i u godišnjoj poreznoj prijavi.

Potrebna dokumentacija za izdavanje i promjenu podataka u poreznoj kartici:

- za radnika / umirovljenika:
 - predodjenje osobne iskaznice
 - rješenje o utvrđenom invaliditetu
- za uzdržavane članove uže obitelji:
 - izvadci iz matice rođenih, vjenčanih i umrlih
 - potvrda o usvojenju djeteta i skrbništvu
 - rješenja suda o plaćanju alimentacije za bivšeg bračnog druga
 - potvrda nadležnog tijela za zapošljavanje
 - rješenje o utvrđenom invaliditetu
 - potvrda o redovitom školovanju na školama i fakultetima
 - potvrde o prebivalištu ili uobičajenom boravištu i drugo
 - podaci o dohotku i drugim primicima uzdržavanih osoba na osnovi kojih se može procijeniti mogu li se smatrati uzdržavanim članovima

POREZ NA NASLJEDSTVA I DAROVE

Na kraju rada izložili smo jednu posebnu vrstu poreza, koja nam se činila zanimljivom, a to je porez na nasljedstva i darove. Porez na nasljedstvo obvezuje poreznog obveznika koji je naslijedio nekretninu, gotov novac, novčane tražbine i vrijednosne papire te pokretnine. Za ovo posljednje će se plaćati porez u slučaju da je tržišna vrijednost jedne pojedine pokretnine veća od 50 000 kuna na dan utvrđivanja porezne obveze. Međutim, u slučaju kada se na naslijeđene ili darovane nekretnine plaća porez na dodanu vrijednost (PDV), ne plaća se porez na nasljedstvo niti darove.

Na plaćanje poreza na nasljedstvo obvezane su fizičke i pravne osobe koje naslijede ili prime na dar imovinu za koju je određeno da se plaća porez na nasljedstvo i darove, ako ju naslijede odnosno prime na dar na teritoriju Republike Hrvatske.

Nasljednik može izbjeći plaćanje poreza ako se odrekne nasljedstva ili ga nekome ustupi u ostavinskom postupku. U tom će slučaju iznos poreza podmiriti osoba kojoj je pripalo nasljedstvo, odnosno osoba kojoj je ono ustupljeno.

Osnovicu na koju se naplaćuje porez utvrdit će nadležno porezno tijelo. Osnovicu će činiti iznos gotova novca, a kod financijske i druge imovine – njezina tržišna vrijednost, nakon što se odbiju dugovi i troškovi koji se odnose na imovinu na koju se plaća porez.

Porez na nasljedstvo i na darove plaća se po stopi od 5 %.

Postoje izuzeća od plaćanja poreza na nasljedstvo i darove. Taj porez ne plaćaju:

1. bračni drug, krvni srodnici u ravnoj liniji, posvojenici i posvojitelji umrloga ili darovatelja
2. braća i sestre, njihovi potomci te zetovi i snahe ostavitelja ili darovatelja, ako su živjeli u zajedničkom kućanstvu s ostaviteljem u trenutku njegove smrti, odnosno s darovateljem u trenutku kada su primili dar
3. fizičke i pravne osobe kojima je Republika Hrvatska ili jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave darovala, odnosno dala pokretnine bez naknade, radi odštete ili iz drugih razloga u svezi s Domovinskim ratom
4. Republika Hrvatska i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, tijela državne uprave i tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, javne ustanove, vjerske zajednice, zaklade i fondacije, Crveni križ i druge humanitarne udruge osnovane na temelju posebnih propisa
5. fizičke i pravne osobe kada primaju darove (donacije) za svrhe koje su utvrđene posebnim propisima.

Obveznici poreza na nasljedstvo i na darove moraju dostaviti nadležnom poreznom tijelu rješenje o nasljeđivanju ili ugovor o darovanju. Rok za to je 30 dana od dana pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju ili od dana sklapanja ugovora o darovanju. Porez se mora platiti u roku od 15 dana od dana dostave rješenja o utvrđivanju tog poreza. Taj će plaćeni porez biti prihod županije prema prebivalištu ili uobičajenom boravištu, odnosno sjedištu nasljednika ili daroprimatelja.

„Public and Private Justice Course“ (Dubrovnik, 26. - 30.5. 2014.)

MARINA BARTOL-HEDŽET, JASMINKA BUHIN, TIHANA LEVAK, MARKO STRINOVIĆ

Ove je godine od 26. do 30. svibnja u Dubrovniku održan seminar o javnom i privatnom pravu na temu „Procesna ljudska prava i pristup pravosuđu u svijetu nužnosti i ekonomske krize“. Seminar se odvijao u prostorima Inter University Centre Dubrovnik (IUC). U ulozi mentora voditelja našli su se profesor Alan Uzelac, voditelj Pravne klinike i profesor na Pravnom fakultetu u Zagrebu i Remco van Rhee, profesor Pravnog fakulteta u Maastrichtu. Seminaru je prisustvovalo i predstavništvo Pravne klinike u sastavu: Marina Bartol-Hedžet, Jasminka Buhin, Tihana Levak, Lea Puljčan i Marko Strinović.

Seminar je održan pod pokroviteljstvom Europske komisije EU-JUST Project, Ministarstva znanosti Republike Hrvatske, Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske, Hrvatske javno-bilježničke komore te Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Seminaru su prisustvovali mnogi profesori, asistenti, suci, studenti europskih sveučilišta, odvjetnici te javni bilježnici i predstavnica Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske. Predavanja su bila organizirana svaki dan. Neki od predavača iz Europe su bili i naši kolege, studenti Pravnih klinika iz Nizozemske i Norveške. Ove godine imali smo priliku ugostiti i voditelje Pravne klinike South Bank Sveučilišta iz Londona, Alana Russella i Andyja Ungera. Ideja ovogodišnjeg PPI-a bila je napraviti komparativno istraživanje raznih tema koje definiraju osnovna proceduralna prava u suvremenim pravosudnim sustavima, te identificirati promjene prouzročene ekonomskom i gospodarskom krizom. Naime, svjedoci smo činjenice da se u posljednje vrijeme narušila ravnoteža proceduralnih načela u pravosuđu. Tijekom seminara, na kraju svakog dana bila je organizirana rasprava gdje smo nastojali

iznijeti svoja iskustva i mišljenja o tome kako se to stanje može poboljšati te kako usavršiti postojeće mehanizme.

Jedan dan bio je posvećen izletu u Cavtat. Tom prigodom posjetili smo Mauzolej Ivana Meštrovića koji je on izradio za obitelj Račić te rodnu kuću Ivana Bukovca gdje je on započeo svoje slikarstvo. U toj kući nalazi se nekoliko njegovih slika pa smo imali priliku upoznati se s načinom njegova rada. Izlet je završio zajedničkom večerom u restoranu u selu Bosanka. Bosanka se nalazi na sjeveroistočnoj padini brda Srđ iznad Jadranske turističke ceste, 4 km od

Dubrovnika. Smještena je u sredini prostrane zaravnjane, a omeđena s tri fortifikacijske jedinice šireg obalnog obrambenog sustava. Tamo smo u opuštenu atmosferu dobili priliku razgovarati i razmijeniti iskustva sa sudionicima seminara, a ponajviše smo razgovarali sa studentima iz Norveške o načinu njihova rada u klinici, s obzirom na to da oni, za razliku od nas, dobiju slobodnu studijsku godinu tijekom koje se posvećuju plaćenom radu s klijentima u pravnoj klinici. Zbog toga u njihovoj pravnoj klinici radi najviše 30 studenata pod vodstvom jednog akademskog mentora.

Zadnji dan PPJ-a bio je klinički dan. Profesor Alan Uzelac i asistentica Mateja Crnković imali su ulogu moderatora. Dan je započeo predavanjem asistentice Mateje Crnković koja je obradila temu „Pristup upravnom pravosuđu“, pri čemu je analizirala upravne slučajeve koji su pristizali u Pravnu kliniku kako bi prikazala što iz sfere upravnog prava najviše brine i muči građane u Hrvatskoj. Nakon toga su uslijedile prezentacije kolega iz Iuss Buss-a iz Norveške, kolega iz Sveučilišta Maastricht iz Nizozemske te voditelja South Bank University Pravne klinike iz Londona. Budući da su oni prvi put prisustvovali seminaru, mi smo prvi put imali priliku upoznati koncept njihova modela pravne klinike. Naime, njihov koncept se razlikuje od našeg s obzirom na to da oni rješavaju probleme iz točno određenih grana prava (npr. radno i socijalno pravo, vlasništvo, obiteljsko pravo), dok druge grane prava uopće ne rješavaju te tako imaju manji broj klijenata i imaju potrebu za manjim brojem kliničara. Kod primanja u Pravnu kliniku, svaki student mora proći strogu selekciju kako bi bili izabrani upravo oni kliničari koji posjeduju određene vještine komuniciranja sa strankama - tu se prvenstveno misli na nekritičnost i otvorenost te suosjećanje sa strankama i njihovim problemima, jer su njihove

stranke na rubu socijalne egzistencije. Već kroz samu selekciju, ali i kasnije tijekom rada, profesori i mentori sve kliničare pripremaju za kasniji rad i razgovor koji prolaze kod traženja zaposlenja.

Na kraju smo i mi, predstavnici Pravne klinike iz Zagreba, dobili priliku predstaviti našu Pravnu kliniku te pokazati čime se bavimo i koji su naši uspjesi. Naša prezentacija započela je uvodnim izlaganjem kolegice/administratorice Marine Bartol-Hedžet koja je ukratko objasnila koncept našega rada, iznijela broj klijenata koji smo zaprimili od početka rada Pravne klinike (u rujnu 2010. godine) te istaknula kako se ta brojka povećava iz semestra u semestar, što dokazuje povećanje produktivnosti Pravne klinike. Nakon toga, kolegica Lea Puljčan, koordinatorica Vanjskih klinika, predstavila je

projekt Vanjskih klinika koji je financiran projektom *Triple A for citizens* od strane Europske unije. Nakon nje, predstavnici pojedinih grupa predstavili su rad svojih grupa gdje su ukratko objasnili pravno područje kojim se bave njihove grupe, koliko aktivnih kliničara trenutačno radi u grupi, broj riješenih predmeta, a osim toga predstavili su i neke zanimljivije slučajeve, što je dovelo do diskusije sa svima prisutnima, a osobito s voditeljima Pravne klinike South Bank University iz Londona, s obzirom na to da su oni počeli s radom 2012. godine te prikupljaju različita iskustva drugih pravnih klinika. Vrlo smo sretni što smo imali priliku sudjelovati na ovom seminaru koji već godinama okuplja pravne stručnjake iz cijeloga svijeta, jer smo mogli sudjelovati ne samo na predavanjima nego i na raspravama različitih tematika i čuti različita mišljenja te tako upoznati njihovo pravosuđe. Ono što nam se najviše svidjelo i što će nam ostati u sjećanju su rasprave za vrijeme ručka s Fu Yulin sa Sveučilišta u Pekingu o stanju ljudskih prava u NR Kini i s Richardom Marcusom, profesorom na Sveučilištu u Hastingsu, o smrtnoj kazni i njenim odjecima u SAD-u te o načinu biranja porote i njenim manjkavostima. Na kraju moramo reći da smo jako zahvalni na ukazanoj prilici jer će nam ona zasigurno pomoći u daljnjem radu, kako u Pravnoj klinici tako i nakon završetka studija.

Prikaz vanjskih klinika i projekata Pravne klinike u Zagrebu

LEA PULJČAN

Kad sam počela pisati ovaj članak i skupljati sve podatke o rezultatima ostvarenim u zimskom semestru akademske godine 2014./2015., s osmijehom na licu prisjetila sam se svojih početaka na projektu vanjskih klinika. Točno dvije godine od trenutka pisanja ovog članka započeo je moj rad na tom projektu. U međuvremenu izmijenile su se četiri generacije studenata kliničara koji su mi svojim prijedlozima i zalaganjima pomogli u zasnivanju novih oblika suradnje u područjima u kojima se pojavila potreba za pružanjem besplatnog pravnog savjetovanja. Pravna klinika je preko rada kliničara postala jedan od vodećih pružatelja besplatne pravne pomoći u Republici Hrvatskoj, što se odrazilo i na području djelovanja vanjskih klinika. Ponosna sam na to što sam dio projekta vanjskih klinika koji je postao priznat ne samo na nacionalnoj razini nego i od vodećih institucija unutar Europske unije. Pisanje ovog članka doživljam kao svojevrsan osvrt na rezultate ostvarene suradnjom svih kliničara uključenih u rad Pravne klinike na projektu vanjskih klinika.

ZAVRŠETAK PROJEKTA TRIPLE A

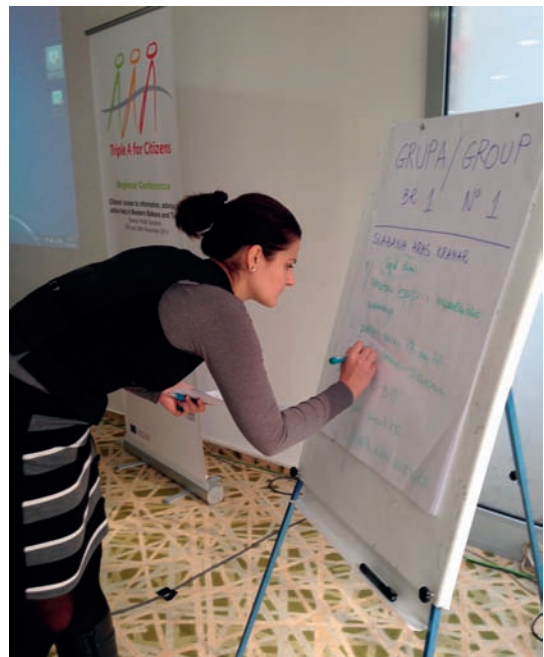
Predstavnici Pravne klinike u okviru projekta Triple A sudjelovali su na završnoj konferenciji održanoj u Sarajevu 27. i 28. studenog 2014. godine. Prvog dana konferencije održano je predstavljanje najboljih praksa u pružanju savjeta, informacija i pravne pomoći u Hrvatskoj, Srbiji, Bosni i Hercegovini, Turskoj i Kosovu. U prezentaciji rada Pravne klinike za vrijeme trajanja projekta svim sudionicima konferencije prikazani su rezultati ostvareni u projektu vanjskih klinika od 1. prosinca 2013. godine te ostvarene suradnje s gradovima i organizacijama civilnog društva kao i drugim pilot projektima iz Hrvatske uključenim u sam projekt Triple A. Sljedećeg dana održane su četiri edukativne radionice, a u radionici na temu „Uvod u principe rada pravnih klinika“ moderatorica je bila doc. dr. sc. Slađana Aras Kramar koja je predstavila rad Pravne kli-

nike, teškoće na koje je Klinika nailazila u samim počecima, porastu broja predmeta i stranaka, što je rezultiralo i povećanjem broja studenata uključenih u rad. Nakon završne konferencije u Sarajevu podnesena su i izvješća o rezultatima postignutima na projektu vanjskih klinika tijekom uključenosti Pravne klinike u projekt Triple A. Pravna klinika postignutim je rezultatima opravdala podršku koja joj je u provedbi projekta vanjskih klinika pružena u okviru organizacije ECAS.

NOVE SURADNJE I OSTVARENI REZULTATI

U zimskom semestru 2014./2015. godine Pravna klinika nastavila je suradnju ostvarenu u okviru vanjskih klinika u akademskoj godini 2013./2014. Kliničari su u četiri kruga vanjskih klinika posjetili ukupno 14 gradova diljem zemlje, a ostvarene su i dvije nove suradnje.

U prosincu 2014. godine Pravnoj klinici obratili se volonteri za psihosocijalnu potporu i pomoć na poplavljenim područjima s prijed-

logom za suradnju. Na područjima Gunje, Rajevog Sela i Račinovaca stradalima u poplavi pojavila se povećana potreba za besplatnom pravnom pomoći. Zbog podnošenja zahtjeva za državnom obnovom kuća osoba stradalih od poplave pojavili su se problemi u pogledu neriješenih imovinsko-pravnih pitanja nad nekretninama kao i ispunjenju drugih propisanih uvjeta što je za nemali broj građana predstavljao i predstavlja zapreku u potpisivanju ugovora s državom. Uz pomoć volontera koji su kliničarima osigurali prostorije Crvenog križa u Županji 15. prosinca 2014. održano je prvo pravno savjetovanje te je suradnja ostvarena i u siječnju. Ukupno je zaprimljeno desetak slučajeva, a volonteri su iskazali namjeru da se suradnja u narednim mjesecima ostvari u Gunji kako bi i socijalno najugroženiji stanovnici tog područja ostvarili svoja prava vezana uz obnovu njihovih kuća.

Poziv za suradnju došao je i od strane gradonačelnika Kutine u siječnju 2015. godine te je u zadnjem krugu vanjskih klinika održano pravno savjetovanje u prostorijama Gradske vijećnice, u petak 23. siječnja.

U suradnji s kolegama Pravnog fakulteta u Splitu koji su u prosincu 2014. godine otvorili vrata Pravne klinike u Splitu održana su dva zajednička dežurstva u udruzi Pino s kojom Pravna klinika u Zagrebu ima ostvarenu suradnju od samih početaka projekta vanjskih klinika. Studenti, sada već kliničari Pravne klinike u Splitu, pod mentorstvom kliničara Pravne klinike u Zagrebu zaprimali su stranke u udruzi Pino te su međusobno razmijenili svoja iskustva. Suradnja kliničara dviju Pravnih klinika rezultirala je u siječnju porastom broja stranaka zaprimljenih u Splitu u četvrtom krugu vanjskih klinika održanom 23. siječnja. Studenti će i

u narednim krugovima nastaviti suradnju razmjenom međusobno stečenih iskustava.

STATISTIČKI PODACI; ZIMSKI SEMESTAR 2014./2015.

OSVRT NA OSTVARENE REZULTATE

U zimskom semestru akademske godine 2014./2015. održana su 4 kruga vanjskih klinika u kojima je sudjelovalo 150 studenata – kliničara. Studenti su posjetili

Tablica 1. Broj zaprimljenih predmeta po gradovima

GRADOVI	I. KRUG 20. - 24. 10. 2014.	II. KRUG 17. - 21. 11. 2014.	III. KRUG 15. - 19. 12. 2014.	IV. KRUG 19. - 23. 1. 2015.
1. KARLOVAC	3	1	1	2
2. ZLATAR	4	5	4	5
3. VRBOVEC	6	2	-	11
4. NOVSKA	3	5	2	11
5. ČAKOVEC	1	8	13	9
6. RIJEKA	1	2	4	3
7. BJELOVAR	3	5	5	1
8. KOPRIVNICA	5	5	13	6
9. KRIŽEVCI	1	4	3	10
10. VARAŽDIN	16	9	6	13
11. ZADAR	-	4	2	-
12. SPLIT	4	2	1	12
13. ŽUPANJA	-	-	5	5
14. KUTINA	-	-	-	7

Tablica 2. Ukupan broj zaprimljenih predmeta

I. KRUG	47
II. KRUG	52
III. KRUG	59
IV. KRUG	95
UKUPNO:	253

14 gradova diljem zemlje u kojima su zaprimljena ukupno 253 slučaja. Iz tablice u kojoj je prikazan broj zaprimljenih predmeta po gradovima vidljivo je da u nekim gradovima postoji u svim krugovima približno jednak broj

preuzetih predmeta, uz manje oscilacije. Ta činjenica odražava se i na ukupan broj zaprimljenih predmeta u prva tri kruga vanjskih klinika, što je također vidljivo iz tablice. U četvrtom krugu dolazi do porasta broja predmeta, što je, uz ostvarene dvije nove suradnje, rezultat i upita stranaka vezanih uz provedbu Vladine mjere otpisa dugova građanima. Iz Socijalne samoposluge u Rijeci stigao je tako prije održavanja vanjske klinike upit vezan uz mogućnost izrade kratkih uputa građanima o uvjetima potrebnim za ostvarivanje prava na otpis dugova. Kliničari su prije održavanja vanjske klinike u Rijeci izradili kratke upute koje su prosljeđene strankama koje su se obratile kliničarima na spomenutoj vanjskoj klinici. U Županji su, kako je spomenuto ranije u članku, upiti stranaka bili isključivo vezani uz prava na obnovu kuća na poplavljenim područjima. U pogledu vrste predmeta zaprimljenih u

vanjskim klinikama najviše su to građanski predmeti. Upiti stranaka vezani su najčešće uz ovrhe, ostvarivanje prava iz sustava socijalne skrbi, neriješene imovinsko-pravne odnose kao i ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć. U ljetnom semestru aka-

demске godine 2014./2015. Pravna klinika nastavit će s radom na projektu vanjskih klinika uz približavanje socijalno najugroženijim skupinama građana putem novih suradnji s organizacijama civilnog društva koje brinu o najpotrebnijima.

Intervju: Prof. dr. sc. Alan Uzelac

JOSIP KOVILIĆ, MAJA MARTA MARTONJA

1. Molim da ukratko napišete svoju biografiju.

Rođen sam u Zagrebu, gdje sam pohađao osnovnu i srednju školu. Nakon što sam završio Klasičnu gimnaziju, upisao sam pravni i filozofski fakultet. Tijekom studija jednu sam godinu studirao kao gost-student u Njemačkoj, na Sveučilištu u Mainzu. Nakon svršetka pravnog studija zaposlio sam se na Pravnom fakultetu u Rijeci, gdje sam sudjelovao u nastavi iz teorije države i prava. Dvije godine poslije prešao sam na Fakultet političkih znanosti u Zagrebu, gdje sam radio na projektu koji se odnosio na ljudska prava i vladavinu prava. Od 1994. godine sam na Pravnom fakultetu u Zagrebu, na katedri za građansko procesno pravo. Usavršavao sam se na raznim sveučilištima u svijetu, a kratkoce radi spominjem samo pravni fakultet na Harvardu gdje sam proboravio godinu dana kao stipendist Fulbright programa.

2. Studirali ste i diplomirali filozofiju i komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu te ste ujedno pohađali i uspješno diplomirali na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Što Vas je motiviralo da upišete oba fakulteta i zbog čega ste se odlučili nastaviti baviti pravom?

U srednjoj školi imao sam odličnog nastavnika filozofije, kao i društvo koje je dijelilo moje interese za temeljne probleme i teoriju spoznaje. Zbog toga je studij filozofije bio logičan izbor, dok sam pravo upisao na nago-

Promocija biltena Pro bono

vor obiteljskog prijatelja, zato da bih imao neku praktičnu i korisnu kvalifikaciju. Od početka, želio sam povezati znanja s oba studija i baviti se filozofijom prava. Prihvatio sam poziv profesora Ivana Padjena i prijavio se za asistenta na Pravnom fakultetu u Rijeci, gdje sam surađivao u izvođenju seminara i drugih nastavnih oblika. Profesor Padjen mi je dao od početka značajnu slobodu, tako da sam mogao gotovo sasvim samostalno oblikovati sadržaj nastave i prilagođavati ga svojim interesima. Oni su se, međutim, s vremenom pomakli prema načinu na koji pravo stvarno funkcionira u praksi, tako da sam se zbog toga posvetio disciplini u kojoj se to na možda najširi način može pratiti.

3. Razlikuje li se uvelike studiranje na Pravnom fakultetu u Zagrebu u današnje vrijeme od studiranja u Vaše vrijeme?

Teško mi je to ocijeniti. Naš fakultet je uvijek nudio neke odlične sadržaje, a jednako tako i dio

prosječnih, pa i ispodprosječnih. Ono što se promijenilo jesu zahtjevi na studente, koji su, čini mi se, danas po opsegu veći, što ne mora nužno biti dobro, jer potiče stres, štrebanje i karijerizam. U pozitivnom pravcu, promjene se događaju širenjem mogućnosti da se studenti već tijekom studija upoznaju s pravnom praksom. U doba moga studija, najveći broj studenata nije imao s njom nikakvih kontakata, a danas je gotovo nezamislivo da student diplomira, a da nije okusio barem neki oblik nastave u kojem upoznaje kako pravna profesija izgleda i djeluje u stvarnom životu. Pozitivna je i internacionalizacija pravnog studija, mogućnost da se studij prava nadopuni komparativnim sadržajima, pa i da se određeno vrijeme tijekom studija organizirano proboravi u inozemstvu. I u doba moga studija to je bilo moguće, ali teško i uz potencijalne negativne konzekvence. Moj status gosta-studenta u Njemačkoj bio je dio službene sveučilišne razmjene studenata, ali svejedno mi niti

Prijem u Gradskoj upravi

jedan tamo položeni kolegij nije bilo moguće priznati, tako da je administrativno to bila 'izgubljena godina'.

4. Mislite li da je bolonjski proces unaprijedio kvalitetu studiranja na Pravnom fakultetu u Zagrebu? Što biste posebno istaknuli kao prednost?

Ono što se danas naziva 'bolonjskim procesom' predstavlja amalgam različitih i djelomično raznorodnih ideja i inicijativa. Najpozitivniji dio toga procesa je mogućnost da studij prava u Hrvatskoj bude priznat kao dio europskog procesa obrazovanja pravnika. Upravo razmjene u sklopu Erasmus programa, kako za naše studente koji odlaze u inozemstvo, tako i za strane studente koji posjećuju Zagreb, najviše su obogatili kvalitetu našeg pravnog studija. U ostalim elementima bolonjski je studij imao manje uspjeha, dijelom i zato što je bio više proizvod nametanja odozgo, negoli rezultat smišljene i dobro pripremljene strategije reformi planirane od onih koji studij stvarno provode. Zato je, nažalost, imao i negativnih odjeka na kvalitetu rada i studija. No, poneki su se pomaci dogodili:

neki se oblici nastave redovitije pohađaju, studenti pripremljenije izlaze na ispite, više je informacija dostupno, a studenti imaju više mogućnosti izbora. Koliko je to rezultat bolonjskog procesa, a koliko uzroci leže drugdje, nije lako odgovoriti – posebno zato jer u raspravama o 'bolonji' svatko pred očima ima nešto drugo.

5. Tijekom Vašeg rada i usavršavanja puno ste vremena posvetili području arbitražnog prava. U svibnju 1994. godine usavršavali ste se na Međunarodnom arbitražnom sudu pri Međunarodnoj trgovačkoj komori. Možete li ukratko opisati rad tog suda? U kojoj mjeri, ako i uopće, taj sud stvara precedentno pravo, odnosno na koji način utječe na razvitak prava međunarodne zajednice?

Sustav arbitražnog rješavanja sporova kod Međunarodne trgovačke komore (ICC) je po mnogo čemu specifičan. Riječ je o najpoznatijoj i jedinoj u cijelosti internacionalnoj arbitražnoj ustanovi, koja k tome njeguje svoje metode kontrole kvalitete rada i rezultata arbitražnih postupaka.

Iako se teško može govoriti o precedentskom karakteru odluka, jer odluke arbitražnih tribuna- la koji djeluju pri ICC-u načelno nisu podložne žalbi, a većina čak nisu ni javno objavljene, kroz rad Međunarodnog arbitražnog suda se ipak značajno harmonizira pristup arbitražnom rješavanju sporova. Prije svega, harmonizira se način upravljanja arbitražnim postupcima, od kojih su mnogi među najsloženijim i ekonomski najvrjednijim. Taj sud, posebno kroz djelovanje timova pravnika pri tajništvu suda koji blisko prate sve aktivne postupke, potiče planiranje postupaka, donošenje procesnih kalendara te stil postupka koji njeguje predvidljivost i kooperativnost, a izbjegava iznenađenja, razdoblja neaktivnosti i odugovlačenje postupka. Način komunikacije, u kojem dominiraju elektronički kanali komunikacije, kao i ujednačena struktura arbitražnih odluka, također ima utjecaja na međunarodnu arbitražnu praksu. Zanimljivo je da je riječ o *de facto* harmonizaciji, koja je djelotvorna zbog autoriteta organizacije i interesa svih sudionika da se uklope u opći okvir, a ne zbog formalno-pravne obvezatnosti. Danas općenito praksa međunarodne arbitraže prednjači u osuvremenjivanju procesnih praksi, a svojim primjerom utječe i na reforme procesnih zakona koji važe u parničnom postupku pred nacionalnim sudovima.

6. Sudjelovali ste u donošenju mnogih zakona pa tako i Zakona o mirenju. Što zamjerate Zakonu koji je na snazi? Smatrate li da bi postupak mirenja trebao biti apsolutno obavezan prije nego li se započne ili nastavi sa daljnjim sudskim postupcima?

Zakon o mirenju je samo vrh ledene sante. Da bi neki sustav

rješavanja sporova mogao biti efikasan, potrebna je sinergija više čimbenika: uz dobro zakonsko uređenje, potrebno je imati raznovrsne sistemske poticaje, dobru organizacijsku infrastrukturu i široku potporu u općoj i stručnoj javnosti. Imao sam čast sudjelovati u oblikovanju normi Zakona o mirenju od njegove prve verzije iz 2003. godine. Tada je to bio jedan od prvih, vjerujem i kvalitetnijih zakona koji uređuju medijaciju u ovom dijelu svijeta. Doduše, ni onda ni danas to nije savršen zakon. Njegovi najveći problemi proizlaze iz nerealnih očekivanja te pokušaja da se čistim normativnim intervencijama proizvedu učinci za koje je potrebno više od golih nomotehničkih zahvata. K tome, u zakonodavnom procesu sudjeluju raznovrsne interesne grupe koje, ovisno o dnevnom odnosu snaga, često uspijevaju „ubaciti“ poneku odredbu koja je trebala ići u prilog ovoj ili onoj grupaciji, a to u bitnome kviri dosljednosti, pa i funkcionalnost zakonskog uređenja. Najvažnije, nije jasno postoji li u odnosu na mirenje konsenzus oko konačnog cilja: je li to povećanje broja postupaka mirenja (medijacije), je li to rasterećenje sudova ili sudaca, ili je to poboljšanje kvalitete pravne zaštite za krajnjeg korisnika. Lako bi bilo reći: sve zajedno, no za dobar sustav je potrebno mnogo više od toga. Upravo je pitanje obvezatnosti medijacijskih postupaka dobar primjer. Svi se slažu oko toga da bi bilo dobro da se, prije no što se upusti u parničenje kao *ultimum remedium*, stimulira pregovore i mirenje kao tzv. izvansudske metode rješavanja sporova. Međutim, uvođenje obvezatnog pokušaja medijacije kao apsolutne procesne pretpostavke uvijek se pokazalo kontraproduktivnim. Razlozi zašto se u nekim – pa i mnogim – parničnim postupcima obraća sudu bez upuštanja u pokušaje mirnog rješavanja spora često nadilaze kaprice

stranaka, i ne ovise o okolnostima koji su u sferi njihove dobre volje. Time se ne opovrgava teza da bi trebalo ojačati motivaciju za izvansudsko rješavanje u nekim vrstama postupaka. U ograničenom obujmu ne treba isključiti ni eventualno propisivanje obvezatnog pokušaja medijacije u specifičnim područjima (kao što je to, npr. slučaj u području obiteljske medijacije), ili obvezatno upućivanje u mirenje iz sudskog postupka na *ad hoc* bazi. Osobno, međutim, smatram da bi u prvom planu trebale biti razne druge intervencije, posebno one koje bi indirektno sankcionirale stranke koje ne koriste ponuđene opcije mirnog rješavanja sporova npr. kroz troškovne sankcije. Za takve bi poteze bile, međutim, potrebne obuhvatne promjene, jer se samo na taj način može utjecati na transformaciju nacionalne kulture rješavanja sporova. Neke od takvih promjena tiču se drugih propisa, npr. onih koji se odnose na nagradu za odvjetnički rad i način vrednovanja pravnih usluga. Promjene takvih propisa jesu jednako toliko nužne koliko i teško jer zadiru u interese određenih grupa koje imaju snažan utjecaj pri oblikovanju (ili blokiranju) pravnih reformi.

7. Također ste sudjelovali u donošenju Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći. Slažete li se sa svim prihvaćenim rješenjima vezanima uz sadašnji zakon? Smatrate li da je zakon, uzimajući u obzir ekonomsku situaciju Republike Hrvatske, dobar? Zašto? Što biste posebno istaknuli kao slabost u zakonu? Kako vidite razvoj sustava besplatne pravne pomoći u Republici Hrvatskoj u budućnosti?

Bio sam član vrlo brojne radne skupine koja je radila na prvom Zakonu o besplatnoj pravnoj po-

moći, a aktivno sam sudjelovao i u kritičkim raspravama o tom zakonu kasnije. Prilikom izrade zakona iz 2008. godine, u prvom je planu bilo formalno ispunjavanje uvjeta za pristup Europskoj uniji, a ne oblikovanje zakona koji će sustavno i kvalitetno urediti ovo područje. Kako je donošenje zakona koincidiralo s gospodarskom krizom, odredbe zakona oblikovane su na način koji je više pogodovao uštedama državnog proračuna negoli ostvarenju prava na pravnu zaštitu. Na kraju je iz svega nastalo Potemkinovo selo: Hrvatska je dobila zakon o besplatnoj pravnoj pomoći koji je na prvi pogled izgledao korektno, a zapravo je unazadio ranije dosegnutu razinu prava na pristup mehanizmima pravne zaštite. Najviše su bili zakinuti pružatelji primarne pravne pomoći, jer se od njih očekivalo da ispunе nemoguće uvjete te za svaki pravni savjet korisnika upute u kompleksnu proceduru izdavanja tzv. uputnice. Zbog toga se samo 1 posto pravnog savjetovanja financirao iz sredstava državnog proračuna, a sveukupni proračun za pravno savjetovanje se strmo glavio na razine koje su praktički beznačajne. Zbog ujedinjenog djelovanja pružatelja besplatne pravne pomoći, novim se zakonom otklonilo neke od najvećih prepreka, kao što je sustav uputnica za primarnu pravnu pomoć, no štetu koja je učinjena bilo je teško popraviti. U prvom redu, umjesto da za pravno savjetovanje ima proračun od 2 milijuna eura (što bi bilo skromno, ali u rangu usporedivih država), Hrvatska za istu namjenu ima manje od 2 milijuna kuna. Zbog ekonomske situacije, iznimno je teško razgovarati o povećanju bilo kakvih proračunskih stavaka, a šteta je dugoročno nepopravljiva, jer je zbog nedostatka sredstava velik broj pružatelja besplatne pravne pomoći morao zatvoriti svoje urede. Aktualni zakon ima određenih

nedostataka, osobito vezano uz sekundarnu pravnu pomoć gdje promjena jedva da je i bilo, ali svi oni blijeđe u usporedbi sa sasvim prozaičnom činjenicom da naša država za ostvarenje prava na pristup pravnoj zaštiti godišnje troši 4 centa po glavi stanovnika, dok je europski prosjek između 2 i 7 eura, a razvijene zemlje poput Engleske i Norveške za tu namjenu ulažu i po 40-50 eura po glavi stanovnika godišnje. Razvoj sustava besplatne pravne pomoći bit će stoga paralelno borba za redistribuciju sredstava u državnom proračunu (pri čemu će se trebati boriti s znatno snažnijim i većim potrošačima, kao što je državna uprava), kao i borba za održanje i povećanje sektora koji pruža besplatnu pravnu pomoć. Pri tome će osobito važno biti da se adekvatno vrednuje doprinos svih onih koji u sustavu sudjeluju, a posebno organizacija koje djeluju preventivno, pružajući pravne savjete koji umanjuju potrebu za obraćanjem sudovima te olakšavaju neposredno ostvarenje prava na pravnu zaštitu.

8. Osnivač ste i voditelj Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu. Kako ste došli na ideju o pokretanju takvog projekta? Koja je uloga Pravne klinike u Zagrebu u okviru obrazovanja budućih generacija mladih pravnika?

Ideja kliničkog pravnog obrazovanja nije nova. Međutim, u Hrvatskoj je trebalo dosta vremena da ona uzme zamaha. Ključan je problem bio da se, kao i bolonjski studij, i ideja pravne klinike može tumačiti na svaki mogući zamislivi način koji povezuje pravnu teoriju i praksu, od rješavanja školskih primjera i fiktivnih slučajeva, do praktičnih vježbi koje se provode organiziranim posjetima studenata sudovima, odvjetnicima i drugim mjestima gdje

se pravo prakticira. Čak i ako se pojam pravne klinike ograniči na sudjelovanje studenata u pružanju pravne pomoći u konkretnim i stvarnim slučajevima, postoje deseci različitih modela kroz koje se to može ostvariti, od obavljanja pomoćnih poslova i pravnog istraživanja pod nadzorom odvjetnika ili sudaca do samostalne obrade cjelokupnog pravnog problema i zastupanja korisnika čije se pravne potrebe zadovoljavaju. Na hrvatskim pravnim fakultetima bilo je i prije osnivanja naše današnje Pravne klinike pokušaja da se uspostavi neki oblik studentskog kliničkog rada, no najveća većina takvih inicijativa imala je kratak rok trajanja, ili su bili ograničeni na vrlo usko područje rada. Moj doprinos bio je, ako ga uopće ima, u tome da sam, nakon više godina bavljenja temama besplatne pravne pomoći, uspio pretočiti svoja stečena iskustva u koncept koji se, barem do sada, pokazao uspješnim. Tome su pogodovale i neke okolnosti koje su se istodobno stekle u doba kada je Klinika osnivanja. Naš je Fakultet imao interes da ojača praktične sadržaje na petoj godini studija te udovolji pozivima da se studente u većoj mjeri osposobi za praktično obavljanje svoje buduće profesije. S druge strane, Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći, usprkos drugim slabostima, stavio je pravne klinike na listu ovlaštenih pružatelja primarne pravne pomoći – pravnog savjetovanja i informiranja. Temeljem takve odredbe, Ministarstvo pravosuđa je još 2009. godine raspisalo natječaj za potporu djelovanja udruga i pravnih klinika. Zato, kada mi je 2010. godine pristupio tadašnji prodekan, profesor Davor Babić, i zamolio da revitaliziram i instrumentaliziram ideju o pravnoj klinici te sastavim koncept koji bi bio prikladan za prezentaciju Ministarstvu pravosuđa i Sveučilištu, nisam dvojio. U oblikovanje specifičnog modela naše Pravne

klinike ugradio sam primjere dobrih praksi koje sam dijelom imao i sam prilike upoznati na djelu, prilagodio ih domaćim prilikama te prezentirao Upravi. Nakon toga, sve se spontano dalje usavršavalo i prilagođavalo potrebama i izazovima. A koliko je Klinika danas važna za buduće generacije mladih pravnika? To je najbolje pitati naše bivše kliničare koji su se našli u ulozi mladih pravnika. Mnogi od njih smatraju da je upravo Klinika bila prekretnica u njihovom studiju, bilo kao mjesto gdje su napokon mogli raditi ono za što su se školovali godinama, bilo kao onaj element u njihovom životopisu koji ih je izdvojio među drugim kandidatima za posao na zahtjevnom tržištu rada. Osobno bih volio vjerovati da Klinika doprinosi i obrazovanju drugačije generacije mladih pravnika, onih koji su senzibilizirani za društvene probleme i barem dijelom svoga djelovanja pokušavaju doprinijeti općem dobru.

9. Je li rad u Pravnoj klinici obavezan za sve studente Pravnog fakulteta u Zagrebu? Na koji način se valorizira angažman studenata u Pravnoj klinici?

Dio izvorne koncepcije bila je ideja da je Pravna klinika izbor, a ne obveza studenata. Ovakva pravna klinika ima u bitnome elemente volonterskog rada, rada u kojem se spaja vlastito profesionalno formiranje sa radom za interese šire zajednice. S tom idejom je nespojiv prisilni angažman, kao i želja da se sve što se kroz Kliniku ostvari izravno pretoči u ECTS bodove ili ocjene na ispitu. Štoviše, od početka se željelo stimulirati osjećaj da je biti u Klinici privilegija za studenta. Klinika bi trebala biti svojevrsna elitna aktivnost u kurikulumu pravnog fakulteta – ne zato što donosi prestiž i moć, nego zato što donosi neprocjenjivo iskustvo

Svečano otvorenje i preseljenje Pravne klinike

te priliku da se pomogne drugima. Zato je valorizacija angažmana studenata izrazito personalizirana: svaki od studenata u trenutku u kome odluči napustiti Kliniku (a neki u njoj surađuju i tri i više semestara) ima pravo na individualiziranu potvrdu iz koje je jasno vidljivo u kojim je sve aktivnostima sudjelovao, u koliko slučajeva pružio pravnu pomoć, u kojim projektima sudjelovao, a koje je inicijative pokrenuo. Ta potvrda nije samo podsjetnik na marljiv rad i angažman, nego može poslužiti i kao najbolja preporuka za buduće poslodavce. Naravno, danas kada u Klinici radi stotinjak studenata, nisu svi u stanju biti podjednako izvrsni, no najveći broj kliničara nema nikakvih problema da odradi onaj minimum koji se očekuje da bi se – kad za to dođe potreba – ostvarilo predviđenih 10 ECTS bodova u devetom semestru studija.

10. Ostvaruje li Pravna klinika u Zagrebu kontakte sa sličnim ustanovama u inozemstvu?

Klinika je bila od svoga osnivanja motivirana najboljim primjerima studentskih pravnih klinika, a takvih je onda bilo samo u

inozemstvu. Zato se od početka njenog rada pokušavalo povezati s nekim takvim klinikama, da bismo od njih učili kako biti još bolji. U prve tri godine rada, Klinika je kroz svoje projekte koje su podržala veleposlanstva Velike Britanije i Norveške ostvarila kontakte i razmijenila studijske posjete s nekim od najboljih europskih studentskih klinika, npr. s Iuss Bussom iz Osla te klinikama iz Newcastlea, Manchestera i Londona. U posljednje vrijeme, suradnja sa inozemnim kliničkim projektima odvija se na ravnopravnoj osnovi – podjednako možemo davati primjer, koliko i stjecati saznanja o korisnim praksama. Na toj smo osnovi sudjelovali u europskom projektu u sklopu kojeg je delegacija kliničara posjetila Irsku, Rumunjsku i Bosnu i Hercegovinu. U nekim smo slučajevima, npr. u suradnji s pravnim fakultetima u Beogradu i Bihaću, bili u poziciji da svojim primjerom potaknemo razvoj lokalnih kliničkih projekata. Nadam se da ćemo na isti način nastaviti raditi i dalje, a već je na pomolu i moguća suradnja i partnerski odnos s klinikama iz Heidelberga i Beča. Međunarodna je suradnja izrazito važna da se održi vitalnost i stalno unaprjeđuju prakse rada u klinici.

11. Možete li nam reći nešto o unutarnjoj organizaciji Pravne klinike u Zagrebu? Tko su akademski mentori u Pravnoj klinici? Na koji način se kontrolira pravilnost pravnih mišljenja koja izrade studenti?

Mogao bih izdvojiti tri posebnosti po kojima se Pravna klinika na PFZg razlikuje od većine studentskih pravnih klinika pri pravnim fakultetima. To su: integralni i diverzificirani pristup pravnim problemima, timski rad i relativna autonomija kliničara, te razrađeni sustav kontrole kvalitete pravnog rada u Klinici. Sve tri posebnosti uvjetuju i unutarnju organizaciju Klinike. Prvo, zbog toga što se u odnosu na korisnike njeguje integralni pristup, svatko se može javiti u Kliniku bez potrebe da unaprijed kvalificira svoj status i pravni problem. Za to služi unutarnja diverzifikacija rada na kliničke grupe, od kojih svaka u središtu svoga rada ima određenu ciljanu skupinu i vrstu problema: radnike, prezadužene i diskriminirane građane, djecu, pacijente, žrtve i svjedoke kaznenih djela, manjine, azilante ili strance. Međutim, podjela rada

Svečano otvorenje i preseljenje Pravne klinike

između grupa nije apsolutna, nastoji se ostvariti ravnoteža između kapaciteta i opterećenja. U svakom slučaju, kada predmet bude raspoređen jednoj od trenutnih sedam skupina (koje rade u dvije smjene), taj predmet obrađuje ne samo jedan izvjestitelj, nego cijela skupina, koja kao tim surađuje i zajednički jamči kvalitetu svakog od danih pravnih savjeta i informacija. Dodatna razina kontrole jesu studentski, akademski i vanjski mentori, odabrani među onima koji imaju odgovarajuće iskustvo u području za koji se primarna pravna pomoć daje. Akademski mentori su uglavnom mlađi suradnici i nastavnici Pravnog fakulteta, a trenutno ih s Klinikom surađuje njih dvanaest. Uz akademske mentore, sve je veći broj vanjskih mentora. Riječ je o pravnicima – odvjetnicima, vježbenicima ili drugim kvalificiranim osobama – koji volonterski prihvaćaju sudjelovanje u procesu kontrole pravnih mišljenja. Među njima je i sve više bivših kliničara, koji sada kao mladi pravници nastavljaju podržavati Kliniku. No, uloga mentora nije u nametanju njihovog stava – svaki dani pravni savjet treba biti rezultat autonomnog i timskog rada kliničke grupe, a mentori samo pomažu da konačni proizvod rada Klinike bude još bolji.

12. Na koji način Pravna klinika u Zagrebu može pomoći građanima slabijeg imovinskog stanja? Prema kojim kriterijima Pravna klinika u Zagrebu pruža besplatnu pravnu pomoć građanima RH? Tko sve može tražiti besplatnu pravnu pomoć? Kakve su reakcije javnosti na postojanje i funkcioniranje Pravne klinike?

Pravna klinika u svome radu nastoji ostvariti ravnotežu između svoje edukativne i socijalne funkcije. Iz edukativne perspektive, Klinika je spremna primiti svaki predmet koji je podoban za to da studenti, radeći na njemu, steknu potrebno praktično iskustvo. Iz socijalne perspektive, koja je u prvom planu i koja je za Kliniku vrlo važna, želi se pomoć pružiti onima kojima je to najpotrebnije. U prvom razdoblju njenog rada, korisnici koji su se obraćali Klinici uglavnom su se sami spontano filtrirali: po logici stvari, najviše je među njima bilo građana čije imovno stanje nije takvo da bi si mogli priuštiti pravne savjete na komercijalnom tržištu pravnih usluga. Ipak, moram napomenuti da je, kao jedna

od rijetkih uspješnih priča u području besplatne pravne pomoći, Pravna klinika bila veoma dobro primljena u javnosti, tako da su o njoj redovito i to u pozitivnom svjetlu izvještavali kako tiskani, tako i elektronički mediji. Takvo povećanje vidljivosti i dobra reputacija Klinike, kao i loše stanje u sustavu besplatne pravne pomoći, dovelo je do porasta u priljevu predmeta, pa i do rasta udjela osoba koje se obraćaju kao potencijalni korisnici, a koje se ne može nužno ubrojiti u kategoriju osoba slabog imovnog stanja. Zato u posljednje vrijeme raste i broj predmeta u kojima je stranka bila odbijena jer ne zadovoljava imovinske kriterije, a njen predmet inače nije od interesa za rad Klinike. No, i dalje vrijedi kao orijentacijsko pravilo: Klinici se za besplatnu pravnu pomoć može obratiti svatko, a pomoć će se otkloniti samo u iznimnim slučajevima u kojima ni edukativni ni socijalni kriterij nisu zadovoljeni.

13. Pravna klinika u Zagrebu funkcionira po principu spajanja pravnih teoretičara, pravnih praktičara i studenata Pravnog fakulteta u Zagrebu sa viših godina. Ostvaruje li Pravna klinika suradnju s pravnim profesionalcima iz redova sudaca, odvjetnika...? Na koji način te osobe sudjeluju u funkcioniranju Pravne klinike?

Klinika obrazuje studente za pravnu praksu, pa bi tako bilo nezamislivo da ne ostvaruje blisku suradnju s pravnim praktičarima. Kako je glavno područje rada Klinike primarna pravna pomoć – savjetovanje i informiranje – tako na dnevnoj osnovi nema mnogo suradnje sa sudovima i sucima. Ipak, to ne znači da suradnje uopće nema. Sudovi cijene preventivni rad Klinike u

mjeri u kojoj ih oslobađa predmeta kojima tamo nije mjesto, ili koji su pogrešno i loše postavljeni. Do mene ponekad dopiru pozitivni odjeci koji pokazuju da suci prate rad Klinike. U više predmeta pohvaljena su pravna mišljenja koja su bila omogućila strankama da, kako je to jedna sutkinja izjavila, 'od predmeta koji je došao niotkuda i išao nikamo konačno postane predmet koji ima jasan smisao, cilj i svrhu'. Bliža se suradnja, međutim, nastoji uspostaviti s odvjetništvom, a više je odvjetnika i odvjetničkih vježbenika uključeno u rad Klinike u svojstvu vanjskih mentora i savjetnika.

14. U jednom od prethodnih brojeva biltena *Pro bono* mogli smo pročitati zanimljiv intervju s gospodinom Mladenom Klasićem, potpredsjednikom HOK-a koji je zadužen za pitanja besplatne pravne pomoći. Je li Pravna klinika konkurent odvjetnicima u RH po pitanju pružanja pravne pomoći građanima?

Vremena u kojima se svaki oblik pravnog rada percipirao kao nepoželjan element koji ugrožava monopol odvjetništva su, čini se, napokon prošla. Iako je nekada bilo prigovora, pa čak i optužbi da je nenaplatno pružanje pravnih savjeta od strane udruga civilnog društva i drugih organizacija akt nadripararstva, danas je situacija sasvim drukčija. Nakon što je jedna odluka Ustavnog suda iz 2011. godine vrlo dobro raščistila dvojbe oko ustavnopravnog položaja odvjetništva, novi je Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći još jasnije odredio podjelu uloga u području besplatne pravne pomoći. U sferi besplatne pravne pomoći sada je konkurencija načelno isključena, jer se udruge i pravne klinike po

zakonu bave pružanjem primarne pravne pomoći, a odvjetnici pružaju sekundarnu pravnu pomoć. Ni inače ne bi se trebalo smatrati da oni koji u neprofitnim slučajevima besplatno pomažu građanima slabijeg imovnog stanja profesionalno ugrožavaju odvjetništvo i odvjetnike. Kako pokazuju komparativna istraživanja, čak i u najbogatijim državama pravne potrebe siromašnih redovito nadmašuju kapacitete i sposobnosti profesionalnih pružatelja. Zato je svaka pomoć dobrodošla. Toga su danas svjesni i odvjetnici, tako da odnos između Klinike i odvjetništva nije odnos konkurencije, nego odnos partnerstva. Uz više individualnih odvjetnika koji surađuju s Klinikom (a njihov broj stalno raste), razvijamo i suradnju s odvjetničkim društvima koja su svjesna svoje društvene odgovornosti. U istom onom duhu u kojem mnoge velike multinacionalne odvjetničke kuće participiraju u pravnom radu *pro bono*, naša Klinika ima zaključen sporazum s jednim od većih hrvatskih odvjetničkih društava, koje sudjeluje kako u osposobljavanju mladih kliničara, tako i u mentorskom praćenju pojedinih grupa. U svome radu, Pravna klinika nastoji slijediti najbolje prakse odvjetničkog rada, a pri pružanju pravne pomoći uvažavaju se pravila odvjetničke etike. Cilj je ne samo da se pruži pravna pomoć po najvišim profesionalnim pravilima, nego i da se omogući odvjetničkim uredima da, kada kao vježbenike primaju studente koji su završili naš Fakultet, mogu računati na to da ih neće od početka trebati učiti temeljnim pravilima pravnoga zanata. Dakle, riječ je o odnosu od koga obje strane imaju uzajamne koristi.

15. Kako vidite razvoj Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu u budućnosti?

Vidim Kliniku koja je jedan od lidera kliničkog pravnog obrazovanja u Europi, uzor za druge pravne fakultete u zemlji i inozemstvu, i ponos za sve njene bivše, sadašnje i buduće kliničare, suradnike i partnere. Vidim i razne izazove, no vjerujem da ćemo im svima uspješno odoljeti.

16. Što mislite o odluci Ustavnog suda o suspendiranju Obiteljskog zakona ?

Mislim da je riječ o presedanu koji će donijeti više štete nego koristi. I najbolji imaju pravo na trenutke slabosti, pa se tako može dogoditi da i Ustavni sud donese odluku čije posljedice – posebno one procesne naravi – nije dovoljno promislilo. S vedrije strane gledano, velika pravna nesigurnost koju je kreiranje specifičnog pravnog vakuuma nakon ove odluke donijelo sigurno će povećati broj zanimljivih predmeta naše obiteljske kliničke grupe.

17. Velika boljka hrvatskog pravosudnog sustava je sporost u rješavanju zaprimljenih tužbenih zahtjeva. Koji su po vama uzroci tog problema? Smatrate li da je Republici Hrvatskoj potrebna reforma pravosudnog sustava? Zašto? Koje promjene smatrate ključnima?

Za odgovor na ovo pitanje trebao bi još jedan poseban intervju. Svima onima koji su zainteresirani da se tome malo bliže posvete, preporučujem izborni kolegij o organizaciji pravosuđa na petoj godini u kojem na empirijskoj i komparativnoj osnovi analiziramo stanje pravosuđa u Hrvatskoj i Europi. Kako za taj kolegij postoji i značajan interes gostujućih studenata iz Erasmus programa, on se podučava na engleskom jeziku, pa dobit može biti dvostruka...

Cyberbullying („virtualno zlostavljanje“)

MARKO LUČIĆ, ELA ROŽIĆ

Prema istraživanju Eurostata, 2013. godine u Hrvatskoj je pristup internetu imalo 65 % kućanstava. Obilje i dostupnost informacija, brzo i lako pregledavanje željenih sadržaja, dinamičnost, mogućnost komunikacije bez obzira na to gdje se nalazili, razmjena informacija i iskustava samo su neke od pozitivnih strana interneta koje sve više pojedinaca, osobito pripadnika nižih dobnih skupina, povlače u virtualni svijet. No gorući problem današnjice postaje jedna od negativnih strana interneta, cyberbullying, čiji sadržaj vrlo često ispunjava zakonska obilježja kaznenog djela.

ŠTO JE CYBERBULLYING?

Cyberbullying, odnosno virtualno zlostavljanje je svako namjerno, ponavljano i agresivno ponašanje pojedinca ili skupine ljudi uporabom informatičkih i/ili telekomunikacijskih sredstava, čija je namjera oštećivanje ili zlostavljanje drugih. Virtualno zlostavljanje može se zbivati na svakoj internetskoj platformi koja omogućava komunikaciju među korisnicima interneta (to mogu biti društvene mreže, forumi, chatovi i slično). Nema jedinstvenog tipa *cyberbullyinga*, on se pojavljuje u različitim oblicima, poput slanja neželjene e-pošte (e-mailova), otkrivanja žrtvinih osobnih podataka (npr. pravo ime, adresa) na web-stranicama ili forumima, lažnog predstavljanja žrtve s ciljem objavljivanja materijala u žrtvino ime koji je izvrgava ruglu, kleveće ili ismijava. Vrlo često se *cyberbullying* pojavljuje u obliku govora mržnje grupe ljudi ili pojedinaca koji uključuje pogrdne nazive, prijetnje i seksualne primjedbe.

OBLICI

Cyberbullying obuhvaća poticanje grupne mržnje, napade na privatnost, uznemiravanje, uhođenje, vrijeđanje, širenje nasilnih i uvredljivih komentara, slanje prijetećih, okrutnih poruka, kreiranje stranica s ciljem ismijavanja i kritiziranja drugih, iznošenje osobnih podataka ili obiteljskih prilika, provaljivanje u tuđe e-mail adrese, krađu i mijenjanje lozinke, slanje virusa, fotografija i neželjene pošte na e-mail ili mobilni te lažno predstavljanje.

Taktike koje se primjenjuju u cilju virtualnog zlostavljanja također su različite. To može biti:

OGOVARANJE – objavljivanje ili slanje okrutnih tračeva da bi se uništio nečiji ugled i odnosi s prijateljima, članovima obitelji i poznanicima.

ISKLJUČIVANJE - namjerno isključivanje osobe iz neke mrežne grupe.

LAŽNO PREDSTAVLJANJE - provaljivanje u nečiji e-mail ili neki drugi mrežni nalog i slanje poruka koje će izazvati nelagodu ili će uništiti nečiji ugled i utjecati na odnose te osobe s drugim ljudima.

UZNEMIRAVANJE - kontinuirano postavljanje ili slanje neprijetnih i uvredljivih poruka.

UHOĐENJE U VIRTUALNOM SVIJETU - postavljanje ili slanje neželjenih ili zastrašujućih poruka, što može podrazumijevati i prijetnje.

VRIJEĐANJE U VIRTUALNOM SVIJETU - mrežne svađe u kojima se na internetskim stranicama, forumima ili blogovima postavljaju uvredljive poruke.

JAVNO RAZOTKRIVANJE I DOLAŽENJE DO TUĐIH TAJNI PRIJEVAROM - prijekove kojima se navodi nekoga da otkrije osobne tajne ili informacije, a potom se postavljaju *online* kako bi ih ostali vidjeli.

PRIJETNJE - natpisi na internetu kojima se implicira nasilno ponašanje ili kojima se javno pokazuju suicidalne namjere.

Navedene taktike *cyberbullyinga* samo su neke od brojnih kojima se zlostavljači služe, no svima je zajedničko da se događaju u virtualnom svijetu i žrtvama nanose nekad nepopravljivu psihološku štetu koja rezultira raznim promjenama u ponašanju, osobito kod maloljetnika.

ŽRTVE

Žrtve *cyberbullyinga* su pripadnici svih starosnih skupina. Međutim, najviše su izložena djeca i mladi koji svakodnevno koriste internet. Mladi internet koriste za pronalazak literature koja im je potrebna prilikom ispunjavanja školskih ili fakultetskih obaveza, ali i za socijalizaciju jer se povezuju s prijateljima i ljudima iz svih dijelova svijeta. Upravo takvim korištenjem interneta raste opasnost od *cyberbullyinga*. Upotreba e-maila, chata, bloga, objavljivanje informacija putem *Facebooka*, *Twittera* i drugih društvenih mreža samo su neki od puteva kojima može doći do virtualnog zlostavljanja.

Postoje dvije vrste internetskog nasilja: izravan napad i napad preko posrednika. Izravan napad događa se kada počinitelj šalje uznemirujuće poruke e-mailom, chatom, mobitelom, ukrade ili promijeni lozinku e-maila ili chata, objavljuje neistinite podatke na blogu ili internetskoj stranici i sl. Nasilje preko posrednika događa se kada počinitelj napada žrtvu preko treće osobe koja najčešće toga nije svjesna. Nasilje putem interneta može uključivati poticanje grupne mržnje, napade na privatnost, uznemiravanje, uhođenje, vrijeđanje, širenje nasilnih i uvredljivih komentara i sl. *Cyberbullying* se najčešće izvodi u oblicima komunikacije u kojima je identitet počinitelja skriven. Anonimnost počiniteljima nasilja preko interneta daje osjećaj da nekažnjeno mogu ne poštovati socijalne norme i ograničenja, što rezultira već navedenim ponašanjem. Posljedice nasilja preko interneta često su puno ozbiljnije od onih prouzročenih međuvršnjačkim nasiljem u stvarnim situacijama. Naime, potencijalne žrtve nasilja preko interneta teško je predočiti, a uz to na internetu postoji snaga pi-

sane riječi i žrtva može svaki put iznova pročitati što je nasilnik napisao. Nadalje, postoji vrlo mala mogućnost izbjegavanja takvog nasilnog ponašanja s obzirom na rasprostranjenost interneta i njegovu nužnost u svakodnevnom životu. *Cyberbullying* se ne može u potpunosti otkloniti, ali poduzimanjem mjera od strane potencijalnih žrtava, njima bliskih osoba i institucija može se smanjiti na najmanju moguću mjeru. U tom pogledu važno je biti informiran o izvorima i potencijalnim posljedicama ovog problema. Navest ćemo samo neke primjere prevencije: edukacija roditelja kako bi mogli savjetovati svoju djecu, organizacija edukacijskih programa u školama, informiranje o sigurnom načinu korištenja foruma, chatova, blogova i društvenih mreža, suradnja nadležnih institucija u sprečavanju *cyberbullyinga*.

ŠTETNE POSLJEDICE

Za razliku od uobičajenog nasilja, *cyberbullying* se može dogoditi uvijek i svuda. Zbog opće popularnosti instant-poruka, elektroničke pošte, internetskih prezentacija, kratkih tekstualnih poruka, blogova i društvenih mreža svi korisnici interneta postaju potencijalne mete ovakvih napada i takvim napadima mogu biti izloženi 24 sata svakog dana. Izloženi takvom maltretiranju mogu doživjeti osjećaj bezizlaznosti i bespomoćnosti, a žrtve okrutnijih zlostavljača u virtualnom svijetu imaju veće izgleda za depresiju i druge poremećaje vezane uz stres. Zabilježeni su i slučajevi u kojima je zlostavljanje završilo samoubojstvom žrtve. Štetne posljedice osobito pogađaju maloljetnike, a u današnje je vrijeme, zbog raširenosti korisnika interneta, *cyberbullying* dosegaio novu razinu okrutnosti jer je broj potencijalnih žrtava nasilja preko interneta mnogo veći od

onog na školskom igralištu ili u razredu. Osim toga, postoji snaga pisane riječi jer žrtva može svaki put ponovno pročitati što je nasilnik o njoj napisao, vrlo je mala mogućnost izbjegavanja nasilnog ponašanja, a budući da nasilnik može ostati anoniman, velikom broju djece ta činjenica služi kao poticaj da se nasilno ponašaju iako u stvarnom svijetu vjerojatno ne bi bila nasilna. Znakovi izloženosti djece i maloljetnika *cyberbullyingu* su različiti, ali najčešći su emocionalna uznemirenost za vrijeme ili poslije korištenja interneta, gubitak sna i apetita, nagle promjene raspoloženja i ponašanja, izbjegavanje prijatelja i uobičajenih aktivnosti, izbjegavanje nastave i grupnih aktivnosti te ispadi bijesa. Djeca i maloljetnicima koji su bili izloženi virtualnom zlostavljanju preporučuje se da zatraže pomoć roditelja, prijatelja, učitelja, te ih se potiče na razgovor sa školskim ili socijalnim pedagogom, psihologom ili drugim stručnim suradnikom. U svrhu pomoći žrtvama *cyberbullyinga* oformljena su i savjetovišta preko interneta kao što su Ambidekster klub, Hrabri telefon, Plavi telefon i Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba.

INSTITUCIJE

Cyberbullying je velik i rasprostranjen problem u današnjem društvu u kojem većina domaćinstava ima pristup internetu. Ista ta većina nije svjesna opasnosti koju *cyberbullying* donosi. Primarni zadatak institucija koje se, između ostalog, bave *cyberbullyingom* je sprečavanje njegova nastanka. Ukoliko do njega ipak dođe, njihov zadatak je smanjivanje posljedica njegova nastanka. S obzirom na veličinu i kompleksnost zadatka potrebna je suradnja svih institucija i pojedinaca sa svrhom efikasnog rješavanja problema. Nasilje nad djecom složen je i

Izvor: wikihow.com

wikiHow

višestruko uvjetovan problem, a njegove su posljedice mnogobrojne i vrlo teške. Upravo je zato potrebno preventivno djelovati na svim razinama. Odgojno-obrazovni program vrlo je važan u tom pogledu, a učenje uspješnih međuljudskih odnosa pomaže djeci izići na kraj s posljedicama nasilništva. Smisljena prevencija nasilja, uz razumijevanje prirode i posljedica nasilja, zahtijeva i učenje određenih ponašanja i načina razmišljanja te promjenu postojećih oblika ponašanja. Uspjehe u prevenciji polučile su kampanje UNICEF-a i Hrabrog telefona. Jedna od njih bila je „Prekini lanac“, čiji je cilj bio pomoći djeci zaustaviti virtualno nasilje, a roditeljima i učiteljima pomoći da pouče djecu sigurnosti i ponašanju u virtualnom svijetu mobitela i interneta. Uz njih, održane su i druge kampanje edukacije roditelja i djece o gorućim problemima *cyberbullyinga*. Uz već nabrojane institucije, vrlo važnu ulogu ima država koja svoj doprinos borbi daje prihvaćajući međunarodne konvencije koje se bore protiv *cyberbullyinga* i općenito nasilja nad djecom; jedna od takvih je „Konvencija o pravima djece“. Treba također naglasiti važnost znanstvenih istraživanja

koja nam mogu dati detaljan uvid u pojedinu strukturu društva te točne informacije o parametrima koji mogu spriječiti ili prevenirati virtualno nasilje.

PREVENCIJA

Od *cyberbullyinga* kao jednog od rizika korištenja interneta moguće se pravodobno zaštititi odgovornim ponašanjem u virtualnom svijetu. Nužno je biti oprezan s dijeljenjem osobnih informacija poput imena i prezimena, adrese stanovanja, bankovnih računa te broja mobitela, ne davati nikome lozinke računa s različitih internetskih stranica, ne odgovarati na sumnjive poruke s nepoznatih brojeva i e-mailove nepoznatih pošiljatelja, ne slati i ne postavljati na internet ništa što ne bi htjeli da drugi vide, jer jednom postavljen sadržaj može zauvijek ostati u virtualnom svijetu i dostupan drugima. Ukoliko do *cyberbullyinga* dođe na forumima, chatovima i društvenim mrežama, postoji opcija kojom se nasilno i neprimjereno ponašanje može prijaviti pružatelju navedene internetske usluge te opcija blokiranja kojom se može spriječiti daljnji dolazak poruka od nasilnih korisnika. Maloljet-

nicima se preporučuje da, ukoliko dođu u kontakt s neprimjerenim sadržajem ili porukama, o tome odmah obavijeste roditelje ili drugu odraslu osobu kako se situacija ne bi pogoršala. Roditeljima maloljetnika preporučuje se da drže pod nadzorom dijete koje se služi internetom ili da instaliraju neki od programa koji ograničava dostupnost različitih internetskih stranica s neprimjerenim sadržajem.

ZAKONSKA REGULATIVA

Cyberbullying je reguliran zakonom i međunarodnim aktima koje je Hrvatska prihvatila, a po svojoj su pravnoj snazi iznad zakona, a ispod Ustava. Posebna zaštita posvećena je djeci. Prava i slobode djeteta zaštićeni su na razini cjelokupne međunarodne zajednice donošenjem Konvencije o pravima djeteta. Ona bi djecu trebala štiti i od zloupotreba kojima su izložena na internetu. Ako to promatramo kroz primjere zloupotrebe na blogovima, posebno treba naglasiti članak 16. Konvencije o pravima djeteta koji kaže: „Dijete neće biti podvrgnuto samovoljnom i nezakonitom miješanju u njegovu privatnost, obitelj, dom ili dopisivanje, niti nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled“, a stavak 2. istoga članka govori: „Dijete ima pravo na zakonsku zaštitu protiv takvog miješanja ili napada“.

IP ADRESA – OSOBNA ISKAZNICA NA INTERNETU

Svakom računalu priključenom na internet pružatelj usluge (*provider*) dodjeljuje poseban identifikacijski broj – IP adresu. Iz nje se može vidjeti gdje se nalazi određeno računalo i koji *provider* koristi za spajanje na internet. Računalu se nasumično dodije-

li nova IP adresa svaki put kada se spoji na internet. Računala *providera* bilježe koja se IP adresa dodijelila kojem računalu i u koje vrijeme. Statistike web-stranica bilježe IP adrese računala koja su posjetila tu stranicu. To znači da i vlasnik (administrator) internetske stranice i *provider* mogu znati u koje je vrijeme neko računalo pristupilo određenoj stranici, kao i gdje se ono nalazi. *Provideri* i administratori internetskih stranica zakonom su obvezani držati u tajnosti privatne podatke posjetitelja stranica. To pogotovo vrijedi za stranice na kojima su e-mail, chat, forum ili blog. Privatni podaci su ime i prezime, adresa, broj telefona, e-mail adresa, lozinka te broj kreditne kartice, ali i IP adresa, s obzirom na to da se iz nje mogu doznati ostali podaci. Međutim, ako se iz nekog razloga protiv posjetitelja stranice podnese prijava policiji, administrator stranice i *provider* obvezni su surađivati s policijom i omogućiti joj uvid u svoje statistike kako bi mogla identificirati i pronaći počinitelja.

Hrvatsko kazneno zakonodavstvo poznaje nekoliko kaznenih djela protiv časti i ugleda:

Uvreda

„Tko uvrijedi drugoga putem tiska, radija ili televizije, pred više osoba, na javnom skupu ili na drugi način, zbog čega je uvreda postala pristupačna većem broju ljudi, kaznit će se (...)“ (Kazneni zakon, NN 125/11, 144/12)

Počinitelj uvrede može biti bilo koja osoba. Uvredom se izražava omalovažavanje druge osobe ili nepoštovanje njezina dostojanstva. Ona je u osnovi negativan vrijednosni sud o drugoj osobi, a dodatno na težini dobiva ako je izrečena putem tiska, radija, televizije, interneta, pred više osoba ili na drugi način, zbog čega je

Izvor: techspot.com

postala pristupačna većem broju ljudi. Upravo takvom može se smatrati uvreda upućena preko bloga.

Kleveta

„Tko pred drugim za nekoga iznese ili pronese neistinitu činjeničnu tvrdnju koja može škoditi njegovoj časti ili ugledu, znajući da je neistinita, kaznit će se novčanom kaznom (...)“ (Kazneni zakon, NN 125/11, 144/12)

Klevetu čini osoba koja o drugom iznese ili prenese nešto neistinito što može štetiti njegovoj časti i ugledu. Iznošenje ili prenošenje klevete u pravilu se čini usmeno ili pismeno, a iznesena tvrdnja mora biti takva da izaziva prezir okoline i umanjuje ugled osobe u sredini u kojoj živi. Kao i kod uvrede, riječ je o težem obliku kažnjiva djela ako je kleveta počinjena putem tiska, radija, televizije, interneta, pred više osoba ili tako da je postala pristupačna većem broju osoba.

Iznošenje osobnih ili obiteljskih prilika

„Tko iznese ili prenese nešto iz osobnog ili obiteljskog života drugoga što može štetiti njegovoj časti ili ugledu putem tiska, radija ili televizije, pred više osoba, na javnom skupu ili na drugi na-

čin, zbog čega je iznošenje osobnih ili obiteljskih prilika postalo pristupačno većem broju osoba, kaznit će se (...)“ (Kazneni zakon, NN 125/11, 144/12)

Ovo kazneno djelo sastoji se od iznošenja ili prenošenja bilo kakvog sadržaja iz osobnog ili obiteljskog života neke osobe koji može naškoditi njezinoj časti ili ugledu. Razlika između ovoga djela i klevete je u tome što se ovdje prelazi okvir pojedinca i zadire se u njegov obiteljski život. Činjenice koje se iznose mogu se odnositi na bilo koje područje intimnog ili obiteljskog života, primjerice na način vođenja obiteljskog života, pojedine negativne sklonosti, činjenice koje se odnose na obitelj, uz napomenu da ono što se iznosi može biti kako istinito, tako i neistinito.

Usprkos brojnim teškoćama u utvrđivanju počinitelja spomenutih kažnjivih djela zloupotrebom bloga, obveza je policije utvrditi počinitelje i prikupiti dokaze za daljnji kazneni postupak.

Realno je očekivati da počinitelji mogu biti i djeca ili maloljetnici koji se u kaznenom postupku tretiraju na specifičan način.

Protiv djece počinitelja kažnjivih djela ne može se voditi kazneni postupak. Mlađim maloljetnicima mogu se izreći samo odgojne mjere (sudski ukor, posebne obveze, upućivanje u centar za odgoj, pojačana briga i nadzor, pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi, upućivanje u odgojnu ustanovu, upućivanje u odgojni zavod i upućivanje u posebnu odgojnu ustanovu), ali ne i kazne.

Starijim maloljetnicima, uz odgojne mjere, može se izreći i kazna maloljetničkog zatvora. Zbog primjene odredaba Zakona o sudovima za mladež, dob počinitelja kaznenih djela procjenjuje se u vrijeme njihova počinjenja.

Diskriminatorno izražavanje u medijskom prostoru

SUZANA FUGAJ

Zaštita temeljnih ljudskih prava (ovdje slobode izražavanja i zabrane diskriminacije) imperativ je suvremenih pravnih izvora. Stoga se Grupa za suzbijanje diskriminacije i zaštitu manjinskih prava odlučila posvetiti ovoj tematici s ugla suprotnog dosadašnjoj praksi, uz europski stav da bi se sva ljudska prava trebala međusobno nadopunjavati, a ne isključivati. Potaknuti slobodnim fluktuiranjem jednakosti vodimo vas na putovanje „tolerancije“ riječima - kroz pravne izvore preko statističkih podataka do zaključnog, antidiskriminacijskog i slobodnog izražavanja.

MEDIJ – MEDALJA S DVIJE STRANE

Riječ *medij* dolazi od latinske riječi *medius*, što u prijevodu znači *srednji*, dakle u središtu događanja. Uloga medija, posebice interneta, raste razmjerno broju čitatelja, konstruirajući njihov privid stvarnosti s popratnim utjecajem na mišljenja, stavove i emocije. Informacije i ideje, koje bez (ikakvih) ograničenja kolaju sve više i brže u javnim prostorima, posljedica su uspostave i ozakonjenja slobodnog izražavanja. Često se radi senzacionalizma ne uzima pritom u obzir širi kontekst sustava (ostalih) osnovnih ljudskih prava koja su međusobno usko povezana. Takvim se izražavanjem najviše zloupotrebljavaju prava i slobode manjinskih grupa, koje su ranjive i imaju ograničen pristup javnom prostoru. Iako sloboda izražavanja osim slobode medija obuhvaća slobodu govora i javnog nastupa, mediji su najčešće sredstvo koje omogućava široj javnosti da sudjeluje

u govorima i javnim nastupima te predstavljaju najveću opasnost stavljanja osoba u nepovoljniji položaj. Kako bi se smanjili daljnji diskriminatorni sadržaji te posljedice istih, ističemo da sloboda govora i medija ne podrazumijeva govore mržnje niti ikakve diskriminatorne medijske/javne sadržaje te podsjećamo da je u mnogim međunarodnim, europskim i nacionalnim zakonodavstvima diskriminacija zabranjena, kao i da su zaštićene vrednote ljudskog dostojanstva, časti i ugleda.

ZAKONSKA REGULATIVA - SLOBODA IZRAŽAVANJA VS. ZABRANA DISKRIMINACIJE

O ostvarivanju ljudskih prava, poput slobode izražavanja i zabrane diskriminacije, neki hrvatski državljani sanjaju još od 1997. godine, kada je **Konvencija**¹ zajedno s nizom protokola postala dio našeg unutarnjeg pravnog poretka. Ista je osmišljena kao temeljni instrument u očuvanju i jačanju načela temeljnih prava, a radi efikasnog mehanizma zaštite uspostavljen je i nadzor od strane Europske komisije za ljudska prava (1954.) i Europskog suda za ljudska prava (1959.).

Naime, presude glede tumačenja i primjene Konvencije obvezujuće su za članice Vijeća Europe, a od 1988. godine ugroženim je pojedincima pružena prilika izravnog obraćanja uz zado-

Izvor: morguefile.com

¹ (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisana u Rimu 4. studenoga 1950. (Međunarodni ugovori 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10)

voljene pretpostavke, od kojih je jedna od bitnijih da su sva nacionalna pravna sredstva već iskorištena².

Uz uživanje priznatih prava i sloboda bez diskriminacije na bilo navedenoj kojoj osnovi³, svima su dopuštena i prava na slobodu izražavanja, uz određena ograničenja u cilju zaštite drugih prava poput zdravlja i morala, ugleda, sprečavanja nereda ili zločina, i ostalih, pod uvjetom da su ona propisana zakonom i da su neophodna u demokratskom društvu⁴. Također je osmišljena i odredba kojom bi se spriječila zloupotreba prava⁵, koja u kontekstu slobode izražavanja štiti ugrožene skupine od „slobodnih“ govora, primjerice rasističke naravi.

Sukladno konvencijskim antidiskriminacijskim odredbama, treba imati u vidu da pojedine države članice raspolažu diskrecijskim pravom regulacije slobode izražavanja, pa su stoga u **Ustavu Republike Hrvatske 2010.** godine uvedene neke promjene. Po pravnoj snazi najviši pravni akt jamči slobodu mišljenja i izražavanja misli uz propisana zakonska ograničenja radi zaštite slobode i prava drugih ljudi razmjerno naravi takve potrebe u svakom pojedinom slučaju⁶. Što se tiče diskriminatornih postupanja, zabranjeno je i kažnjivo svako pozivanje ili poticanje na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti⁷ te je s tim u vezi načelo jednakosti definirano kako slijedi: „Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode neovisno o njegovoj boji kože,

² Ibid., čl. 32. – 35.

³ Ibid., čl. 14.

⁴ Ibid., čl. 10.1

⁵ Ibid., čl. 17.

⁶ Čl. 3. Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine, u daljnjem tekstu: NN, br. 85/10, 05/14)

⁷ Ibid., čl. 39.

Izvor: all-free-download.com

spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama.“⁸

Osim toga, zabrana diskriminacije po bilo kojoj osnovi u područjima javnog informiranja i medija zaštićena je ostalim hrvatskim pravnim izvorima, od kojih su najznačajniji organski **Zakon o suzbijanju diskriminacije** (NN, br. 85/08, 112/12, u daljnjem tekstu: ZSD) te **Zakon o medijima** (NN, br. 59/04, 84/11, 81/13). Kao zakone slabije pravne snage, no ne i manje važne, navodimo Zakon o ravnopravnosti spolova, Zakon o

⁸ Ibid., čl. 14.

elektroničkim medijima i Zakon o hrvatskoj radioteleviziji.

OSVRT NA POSTUPANJE U VEZI DISKRIMINATORNIH JAVNIH SADRŽAJA U 2013. GODINI

Kako su izvješća za 2014. godinu glede sporne tematike u pripremi te još nisu službeno objavljena, u daljnjem tekstu komentiramo ona koja su posljednja i dostupna.

Naime, 2013. godine *Grupa za suzbijanje diskriminacije i zaštitu manjinskih prava* izravno se susrela s iznesenom problematikom kada je zaprimila slučaj

Izvor: abramsmedia.info

diskriminatornog izražavanja nauštrb Roma u javnom prostoru diljem cijele jedne županije. Takvi slučajevi diskriminacije na osnovi etničkog podrijetla u praksi se ne (dovoljno) sankcioniraju, što potvrđuju i sudski postupci koji dugo traju, poput postupka iz 2010. godine koji se vodio zbog natpisa „Ne dirajte Rome, zaraženi su“ na blagajni Autobusnog kolodvora Zagreb. Za ovaj, a i za mnoge druge takve slučajeve, podnesen je optužni prijedlog od strane *Pučke pravobraniteljice*. Glede postupanja u okviru danih joj zakonskih ovlasti, ista je samo u 2013. godini zaprimila čak jedanaest pritužbi građana na temu diskriminatornog izražavanja u području isključivo javnog informiranja i medija⁹, dok je u 15 slučajeva postupano u istoj domeni prema odredbama ZSD-a¹⁰. S tim u vezi, od alarmantnog su značaja zabilježeni govori mržnje koji u obliku javnog poticanja na nasilje i mržnju stvaraju temelj za zloči-

⁹ Izvešće pučke pravobraniteljice za 2013.: Po prvi puta objedinjeno izvješće o stanju ljudskih prava u Hrvatskoj i radu Ureda, str. 9

¹⁰ Ibid., str. 11.

ne iz mržnje. Rastuću brojku takvih govora u javnom prostoru potvrdili su podaci iz *Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina*, zbog kojih je tijekom 2013. godine vođeno sedam kaznenih postupaka (pet po osnovi nacionalne pripadnosti i dva po osnovi spolnog opredjeljenja)¹¹. Treba istaknuti da je osim navedenih povreda antidiskriminacijskih zakona utvrđeno i osam slučajeva kršenja Zakona o elektroničkim medijima. *Više za elektroničke*

medije Agencije za elektroničke medije reagiralo je podnošenjem dva optužna prijedloga, izričkom tri upozorenja zbog govora mržnje i diskriminacije, dok su ostali prosljeđeni na adekvatne nadležne institucije¹².

Uz navedeno središnje tijelo za suzbijanje diskriminacije, u slučajevima medijske diskriminacije po pojedinim osnovama djeluju posebni pravobranitelji u okviru

posebnih zakona. Tako je *Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova* 2013. godine postupala po pritužbama muškaraca i žena, od kojih se u 24 slučaja radilo o medijskom diskriminiranju po spolnoj osnovi, i to posebice glede seksizma u reklamama i spolnih stereotipa, u vezi čega su poduzete mjere u obliku upozorenja i preporuka medijima.¹³ Pravobraniteljica je također aktivno doprinosila cilju suzbijanja diskriminacije ispitivanjem javnog mnijenja kroz istraživanja, kao i promicanjem ravnopravnosti u obliku izdavanja javnih priopćenja te nastupima u medijima. U dva sudska postupka u 2013. godini sudjelovala je kao umješak, a jedan od poznatijih javnosti vodio se na Vrhovnom sudu protiv Zdravka Mamića radi diskriminacije temeljem seksualne orijentacije u svojim javnim nastupima.

Za pitanja diskriminacije osoba s invaliditetom posebno je nadležna *Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom*. Iako joj se tijekom 2013. godine na medijske sadržaje pritužila samo jedna osoba, razvidno je da, osim neprijavlivanja diskriminacije na temelju

¹³ Izvešće o radu za 2013. godinu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova., str. 179.

Izvor: morguefile.com

Izvor: e-novine.com

invalidnosti, postoji isključenje osoba s invaliditetom iz svakodnevnog života. Tome u prilog svjedoči i medijsko izostavljanje mnogih informacija te godine, poput posjete Posebnog UN-ovog izvjestitelja za osobe s invaliditetom u svibnju, kao i sudjelovanje ministrice vanjskih poslova na sastanku u sklopu Opće skupštine Ujedinjenih naroda u New Yorku, gdje se raspravljalo o eventualnim načinima uključivanja osoba s invaliditetom u milenijske ciljeve razvoja, posebice jer se radi o najvećoj svjetskoj manjini, čiji broj se u svijetu procjenjuje na milijardu¹⁴.

Nadležne institucije medije su upozoravale na obvezu poštivanja temeljnih ljudskih prava, posebice u izvještajima o akcijama organiziranim od strane LGBT udruga, kao i ostalih manjinskih skupina, iz razloga što mediji prenose i citiraju diskriminatorne stavove i mišljenja, što posredno doprinosi osvještavanju javnosti o govoru mržnje. No, bili mediji izvor javne diskriminacije ili tek posrednici iste, treba im se priznati važna uloga koju su odigrali kako bi pravobraniteljice saznale o ponekim diskriminatornim sadržajima. Zainteresiranost medija za suradnju s institucijama rezultirala je porastom praćenih javnih

govora o promicanju ravnopravnosti. Dakle, evidentno je da su obje strane postupale u cilju izgradnje jednakog demokratskog društva bez diskriminacije, čemu teže i danas.

Unatoč napretku, i dalje zabrinjavaju sve učestalije pojave govora mržnje i vrijeđanja na internetu u komentarima različitih tekstova ili komunikaciji na Facebook-u, čije se povrede sankcioniraju tek (i samo) uklanjanjem istih.

Izvor: morguefile.com

ZAKLJUČNO SLOBODNO RAZMATRANJE O PROMICANJU JEDNAKOSTI I OČUVANJU RAZNOLIKOSTI BEZ DISKRIMINACIJE

Radi lake dostupnosti svim građanima, mediji su moćno sredstvo komunikacije koje široj javnosti prenosi pregršt informacija i služi kao prostor za razmjenu mišljenja ili raspravu, te kao takvo doprinosi širenju liberalnih stavova, raznolikosti i tolerancije.

Suprotno tom pozitivnom anti-diskriminatornom razmišljanju, prema statističkim podacima mediji su prepuni diskriminatornog sadržaja, a najveći su problem neprihvatljivi govori mržnje. Kao posljedica diskriminatornog izražavanja narušena su temeljna ljudska prava, a posebice su povrijeđena prava osobnosti poput dostojanstva, časti i ugleda osoba koje bi trebale biti (i jesu) zakonski zaštićene od stavljanja u nepovoljniji položaj. Na pitanje predstavlja li takvo ponašanje poticanje na diskriminaciju te dovodi li do uznemiravanja kao oblika diskriminacije, odgovor je zasigurno potvrđan, kako u životima onih koji su diskriminirani, tako i u duhu pisanih zakonskih odredaba. No, hoće li ideje zakonodavca zaživjeti kroz hrvatsku sudsku praksu tek ćemo otkriti. Ono što bi svakako pomoglo premostiti jaz između slobode izražavanja i zaštite zabrane diskriminatornih sadržaja je preventivno djelovanje kroz sustavno educiranje novinarskih djelatnika, medijsku politiku, pozitivne propise te novinarske kodekse o dužnostima i obvezama medija, dok bi represivni mehanizmi nadzora i provedbe istih trebali djelovati tek kao krajnja opcija.

Izvor: morguefile.com

Za kraj, podsjećamo da cilj Konvencije nije da se temeljna ljudska prava isključuju već nadopunjuju jer su usko povezana.

Zbog toga, nemojmo ih zloupotrebjavati, jer «BUSUS NON EST USUS, SED CORRUPTELA»¹⁵.

¹⁵ Zloupotreba nije upotreba, nego pokvarenost.

¹⁴ Izvješće o radu Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za 2013. godinu, str. 280.

Uvreda kao kazneno djelo protiv časti i ugleda

MARINA BARTOL-HEDŽET, MARKO STRINOVIĆ

Martin Luther je rekao: "Ništa se ne zaboravlja sporije od uvrede, a ništa brže od dobročinstva", a Napoleon: "Praštajući, čovjek se uzdiže iznad onih koji ga vrijeđaju." S kojom god da se izrekom više slažete, zasigurno ćete se složiti da neovisno o tome koliko godina imate, koliko ste obrazovani ili koliko ste sigurni u sebe i svoje sposobnosti, uvreda boli svaki put jednako. Istina je da uvreda često više govori o onome tko ju je izrekao nego o onome tko se u njoj proziva, ali Fama volat. Iako vam ne preporučujemo da bezrazložno tužite na sudu, ponekad je potrebno reagirati kako ono sadržano u uvredi ne bi nastavilo nanositi štetu.

Tako su se i stranke, koje se Pravnoj klinici svakog semestra obraćaju u sve većem broju, javile za pomoć i savjet kao žrtve upravo navedenog kaznenog djela. Danas kada je internet dostupan gotovo svakome pojedincu, zaista možemo reći da je svijet postao globalno selo. Svi znaju što je Facebook i da na internetu postoje razni forumi. Isto tako, ponekad iz neznanja, a češće iz pakosti ljudi te iste medije zloupotrebljavaju te time nanose štetu.

Prema Kaznenom zakonu (NN 125/11, 144/12, u daljnjem tekstu KZ), **uvreda** kao kazneno djelo spada u kaznena djela protiv časti i ugleda te se nalazi u petnaestoj glavi. Čast u užem smislu je pravo svakog čovjeka na osobni osjećaj vrijednosti, a **ugled** predstavlja pravo na priznanje ljudskog dostojanstva od strane drugih. U članku 147. stavku 1. istoimenog Zakona propisano je da **tko uvrijedi drugoga, kaznit će se novčanom kaznom** do devedeset dnevnih iznosa. Premda Kazneni zakon izričito ne definira pojam uvrede, već samo propisuje „tko uvrijedi drugoga, kaznit će se.“, sudska praksa i pravna teorija suglasne su kako je uvreda **svako**

Izvor: all-free-download.com

očitovanje kojim se namjerno omalovažava osjećaj osobne vrijednosti ili izražava nepoštovanje ljudskog dostojanstva druge osobe. Stavak 2. propisuje da ako je kazneno djelo počinjeno putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način, kaznit će se novčanom kaznom do sto osamdeset dnevnih iznosa. Razlog za povećanje novčane kazne je opravdan time što je uvreda putem navedenih medija dostupnija većem broju ljudi pa je počinjena i veća šteta. Visina

dnevnog iznosa utvrđuje se uzimajući u obzir počiniteljeve prihode i imovinu te prosječne troškove nužne za uzdržavanje počinitelja i njegove obitelji. Taj iznos ne može biti manji od dvadeset kuna ni veći od deset tisuća kuna. Ako pak uvrijeđena osoba uzvraća te također počini kazneno djelo uvrede, sud može oba počinitelja osloboditi kazne. Isto tako, ako se počinitelj pred sudom ispriča za izrečeno te isprika bude prihvaćena ili je počinitelj bio izazvan nedoličnim ponašanjem oštećenika, sud može odlučiti počinitelja osloboditi kazne. Kazneni zakon u nastavku navodi da ako se uvreda može opravdati zaštitom drugih opravdanih interesa, smatra se da nema kaznenog djela.

Nije presudan subjektivni osjećaj i predodžba žrtve, čast i ugled se zaštićuju prema **objektivnim kriterijima**, vodeći računa o općeprihvaćenim običajima i shvaćanjima. Isto tako, uvredljiva izjava mora biti **prepoznata** kao takva, pa uporaba nerazumljivog jezika, fraza ili simbola neće rezultirati uvredom.

Uvreda ne bi trebalo poistovjetivati s **klevetom** koja je također kazneno djelo. Članak 149. navo-

Izvor: freepik.com

di da će se onaj **tko pred drugim za nekoga iznese ili pronese neistinitu činjeničnu tvrdnju koja može škoditi njegovoj časti ili ugledu, znajući da je neistinita, kazniti novčanom kaznom** do tristo šezdeset dnevnih iznosa. Dakle, kleveta obuhvaća visok stupanj namjere jer počinitelj zna da je informacija neistinita i namjerno je širi. Teret dokazivanja je na optuženiku – on mora dokazati da je informacija istinita kako bi se oslobodio kaznene odgovornosti (tzv. *exceptio veritatis*). I ovdje vrijedi pravilo da kleveta počinjena putem raznih medija zaslužuje i veću novčanu kaznu, a za takvu vrstu klevete je propisano do petsto dnevnih iznosa.

Usljed mijenjanja Kaznenog zakona, zakonodavac je uvidio potrebu za dodavanjem još jednog kaznenog djela. Tako članak 148. navodi kazneno djelo **sramoćenja** kao **iznesenu ili prenesenu činjeničnu tvrdnju koja može škoditi časti ili ugledu te propisuje novčanu kaznu** do sto osamdeset dnevnih iznosa, a ako se sramoćenje počini tako da je dostupno većem broju ljudi, kazna može iznositi do tristo šezdeset dnevnih iznosa. Smatra se da

kazneno djelo sramoćenja ne postoji ako počinitelj dokaže istinitost svojih tvrdnji ili razlog zbog kojeg je opravdano povjerovao da je navedeno istina. Iznimka postoji u slučaju da je sramoćenje počinjeno s namjerom da se naškodi nečijoj časti i ugledu.

Jedna od stranaka koja se obratila Pravnoj klinici imala je problem sa susjedom koji ju je vrijeđao na različitim mjestima na način da ju je nazivao pogrđnim imenima i uspoređivao je sa životinjama. Stranku je isti susjed vrijeđao i na poslu te pred kupcima jer stranka radi kao blagajnica u jednoj trgovini. Isto tako, susjed je na ulici vrijeđao članove strankine obitelji. Stranka je primala i e-mailove od susjeda u kojima je vrijeđao stranku i njenu obitelj. Stranka je navela kako se zbog navedenih radnji razboljela i morala potražiti liječničku i psihološku pomoć te se boji da će se zbog konstantnog stresa razboljeti i drugi članovi njene obitelji. Stranka je dodala kako se vrijeđanje nje i članova njene obitelji nastavilo i dalje kroz duže vrijeme te da smatra da vrijeđanje nikad neće prestati ako susjeda ne tuži u što skorijem roku.

Stranku je zanimalo sljedeće:

1. Ima li ona pravo podnijeti tužbu protiv osobe koja ju je vrijeđala?
2. Kako i kome se ona podnosi?
3. Što tužba mora sadržavati?

Kako bismo stranku upoznali s njenim mogućnostima, najprije smo joj morali objasniti što podrazumijevaju pojmovi kleveta, uvreda i sramoćenje. Nakon toga smo stranci objasnili da se prema Kaznenom zakonu za kaznena djela protiv časti i ugleda **progon poduzima po privatnoj tužbi** kako je propisano u čl. 150. Stranci je objašnjeno da se privatna tužba ne može podnijeti bilo kad. Za njeno je **podnošenje** Zakonom o kaznenom postupku propisan **rok od tri mjeseca od dana kad je ovlaštena fizička ili pravna osoba saznala za kazneno djelo i počinitelja**.

Stranci je rečeno da se privatna tužba podnosi **općinskom sudu** te da je mjesno nadležan onaj sud na čijem je području kazneno djelo počinjeno ili pokušano, ali i da privatnu tužbu može podnijeti i sudu na čijem području okrivljenik ima prebivalište ili boravište (čl. 20. Zakona o kaznenom postupku, NN 152/08, 76/09, 80/11, 91/12 - Odluka i Rješenje USRH, 143/12, 56/13 i 145/13, u daljnjem tekstu ZKP). Privatni tužitelj - oštećenik **ima pravo na opunomoćenika**. Opunomoćenik prema čl. 54. ZKP-a može biti odvjetnik kojeg može zamijeniti odvjetnički vježbenik s položenim pravosudnim ispitom. Stranka kao privatni tužitelj može odustati od privatne tužbe nakon što je postupak započeo. Ako stranka u toku postupka želi odustati od tužbe, potrebno je da to izjavi pred sudom. **Mogućnost odustajanja traje sve do završetka rasprave**. Ako se izjavi odustanak, potrebno je prethodno dobro razmisliti jer jednom kad se on izjavi, gubi se pravo da

se ponovno podnese tužba za to kazneno djelo po načelu *ne bis in idem* (čl. 60. ZKP-a). Stranci kao privatnom tužitelju pripadaju sva prava koja ima državni odvjetnik, uz iznimku onih prava koja državnom odvjetniku pripadaju kao državnom tijelu. Kako je stranka izjavila da će se zbog nastale situacije najvjerojatnije odseliti sa sadašnje adrese, rečeno joj je da je prema čl. 54. st. 2. ZKP-a dužna obavijestiti sud o svakoj promjeni adrese ili boravišta. Stranka je također upitana je li prilikom uvreda susjeda ona uzvratila uvredama jer okrivljenik ima pravo podnijeti **protutužbu** sve do završetka rasprave. Stranka je odlučno negirala takvu mogućnost te tvrdila da je uvijek reagirala mirno i sabrano iako joj je bilo teško, jer nije željela pogoršati situaciju. Kako su uvrede bile upućene i članovima njene obitelji, objašnjeno je da **dijete koje je navršilo šesnaest godina** života može i samo podnijeti privatnu tužbu (čl. 62. st. 2. ZKP-a).

Stranka je posebno upozorena da će se, ako kao privatni tužitelj ne dođe na raspravu na koju je pozvana ili ako nije mogla biti pozvana jer je promijenila adresu ili boravište, a o tome nije pravovremeno obavijestila sud, smatrati da je **odustala od tužbe**. Povrat u prijašnje stanje je moguć samo ako bi stranka mogla dokazati da je postojao opravdani razlog njenog nedolaska ili neprijavlivanja nove adrese ili prebivališta. I tu je propisan rok za navedenu molbu i on iznosi **osam dana nakon prestantanka smetnje, a krajnji rok je tri mjeseca od dana propuštanja** (čl. 63. ZKP-a). Jedini drugi razlog zbog kojeg bi se rasprava mogla održati bez prisutnosti privatnog tužitelja bi bio da privatni tužitelj ima prebivalište izvan područja suda kojem je podnesena privatna tužba ako je sudu dostavljen prijedlog da se rasprava održi u njegovoj odsutnosti, što ovdje nije bio slučaj (čl. 534. ZKP-a).

Kako se radi o stranici koja ne posjeduje pravna znanja o sastavljanju tužbi, uručen joj je jedan ogledni primjerak privatne tužbe za uvredu (navodimo ga u nastavku) koji će joj biti vodilja za sastavljanje vlastite privatne tužbe. Isto tako, ako tužba nije propisno sastavljena, sudac pojedinac će ju vratiti privatnom tužitelju da **ispravi nedostatke u roku od osam dana**, a ako privatna tužba nije podnesena u dovoljnom broju primjeraka, sud će obavijestiti tužitelja da dostavi dovoljan broj za sud i okrivljenika. Kako se u ovome slučaju radilo o uvredi počinjenoj od strane tri osobe, stranka je morala podnijeti četiri primjerka privatne tužbe, tri za svakog od optuženika te jedan za sud.

Kako smo mogli primijetiti u razgovoru sa strankama koje nam se obraćaju za pomoć, a i u raspravi među nama studentima, ponekad je teško razlučiti o kojem se kaznenom djelu protiv časti i ugleda radi. Uvreda, kleveta i sramoćenje dijele neke poveznice, no isto tako imaju i bitne razlike. Nadamo se da smo ih na početku teksta uspješili barem malo razjasniti. Kako se Kazneni zakon mijenjao smatramo da je bitno naglasiti neke pojedinosti povezane s kaznenim djelima protiv časti i ugleda kako bismo ih još jasnije razgraničili.

Kaznenim zakonom koji je stupio na snagu 1. siječnja 2013. godine Republika Hrvatska se približila brojnim državama u borbi protiv modernih oblika kriminaliteta. Kao i sa svakim novim zakonom, iako on predstavlja korak naprijed, javile su se neke nedoumice i različita tumačenja. Tako je došlo do potrebe da se neke stvari razjasne, pojedine praznine adekvatno popune, i na kraju, da se Kazneni

Izvor: flickr.com

zakon dodatno uskladi s pravnom stečevinom Europske unije.

Najviše kritika kod kaznenih djela protiv časti i ugleda bilo je upućeno na račun kaznenog djela sramoćenja. Najčešći prigovor je bio da se tim kaznenim djelom uvelike ograničava sloboda informiranja. Isto tako, dešavali su se problemi prilikom razlikovanja kaznenog djela klevete i sramoćenja.

- Kao prvo, kleveta predstavlja teže kazneno djelo od sramoćenja. **Kod klevete počinitelj zna da iznosi neistinitu tvrdnju, kod sramoćenja je dovoljno da navedeno može štetiti časti i ugledu druge osobe, a neistinitost izrečenog nije nužni uvjet za osudu. Kod sramoćenja počinitelj dopušta da je tvrdnja neistinita ili je u zabludi o neistinitosti tvrdnje.**

Isto tako, kod sramoćenja se može isključiti protupravnost, a kod klevete ne.

- Kod klevete privatni tužitelj mora dokazati sva obilježja kaznenog djela, što znači i neistinitost tvrdnje i počiniteljevo znanje da iznosi neistinitu tvrdnju. Kod sramoćenja privatni tužitelj mora dokazati da je okrivljenik iznio tvrdnju i da ona može štetiti časti i ugledu drugog.

Izmjene Kaznenog zakona predlažu da se kazneno djelo sramoćenja preimenuje u **teško sramoćenje** kako bi se dodatno naglasilo da će samo najteža kršenja časti i ugleda biti kažnjavana.

Izvor: freepik.com

- Najvažnija novost je dodavanje nove odredbe o isključenju protupravnosti za kaznena djela sramoćenja i uvrede. Tu se mislilo na novinare i druge osobe koje aktivno sudjeluju u javnom životu i iznose tvrdnje u javnom interesu te su se htjele postaviti jasne pretpostavke za oslobođenje takvih osoba - okrivljenika. Nova odredba ima za svrhu olakšati obranu novinarima i spriječiti neopravdane osude.

Prijedlog izmjena tako nakon članka 148. dodaje članak 148.a koji bi glasio:

Članak 148.a

„Nema kaznenog djela iz članka 147. i 148. ovoga Zakona ako je počinitelj njihova obilježja ostvario u znanstvenom, stručnom, književnom, umjetničkom djelu ili javnoj informaciji, u obavljanju dužnosti propisane zakonom, političke ili druge javne ili društvene djelatnosti, u novinarskom poslu ili obrani nekog prava, a to je učinio u javnom interesu ili iz drugih opravdanih razloga.“

Uvođenjem odredbe stavak 5. kod kaznenog djela uvrede (gdje se isključuje protupravnost kada se želi zaštititi opravdan interes) postaje suvišan pa prijedlog izmjena također navodi da se taj stavak briše.

U nastavku donosimo još jedan primjer za kazneno djelo uvrede. Radi se o slučaju iz sudske prakse pred Županijskim sudom u Bjelovaru. U presudi Kž 492/1995 sud utvrđuje da se iznošenjem vrijednosnih sudova ne čini kazneno djelo klevete, već da se radi o kaznenom djelu uvrede.

„Ne čini kazneno djelo klevete iz čl. 71. st. 1. KZRH već uvrede iz čl. 72. st. 1. KZRH (po tadašnjem zakonu i njegovoj numeraciji) okrivljenik koji je za privatnog tužitelja naveo da je osoba koja negira pravni poredak države, puna prevare, bahatosti i samovolje, koja svojim postupkom sudjeluje u destrukciji pravne države.

Predmetom izvršenja kod kaznenog djela klevete mogu biti samo neistine koje se odnose na određeni događaj, objektivna stanja, radnje, pojave i slično, čija se istinitost može objektivno utvrđivati i ocjenjivati.

Tvrdnje koje je iznio okrivljenik po svom sadržaju predstavljaju njegove vrijednosne sudove o privatnom tužitelju, čija se istinitost ne može uopće ocjenjivati. Ni tvrdnja da je privatni tužitelj svojim postupkom sudjelovao u destrukciji pravne države ne predstavlja tvrdnju o nekoj činjenici, jer postupak privatnog tužitelja nije ničim konkretiziran i ostao je na nivou apstrakcije, čiju istinitost nije moguće ocjenjivati, pa se također radi o vrijednosnom sudu.

Svi izneseni sudovi predstavljaju omalovažavanje ličnosti privatnog tužitelja i nepoštivanje njegova dostojanstva, pa je takvim iznošenjem okrivljenik ostvario elemente kaznenog djela uvrede iz čl. 72. st. 1. KZRH“.

Kako bismo vam na jednostavan način pokazali kako bi okvirno privatna tužba trebala izgledati, u nastavku navodimo jedan ogledni primjerak

OPĆINSKOM SUDU U _____

Pravna stvar: uvreda

PRIVATNI TUŽITELJ: (ime, prezime/tvrtka) iz (adresa, sjedište), OIB: _____ (za fizičke osobe)

OKRIVLJENIK: (ime, prezime/tvrtka) iz (adresa, sjedište), OIB: _____ (za fizičke osobe)

P R I V A T N A T U Ž B A
radi kaznenog djela uvrede iz čl. _____ KZ-a

I Stanar sam zgrade u kojoj... (opisati činjenično stanje, način na koji je uvreda učinjena).

Dokaz: uzimanje izjave okrivljenika, ispitivanje svjedoka (ime, prezime) iz (adresa); medicinska dokumentacija privatnog tužitelja; i slično (navesti vrstu dokaza koje će sud ispitati u postupku i kojima stranka raspolaže).

II Navedenom radnjom i izgovorenim riječima okrivljenik je privatnog tužitelja uvrijedio, pa je time počinio kazneno djelo protiv (navesti naziv i opis kaznenog djela navedenog u Kaznenom zakonu) opisano i kažnjivo po čl. _____ Kaznenog zakona.

III Stoga privatni tužitelj predlaže da

naslovljeni sud, kao stvarno i mjesno nadležan, zakaže glavnu raspravu, pozove okrivljenika, privatnog tužitelja, te svjedoke (ime, prezime) iz (adresa), izvrši uvid u medicinsku dokumentaciju privatnog tužitelja, da pribavi izvod iz Kaznene evidencije za okrivljenika (samo ako se stranka poziva u dokazima na iste), te da okrivljenika po provedenom dokaznom postupku proglasi krivim, kao i da ga osudi sukladno zakonu i obveže na naknadu troškova kaznenog postupka.

PRIVATNI TUŽITELJ _____

Humanitarna kriza u Siriji: možemo li učiniti više?

ANA ĆOSIĆ, MATIJA BARIĆ, VANJA SALINA

Jedna od trenutno najvećih izbjegličkih kriza izazvana je sukobom u Siriji koji je započeo 2011. godine. U članku se ukratko prikazuje pozadina samog sukoba, problemi s kojima se suočavaju sirijske izbjeglice te njihov položaj u Republici Hrvatskoj. U završnom dijelu nalazi se izvještaj s akcije "Pohod na Medvednicu, 2700 koraka za 2,7 milijuna sirijskih izbjeglica" koju su organizirale partnerske organizacije Hrvatski pravni centar (HPC), Predstavništvo Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice u Republici Hrvatskoj (UNHCR) i Grupa za pomoć tražiteljima azila i strancima koja djeluje u sklopu Pravne klinike Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

O SUKOBIMA U SIRIJI I KAKO SU ZAPOČELI

U Sirijskoj Arapskoj Republici još davne 2000. godine, nakon provedenog referendum, za predsjednika je izabran Bashar al-Assad Bahar. Predložen kao kandidat vladajuće stranke Baath, vlast je preuzeo od oca Hafeza al-Assada. Zanimljivo je spomenuti, prilikom predsjedničkih izbora nije bilo protukandidata. Iako je prvih šest mjeseci predsjedničkog mandata Bashara al-Assada obilježeno oslobađanjem političkih zatvorenika, povratkom disidenata i otvorenom raspravom o problemima u zemlji, već u veljači 2001. dolazi do negativnih promjena diljem Sirije. Vodeći reformisti bivali su uhićeni i osuđivani na duge zatvorske kazne, dok su ostali stanovnici suočeni sa stalnim nadzorom i zastrašivanjima od strane tajne policije. Nažalost, iako se u početku činilo kako će novi predsjednik provesti ekonomske i političke promjene, uskoro se pokazalo: neslaganje s vladajućima neće se tolerirati i svaka će eventualna reforma biti onemogućena.¹

2007. godine Bashar al-Assad je reizabran za predsjednika Sirije, a vladajuća politička stranka Baath osvaja većinu mjesta u parlamentu prema unaprijed određenim rezultatima izbora.² Čini se da Sirija, unatoč ustavnom uređenju, nije primjer izborne demokracije. Referendumi su, kao i izbori za četverogodišnji mandat u Narodnom vijeću, režižirani od strane vlasti. Neovisna zakonodavna vlast gotovo i ne postoji jer je sva moć u rukama izvršne vlasti. Tome u prilog govori i podatak da su do 2011. godine i donošenja dekreta kojim je dopušteno osnivanje novih stranaka (osim onih utemeljenih na vjerskoj, plemenskoj ili regionalnoj pripadnosti) jedine zakonom dopuštene političke stranke bile stranka Baath i nekoliko njenih manjih koalicijskih partnera.³ Tek se Ustavnim referendumom, održanim 2012. godine, naizgled iz-

mijenio dotadašnji izborni sustav. Međutim, parlamentarni izbori u svibnju iste godine rezultirali su neznatnim promjenama u sastavu vlade.⁴

Radi poboljšanja odnosa s Damaskom, SAD i europske države poduzele su 2010. značajne mjere. No, već je sljedeće godine utihnula svaka nada da će se napredak u odnosima doista i ostvariti. Naime, kao posljedica događaja u arapskom svijetu poznatih pod nazivom Arapsko proljeće, u ožujku 2011. godine dolazi do kulminacije nezadovoljstva stanovništva diljem zemlje. Započinje pokret nazvan Sirijski ustanak. U gradovima diljem Sirije održavaju se demonstracije protiv vladajućeg režima. Vlast na demonstracije odgovara slanjem vojske na prosvjednike. Istovremeno se oformljuju Sirijska oslobodilačka vojska kao opozicijska vojna snaga, ali i druge pobunjeničke skupine, te započinju krvavi sukobi koji prerastaju u građanski rat.⁵

¹ www.refworld.org/docid/5194a2eb18.html (27.7. 2014.)

² Ibid.

³ United States Department of State, 2012 Country Reports on Human Rights Practices: Syria, 19.4. 2013, URL: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2012/nea/204383.htm> (27. 7.2014.)

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

¹ Freedom House, Freedom in the World 2013 - Syria, 9.5.2013, URL: <http://>

Zahtjeve pobunjenika za smjenom sirijske vlasti podržale su zemlje EU, Turska, Saudijska Arabija, zaljevske države, SAD i druge države zapadnog svijeta. Protiv Sirije su uvele niz političkih, diplomatskih i ekonomskih sankcija. Spomenute su države, dijelom otvoreno, a prema brojnim napisima u svjetskim medijima, vjerojatno i tajno pomagale (i pomažu) pobunjenicima na razne načine (oružjem, novčano, tehnički i na druge načine).⁶ Sirijskoj oporbi, a posebno inicijativi vlada spomenutih država da se sukob okonča vojnom intervencijom, i to na strani pobunjenika, protivile su se NR Kina, Iran i Rusija.⁷ Bez obzira na službene izjave vlada, nameće se zaključak da su pri odluci kome pružiti podršku navedene države, prije dobrobiti sirijskog stanovništva, imale na umu svoje vlastite političke, ekonomske i druge interese.

Sukobe u Siriji izuzetno ozbiljnima čini i okolnost da podršku režimu daju šijitima bliži alaviti (njima pripada i obitelj Al-Assad), kršćani i sekularni suniti, dok su pobunjenici većinom religiozni muslimani suniti. Naime, postoji opasnost da će se sirijski sukobi proširiti na šire područje kao vjerski i ideološki sukobi.⁸

O sukobima u Siriji koji traju i dalje, a završetak im je neizvjestan, različito se izvještavalo, ponajvi-

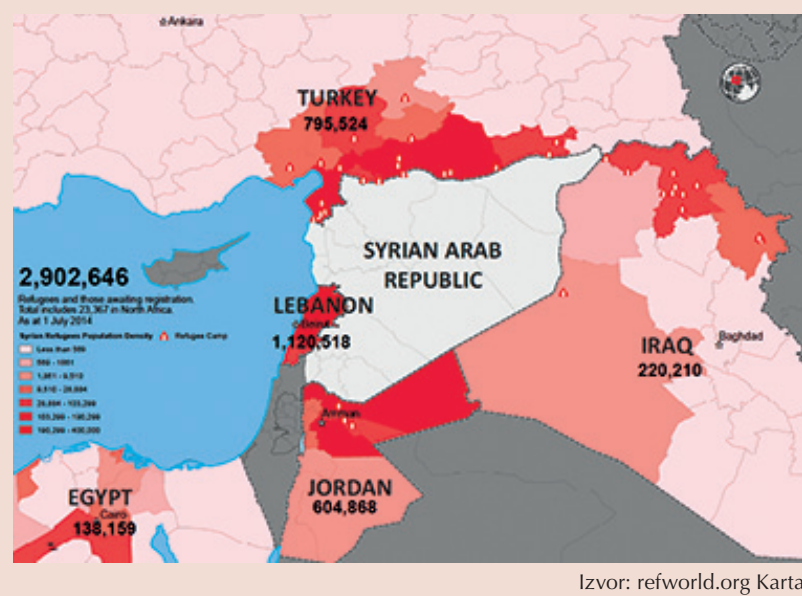
še ovisno o tome kojim stranama u sukobu određena država pruža podršku. Često su se za ista krvoprolića, kojih se do danas dogodilo mnogo, u medijima različitih država iznosile optužbe na račun različitih sudionika sukoba. Ipak, svi se slažu da je sukob u Siriji dosegao neslućene razine brutalnosti. Tako su, prema izvješću o stanju ljudskih prava u Siriji UN-ovog Vijeća za ljudska prava, vladine snage i pridružena milicija počinile brojne zločine kao što su ubojstva, mučenja, silovanja, prisilna raseljavanja i druga nečovječna postupanja. Mnogi od tih zločina počinjeni su kao dio

široko raširenih ili sistematskih napada protiv civila i čine zločine protiv čovječnosti. Također su počinjeni ratni zločini i kršenja ljudskih prava, uključujući smaknuća bez provedenog sudskog postupka, svojevoljna uhićenja i zadržavanja, nezakonite napade, napade na zaštićene objekte te pljačku i uništavanje imovine. Vjeruje se da je korišteno i kemijsko oružje.⁹

⁹ UN Human Rights Council, Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic, 4.6.2013, URL: <http://www.refworld.org/docid/51aee9484.html> (27. 7. 2014.)

UTJECAJ SUKOBNA NA STANOVNIŠTVO I POLOŽAJ SIRIJSKIH IZBJEGLICA

„Sukob u Siriji prouzročio je jednu od najvećih humanitarnih kriza u novijoj povijesti pri čemu je raseljeno više milijuna osoba.“ António Guterres, Visoki povjerenik UN-a za izbjeglice

Mnogi se slažu da u Siriji vlada najgora humanitarna kriza kojoj smo mogli svjedočiti u posljednjih nekoliko desetljeća. Svakim danom sve je više ugroženih ljudi. Sa stajališta zaštite ljudskih prava manje je važno koja je strana u sukobu odgovorna za njihovo kršenje jer bez obzira na to tko snosi odgovornost, dogodila se

tragedija za milijune Sirijaca. Od početka sukoba raste broj ljudi koji su primorani napustiti vlastiti dom i pobjeći u druge dijelove zemlje ili čak izvan nje te potražiti zaštitu u drugim državama. Najveći je dio izbjeglica prešao u susjedne zemlje, no ostale se može naći u svim dijelovima svijeta. Od početka krize 2011. do kraja

⁶ Syria crisis: Where key countries stand, 18.2.2014., URL: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-23849587> (27. 7. 2014.)

⁷ Syria allies: Why Russia, Iran and China are standing by the regime, 30.8.2013., URL: <http://edition.cnn.com/2013/08/29/world/meast/syria-iran-china-russia-supporters/> (27. 7. 2014.)

⁸ Jusić Muhamed. Zar opet suniti i šiiti, 15.5.2012., URL: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/zar-opet-suniti-i-siiti> (27. 7. 2014.)

2013. godine šest i pol milijuna ljudi (što iznosi otprilike trećinu cjelokupne sirijske populacije) raseljeno je unutar same Sirije, dok je čak dva i pol milijuna prognano u druge zemlje.¹⁰ Prema podacima od 1. srpnja 2014. godine, broj izbjeglica popeo se na dva milijuna i devetsto tisuća. Najveći dio prihvatio je Libanon (milijun i dvjesto tisuća), a odmah iza njega su Turska i Jordan. Iza njih slijedi Irak, a najmanje u regiji je prebjeglo u Egipat, oko sto četrdeset tisuća.¹¹

Veliki je problem među sirijskim izbjeglicama što maloljetne osobe koje pokušavaju zatražiti zaštitu u regiji dopijevaju u situacije u kojima su prisiljene na brakove, prostituciju ili druge oblike seksualnog iskorištavanja. Također, određen broj djece koji je napustio Siriju prisiljen je prositi na ulicama Libanona i Jordana. Osim toga, muškarci, žene i djeca primorani su raditi poljoprivredne poslove u dolini Beqa'a u središnjem Libanonu, gdje su nastanjeni u privremenim nastambama. Neki od njih uopće nisu plaćeni za to, neki dobivaju malu plaću, dok određen broj izbjeglica tako otplaćuje dug nastao time što im je olakšan ili omogućen ulazak u Libanon. Također, u posljednjih nekoliko godina povećao se broj Sirijaca koji prisilno rade u Kataru i Kuvajtu kao radnici niže stručne spreme. Situacija u Siriji nije puno drukčija od ove opisane u regiji. Djeca koja su prognana iz svojih domova i raseljena po cijeloj Siriji često su prisiljena prositi, no ne za

sebe, nego za organizirane krugove koji tako zarađuju.¹²

Uzimajući u obzir da je ovo već peta godina otkako kriza traje te da se ista samo produbljuje, a ne vidi se mogućnost njezina završetka, javljaju se očekivani problemi za izbjeglice. Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice, Antonio Guterres, ističe da bi neuspjeh u osiguravanju dovoljne humanitarne podrške mogao rezultirati dramatičnim posljedicama, kako za sirijske izbjeglice, tako i za stabilnost cijele regije. U nastavku izvješća Guterres navodi probleme koji bi bili istaknutiji u slučaju nedostatka novčanih sredstava. Neki od tih su i povećani rizik od nasilja nad ženama i djecom, njihovog iskorištavanja i zlostavljanja, povećanje stope pothranjenosti, ugrožavanje kvalitete formalnog obrazovanja te nemogućnost rasterećenja pretrpanih škola u regiji u koje je trenutno upisano oko tristo pedeset tisuća djece, ograničenost zdravstvene službe, nedostatak održivog pristupa čistoj vodi i ostali problemi koji otežavaju ili onemogućavaju normalan tijek života. Navedena situacija utoliko je teža uzme li se u obzir da je u regiji već nastanjeno gotovo tri milijuna izbjeglica, a da se ta brojka povećava za sto tisuća ljudi svaki mjesec.

Situacija u Europi po mnogočemu se razlikuje od ove opisane u regiji. Ako ne računamo Tursku, od početka krize je nešto više od sto dvadeset tisuća sirijskih izbjeglica zatražilo azil u europskim državama. Uzmemo li u obzir ranije iznesene podatke, dolazimo do zaključka da se radi o manje od pet posto ukupnog broja izbjeglica, što je zaista poražavajuća statistika. Teško se oteti dojmu da Europa po tom pitanju ne bi

mogla više učiniti. Ured Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice pozvao je sve europske zemlje kako bi zajedno više pridonijele osiguranju pristupa izbjeglicama na svoj teritorij, pravednom i učinkovitim postupku dobivanja azila i zaštite, osiguranju adekvatnih uvjeta prihvata te drugim oblicima pomoći kako bi se osigurala potrebna sigurnost u bijegu od sukoba u Siriji. Tražitelji azila uglavnom su koncentrirani u nekoliko država. To su redom: Švedska, Njemačka, Bugarska, Švicarska i Nizozemska. Samo su Njemačka i Švedska zaprimile pedeset šest posto zahtjeva za odobrenje azila u odnosu na ostale europske države. Potrebno je istaknuti kako velik broj Sirijaca dolazi u europske zemlje, ali s namjerom nastavljanja putovanja prema svojim krajnjim odredištima. Razlozi tomu su uglavnom neujednačenosti i poteškoće u postupcima prihvaćanja tražitelja azila u određenim državama. Osim toga, mnogi pokušavaju doći do članova obitelji koji se otprilike nalaze u drugim državama ili jednostavno očekuju veću pomoć ili veće izgleda za integraciju nego u zemljama u kojima prvotno stupe na europsko tlo. Glasnogovornica Ureda Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice, Melissa Fleming, naglasila je kako sve veći broj Sirijaca traži sigurnost izvan zemlje uže regije. Ujedno poziva sve države da postupaju po propisima međunarodnog i nacionalnih zakonodavstava. Do sličnih je zaključaka došao i Amnesty International nazvavši Europu u tom pogledu tvrđavom te izjavivši da bi europski čelnici trebali pognuti glave zbog malog broja sirijskih izbjeglica kojima su spremni pružiti zaštitu. Pritom su jasno dali do znanja da se radi o velikom neuspjehu Europske unije.¹³

¹⁰ Norwegian Refugee Council/Internal Displacement Monitoring Centre (NRC/IDMC), Global Overview 2014: people internally displaced by conflict and violence - Syria, 14. 5.2014, URL: <http://www.refworld.org/docid/5374746c5.htm>, (27. 7. 2014.)

¹¹ UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), Syrian Refugees in the Region, 1.7. 2014, URL: <http://www.refworld.org/docid/53ce5b5b4.html>, (27. 7. 2014.)

¹² United States Department of State, 2014 Trafficking in Persons Report - Syria, 20.6. 2014, URL: <http://www.refworld.org/docid/53aab99ad.html>, (27. 7. 2014.)

¹³ UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), *UNHCR urges Europe to do more to help Syrian refugees*, 11.7.

SIRIJSKE IZBJEGLICE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Pravo traženja azila je ljudsko pravo. Države članice EU odobravaju azil ili supsidijarnu zaštitu sirijskim izbjeglicama. I RH pruža zaštitu sirijskim izbjeglicama.

Kako sve veći broj Sirijaca uslijed sukoba u zemlji započelih 2011. godine traži zaštitu u državama izvan neposredne regije, mnogi kreću na duga i opasna putovanja u potrazi za sigurnošću i ponekad kako bi se sastali s obitelji koja se već nalazi u Europi. Ljudi koji bježe iz zemlje podrijetla često do zemlje odredišta putuju mjesecima, a sirijske izbjeglice nisu iznimka. Izbjeglice iz Sirije često ilegalno putuju preko teritorija Turske i Grčke, agentima krijumčarima koji im organiziraju put plaćaju velike sume novca, no nikada nisu sigurni hoće li stići do odredišta za koje su platili. Grčka predstavlja glavnu i najlakšu točku ulaska sirijskih izbjeglica u Europu. Sirijske izbjeglice koje uspiju doći do Grčke suočavaju se s očajnim uvjetima prihvata, a situacija nije bolja ni u Turskoj gdje mali broj izbjeglica živi u izbjegličkim kampovima, dok se ostali snalaze sami. Neovisno o tome što Republika Hrvatska u pravilu još uvijek nije krajnje odredište sirijskim izbjeglicama, iste dolaze u Republiku Hrvatsku putujući većinom ilegalno, prevozeći se morem ili skrivajući se u kamionima, riskirajući pritom vlastiti život.

Hrvatski Ustav propisuje da strani državljani i osobe bez državljan-

2014, URL: <http://www.refworld.org/docid/53bfdeb34.html> (27. 7. 2014.)

Amnesty International, *Fortress Europe: Syrian refugee shame exposed*, 13.12.2013, URL: <http://www.refworld.org/docid/52b00b854.html>, (27. 7. 2014.)

stva mogu dobiti utočište u Republici Hrvatskoj, osim ako su proganjeni za nepolitičke zločine i djelatnosti oprečne temeljnim načelima međunarodnog prava (čl. 33. st. 1. Ustava Republike Hrvatske, Narodne novine broj 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14). Valja istaknuti da je pravo traženja azila ljudsko pravo, a osnovni međunarodni dokument koji uređuje zaštitu izbjeglica je Konvencija Ujedinjenih naroda za zaštitu izbjeglica iz 1951. godine. Pravo na azil jamči i Opća deklaracija o ljudskim pravima. Tražitelji azila su ljudi koji moraju bježati iz svojih zemalja jer im je život ugrožen, proganjeni su ili su im ljudska prava ozbiljno povrijeđena, a isti mogu dobiti azil ili supsidijarnu zaštitu ako zadovoljavaju uvjete propisane zakonom. U Republici Hrvatskoj pravo na azil je uređeno Zakonom o azilu (Narodne novine broj 79/07, 88/10, 143/13 – u daljnjem tekstu: Zakon o azilu).

Postupak odobravanja zaštite u Republici Hrvatskoj provodi Ministarstvo unutarnjih poslova koje ujedno vodi i prihvatilišta za tražitelje azila. Trenutno su otvorena dva prihvatilišta – Prihvatilište za tražitelje azila u hotelu Porin u zagrebačkim Dugavama i Prihvatilište za tražitelje azila u Kutini. Azil je moguće zatražiti na granici, ali i na teritoriju zemlje u policijskoj postaji. Nakon toga će se osoba smjestiti u prihvatilište za tražitelje azila, gdje će i formalno podnijeti zahtjev za azil. Službena odluka Ministarstva unutarnjih poslova o zahtjevu za azil može biti pozitivna (ako se odobri azil ili supsidijarna zaštita) i negativna, a protiv negativne odluke može se podnijeti tužba Upravnom sudu.

U Republici Hrvatskoj odobrit će se azil strancu koji se ne nalazi u zemlji svog državljanstva ili osobi bez državljanstva koja se

nalazi izvan zemlje uobičajenog boravišta, a koja se zbog osnovanog straha od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja ne može, ili se zbog tog straha ne želi staviti pod zaštitu te zemlje (čl. 4. Zakona o azilu). Strancu koji ne ispunjava uvjete za odobrenje azila, a za kojeg postoje opravdani razlozi koji ukazuju da će se, ako se vrati u zemlju podrijetla, suočiti sa stvarnim rizikom trpljenja ozbiljne nepravde i koji nije u mogućnosti, ili se zbog takvog rizika ne želi staviti pod zaštitu te zemlje, odobrit će se supsidijarna zaštita (čl. 7. Zakona o azilu). Ljudi kojima je odobrena zaštita u Hrvatskoj mogu ostati u Republici Hrvatskoj, imaju pravo raditi, imaju pravo na zdravstvenu zaštitu, školovanje, socijalnu skrb, pomoć pri uključivanju u društveni život, slobodu vjeroispovijesti i vjerskog odgoja svoje djece te pravo na spajanje obitelji s bračnim drugom i maloljetnom djecom.

Većini je sirijskih izbjeglica u Republici Hrvatskoj odobrena supsidijarna zaštita. Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, u 2009. godini nijedna osoba iz Sirije nije zatražila zaštitu u Republici Hrvatskoj, u 2010. godini to su učinile 4 osobe, dok se broj tražitelja azila u razdoblju od 2011. do 2013. godine povećao na 280. U prvoj polovici 2014. godine 41 osoba je zatražila azil u Republici Hrvatskoj.¹⁴ Međutim, treba istaknuti da je Republika

¹⁴ Podaci dostupni na službenoj web stranici Ministarstva unutarnjih poslova:

-Statistički pokazatelji tražitelja azila 2008. - 2013. po državljanstvima, URL: http://www.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2014/azil/azil_2008-2013.pdf (27.7.2014.)

-Statistički pokazatelji tražitelja azila za prvih šest mjeseci 2014. godine, URL: http://www.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2014/azil/azil_07_2014.pdf (27. 7. 2014.)

Hrvatska do kraja lipnja 2014. pružila supsidijarnu zaštitu tek za 23 osobe.¹⁵

AKCIJA „POHOD NA MEDVEDNICU: 2700 KORAKA ZA 2,7 MILIJUNA SIRIJSKIH IZBJEGLICA“

20. lipnja obilježavamo Svjetski dan izbjeglica

Kako bi pridonijela podizanju svijesti o potrebi da se pomogne onima koji moraju bježati iz svojih zemalja jer im je život ugrožen, proganjeni su ili su im ljudska prava ozbiljno povrijeđena, Pravna se klinika pridružila nekolicini događanja povodom obilježavanja Svjetskog dana izbjeglica. Svjetski dan izbjeglica, ustanovljen od strane Ujedinjenih naroda, održava se 20. lipnja svake godine kako bi se odala počast hrabrosti, snazi i odlučnosti onih žena, muškaraca i djece koji su prisiljeni napustiti svoje domove pod prijetnjom progona, sukoba i nasilja u zemljama podrijetla. Godišnje obilježavanje Svjetskog dana izbjeglica uključuje događanja u više od sto zemalja diljem svijeta, a u istima sudjeluju mnogobrojni vladini dužnosnici, humanitarni radnici, volonteri, slavne osobe, civili i same prisilno raseljene osobe.

Tim su povodom partnerske organizacije Hrvatski pravni centar (HPC), Predstavništvo Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice u Republici Hrvatskoj (UNHCR) i Grupa za pomoć tražiteljima azila i strancima koja djeluje u sklopu Pravne klinike Pravnog fakulteta Sveučilišta u

Zagrebu organizirale 14. lipnja 2014. godine akciju pod nazivom „Pohod na Medvednicu: 2700 koraka za 2,7 milijuna sirijskih izbjeglica“. Akciju humanitarnog karaktera podržali su volonteri Stаницe planinarskih vodiča Zagreb, udruge koja okuplja stručni vodički kadar Hrvatskog planinarskog saveza sa zagrebačkog područja te Park prirode „Medvednica“, a umjetnička intervencija osmišljena je u suradnji sa Selmom Banich, izvedbenom umjetnicom.

Akcija je započela spuštanjem volontera i predstavnika partnerskih nevladinih udruga niz sljemenski tunel tzv. *abseilingom*, alpinističkom tehnikom spuštanja konopom niz stijene te je nastavljena prolaskom kroz sam tunel i planinarenjem Bikčevićevim putem do završnog okupljanja kod planinarskog doma „Ivan Pačkovski“. Svakih „stotinu koraka“ studenti su postavljali na stazi prigodne poruke informativno-edukativnog karaktera o nedaćama na koje nailaze oni koji bježe od proganjanja i sukoba u Siriji na svome putu prema sigurnosti. Navedenim se simbolički prikazalo neizvjesno i teško putovanje sirijskih izbjeglica koje zbog straha od proganjanja i nemogućnosti zaštite u zemlji podrijetla napuštaju svoje domove u potrazi za mirom.

Ovom akcijom željela se pružiti podrška i skrenuti pozornost na probleme s kojima se susreću kako sirijske, tako i brojne druge izbjeglice koje su prisiljene napustiti svoje domove zbog ratnog stanja, proganjanja i ozbiljnih kršenja njihovih ljudskih prava. Humanitarni pohod uklopio se u kampanju podrške sirijskim izbjeglicama „EUROPE ACT NOW“ kojoj su se pod vodstvom Europskog vijeća za izbjeglice i prognanike (European Council on Refugees and Exiles - ECRE), paneuropske mreže nevladinih organizacija, priključile brojne organizacije civilnog društva na europskoj razini.

UNHCR je i za 2015. godinu odobrio donaciju Grupi za pomoć tražiteljima azila i strancima. Financijska podrška omogućava studentima nastavak aktivnosti, prvenstveno posjete Prihvatilištima za tražitelje azila Hotel Porin i Kutina te Prihvatnom centru za strance Ježevo. Zahvaljujemo!

ni. Kampanjom su se pozvale vlade europskih država i institucije Europske unije da zajednički na europskoj razini poduzmu korake kako bi se pružila zaštita osobama koje bježe od sukoba u Siriji te ujedno iskazala solidarnost sa zemljama koje su prihvatile velik broj sirijskih izbjeglica.

Naposljedku treba istaknuti kako prema podacima kojima smo raspolagali u vrijeme održavanja akcije

- 9,3 milijuna ljudi u Siriji treba humanitarnu pomoć
- između 6,5 milijuna i 7,6 milijuna osoba raseljeno je unutar Sirije
- 2,7 milijuna sirijskih izbjeglica živi u Libanonu, Turskoj, Iraku, Egiptu i Sjevernoj Africi
- samo 3 % sirijskih izbjeglica, odnosno 94 000 ljudi zatražilo je zaštitu u Europi
- 162 000 ljudi poginulo je uslijed ratnih događanja u Siriji
- 200 000 ljudi umrlo je od posljedica „tihog rata“ jer nisu imali pristup odgovarajućoj zdravstvenoj pomoći i lijekovima.

Nažalost, navedene brojke povećavaju se svakog dana, a više od polovice ukupnog broja sirijskih izbjeglica su žene i djeca. Sve eu-

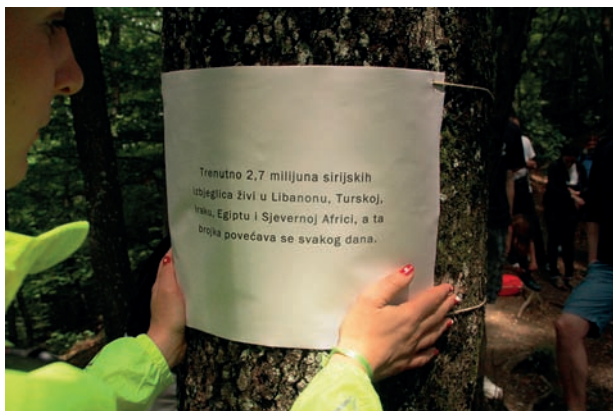
¹⁵ UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), Syrian Refugees in Europe: What Europe Can Do to Ensure Protection and Solidarity, 11.7.2014, <http://www.refworld.org/docid/53b69f574.html> (27. 7. 2014.)

ropske države, pa tako i Republika Hrvatska, trebaju ojačati svoj odgovor na humanitarnu krizu u Siriji te osigurati zaštitu i solidarnost svima kojima se grubo krše njihova ljudska prava. Aktivni-

jom politikom kroz osiguranje pristupa teritoriju, pravednim i učinkovitim postupcima dobivanja zaštite, adekvatnim uvjetima za prijem izbjeglica i programima integracije u novo društvo i oko-

linu, zemlje trebaju osigurati zaštitu i sigurnost onima koji bježe od sukoba u svojoj zemlji. Nitko ne napušta svoju zemlju, obitelj i prijatelje osim kad je na to zaista prisiljen.

Foto: Selma Banich

Trenutno 2,7 milijuna sirijskih izbjeglica živi u Libanonu, Turskoj, Iraku, Egiptu i Sjevernoj Africi, a ta brojka povećava se svakog dana.

Sigurnosni aspekt športskih natjecanja

BRUNO MILINKOVIĆ, ANDREA DUJMOVIĆ

Šport je neizostavan dio naše svakodnevice, no ima li on u Hrvatskoj i šire uvijek samo pozitivnu ulogu zabave za šire mase? Ponukani aktualnostima u području najvažnije sponredne stvari na svijetu odlučili smo istražiti pozadinu sigurnosnog aspekta športskih priredaba. Nakon razgovora s praktičarima uvidjeli smo kako golo parafraziranje pravnih propisa nije dovoljno za razumijevanje pa smo „zaokrenuli“ koncept članka tako da je njegovo težište na promišljanjima i našoj diskusiji s onima koji se s tim pitanjima svakodnevno susreću. Naravno, cilj nije poslati poruku o nepoštovanju pravnih akata Republike Hrvatske ili njihovoj opstrukciji, ali određen kritičan stav prema njima se nazire i po reakcijama dijela stručne javnosti. Tako su svoj značajan doprinos ovom tekstu dali odvjetnik Davorin Karačić, glasnogovornik MNK Futsal Dinama Luka Capar i Dragutin Nemeć, dipl.iur, a upravo su njihova razmatranja okosnica II. i III. dijela rada.

I. PRAVNA POZADINA TEME. NA ŠTO VALJA OBRATITI PAŽNJU?

U šport su na različite načine involvirani gotovo svi, kao rekreativci, profesionalci, posjetitelji športskih priredaba, navijači ili športski djelatnici. Svojedobno je jedan od istaknutih sudaca Vrhovnog suda SAD-a izjavio da “u novinama s razlogom otvara najprije športske stranice jer one bilježe ljudska postignuća, dok na prvim stranicama nema ničega osim ljudskih pogrešaka”. Izazov kojima su danas izloženi svi oblici športa jest pravna regulativa koja bi svim akterima trebala pružiti pravnu sigurnost.

Kod manifestacija koje pohode veće skupine ljudi povećan je rizik nastanka potencijalno neželjenih situacija pa s tim u skladu postoji i potreba za adekvatnim osiguranjem. Nama najvažniji propisi kojima se moramo pozabaviti su Ustav Republike Hrvatske¹

Izvor: Futsal Dinamo i Anita Klasnić

i Zakon o sprečavanju nereda na športskim natjecanjima². Na tragu spomenutog povećanog rizika je i svrha Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, a to je osiguravanje sigurnosti gledatelja, natjecatelja i drugih sudionika i stvaranje okruženja koje sprječava i sankcionira nedolično ponašanje, nereda i nasilje, zaštita gledatelja koji se dolično ponašaju, zaštita drugih građana/pravnih osoba i njihove imovine te stvaranje uvjeta da športsko natjecanje ili priredba što više pridonosi kvaliteti ži-

vota građana, osobito mladeži. Nesporno je kako je svaki oblik neprimjerenog ponašanja koji doводи u pitanje sigurnost bilo koga ili predstavlja prijetnju nastanku materijalne štete potrebno pravovremeno detektirati i primjereno sankcionirati, a imajući u vidu načelo razmjernosti, zakonitosti i svrhu kažnjavanja.

Je li uvijek tako? Preveniraju li uspješno postupanja represivnih aparata takva nepoželjna ponašanja? Postoje li poteškoće pri tumačenju i primjeni zakonskih rješenja – kako izgleda kada normu kao „mrtvo slovo na papiru“ treba oživotvoriti?

¹ Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.

² Narodne novine, br. 117/03, 71/06, 43/09, 34/11.

Nastavak teksta osvrnut će se na navedena i mnoga druga pitanja koja stručnjaci s kojima smo razgovarali drže spornima.

II. POSTOJEĆA REGULATIVA I OCJENA STANJA

Iako je potrebno zakonski regulirati prevenciju i sankcioniranje protupravnih ponašanja povezanih sa športskim natjecanjima, prema mišljenju praktičara važeći Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima nije postigao svrhu koju prema prirodi stvari moraju postizati zakonska rješenja u tom smislu.

„Iako je primjena predmetnog zakona uvelike utjecala na smanjenje počinjenja kažnjivih djela iz domene športskih natjecanja, moje mišljenje je da je do smanjenja došlo ne zbog kirurški preciznog zahvata u sama ponašanja koja se žele spriječiti kao i u djelovanje prema konkretnim osobama (počiniteljima), nego zbog vrlo široke primjene i širokog zahvata ne samo u konkretno počinjenje već i u sve osobe koje se povezuju u širu kulturu gledanja športskih natjecanja te za djela koja objektivno nisu odlučna opasnost za sigurnost pri športskim natjecanjima, na način i u obujmu koji nisu svojstveni općoj razini represije koja postoji u nekom društvu pa se time određena skupina ljudi stigmatizira, a svi oni koji budu evidentirani kao počinitelji nekog djela, makar i ne pripadali skupinama iz kojih dolazi najveći broj djela i počinitelja, još dugo vremena bivaju smatrani dijelom takvih skupina“, rekao nam je odvjetnik Karačić.

Zakon kao takav pati od mnogih nedostataka, i to ne samo u onom najvažnijem dijelu kažnjivih ponašanja zbog kojih je, uostalom prema imenu i donesen, nego i u

Izvor: Futsal Dinamo i Anita Klasnić

nizu zahtjeva prema drugim sudionicima športskog natjecanja koji imaju određene obveze u radu i postupanju. Ipak, kažnjiva ponašanja, sankcije za njih kao i primjena zaštitnih mjera u odnosu na počinitelje centralni su dio propitivanja svrhovitosti nekih odredaba ovoga Zakona.

Protupravna ponašanja gledatelja su propisana u odredbi čl. 4. Zakona koji kao takav prepoznaje sljedeća prekršajna djela:

- **posjedovanje ili konzumiranje alkoholnih pića i drugih pića koja sadrže više od 6% alkohola**, droga te posjedovanje pirotehničkih sredstava, oružja i drugih sredstava pogodnih za nanošenje ozljeda ili za stvaranje nereda i nasilja,
- pokušaj **unošenja ili unošenje u športski objekt** alkoholnih pića, droga, pirotehničkih sredstava, oružja i drugih predmeta koji su prema prosudbi redara pogodni za nanošenje ozljeda ili za stvaranje nereda i nasilja,
- pokušaj **ulaska, dolazak i boravak na prostoru športskog objekta u alkoholiziranom stanju iznad 0,50 g/kg**, odnosno odgovarajući iznos miligrama u litri izdahnutog zraka,
- maskiranje lica kapom, maromom ili na drugi način radi prikrivanja identiteta,
- pokušaj **unošenja, unošenje i isticanje** transparenta, zastave ili druge stvari s tekstom, slikom, znakom ili drugim obilježjem kojima se iskazuje ili potiče mržnja ili nasilje na temelju rasne, nacionalne, regionalne ili vjerske pripadnosti,
- **bacanje predmeta u natjecateljski prostor ili gledateljski prostor**,
- pjevanje pjesama ili dobacivanje poruka čiji sadržaj iskazuje ili potiče mržnju ili nasilje na temelju rasne, nacionalne, regionalne ili vjerske pripadnosti,
- paljenje i bacanje pirotehničkih sredstava,
- paljenje ili uništavanje na drugi način navijačkih rekvizita i drugih predmeta,
- pokušaj **nedopuštenog ulaska ili nedopušten ulazak u natjecateljski prostor ili u gledateljski prostor ili prostor koji je namijenjen sucima** ili drugim osobama koje sudjeluju u športskom natjecanju,
- **boravak i zadržavanje na mjestu u gledateljskom prostoru** za koje se ne posjeduje ulaznica ili odgovarajuća isprava izdana od strane organizatora.

Prema stavku 2. nabrojana protupravna ponašanja mogu biti ostvarena *tijekom čitavog razdoblja od polaska, putovanja, trajanja natjecanja do povratka sa športskog natjecanja.*

Izvor: Futsal Dinamo i Anita Klasnić

Već sam pogled na članak 4. odnosno na nabrojana ponašanja iz st. 1. dolazi u proturječnost sa stavkom 2. istog članka.

Po samom gramatičkom tumačenju zakona jasno je kako većina od nabrojanih kažnjivih djela mogu biti počinjena isključivo na određenom mjestu u određeno vrijeme, a nikako tijekom ukupno potencijalno inkriminiranog razdoblja.

Sudovi počesto ne razumijevaju primjenu pojedinih odredaba Zakona prečesto uzimajući u obzir st. 2. čl. 4. Zakona, a ne pokušavajući ući u kažnjivi opis konkretnih djela koja su nabrojana u člancima 39. i 39a Zakona pri čemu sudovi ponajviše miješaju radnje koje ulaze u biće djela iz čl. 39., st. 1., t. 2. u odnosu na djelo iz t. 3. st. 1. istog članka.

Osobi za koju postoje saznanja da se već ranije protupravno ponašala za vrijeme dolaska, održavanja ili odlaska s nekog sportskog natjecanja prekršajni sud na prijedlog policijske uprave (...) može izreći zabranu prisustvovanja određenom sportskom natjecanju ili zabranu prisustvovanja sportskim natjecanjima za vrijeme od šest mjeseci do godine dana.

Primjena mjera zabrane iz čl. 34a Zakona (prethodna rečenica) posebno je zabrinjavajuća. Njome se, naime, izriče primjena mjere zabrane iako je konkretna mjera

uvijek u suprotnosti s načelom *ne bis in idem* ako isto načelo tumačimo na ekstenzivan način. Čak i da se dosadašnja osuđivanost može uzeti kao razlog, takva osuđivanost može zapravo biti jedini dokaz da se netko protupravno ponašao. Međutim, u svojim prijedlozima policija koristi i obavijesti o preventivnom privođenju iako nikad takva privođenja nisu rezultirala optužbama pa time ni osuđujućom presudom, a korišteni su kao razlog i podaci o prekršajnim postupcima koji bi se vodili ili o nepravomoćnim presudama pa čak i za djela izvan djelokruga Zakona o sprječavanju nereda na sportskim natjecanjima. Već i elementarni pregled odredbe čl. 34a, st. 1. Zakona upućuje na određene pojmove koji se ne smiju prošireno tumačiti, a što nažalost sudovi u svo-

me radu čine. Istodobno, sudovi maksimalno sužavaju smisao svih pravnih instituta koji egzistiraju *in favorem* okrivljenika.

Valja reći i da Ustavni sud odbacuje ustavne tužbe povodom povreda određenih ustavnih prava predmetnim rješenjima o primjeni mjere zabrane iz čl. 34a Zakona smatrajući da se ne radi o postupcima u kojima se ulazi u meritum stvari, što znači da Zakon sadrži odredbe kojima se izravno zaobilazi mogućnost ustavne zaštite ustavnih prava, što također govori o samom Zakonu.

Potrebno je istaknuti da se sam Zakon primjenjuje na svakoga tko bi čak malo ušao u kažnjivu zonu iz ove domene bez propitivanja svrhovitosti takvih progona gdje se faktički minorne povrede reda i mira tretiraju kao ozbiljne povrede pri čemu se predlažu čak i zaštitne mjere zabrane posjećivanja sportskih natjecanja zbog prekršaja poput sjedenja na krivom mjestu, 0,51% alkohola, omotavanja lica šalom u zimskim uvjetima i slično.

Iduća stvar na koju ćemo se referirati su tzv. „crne liste“.

Prema odredbi članka 32., stavka 7.: „Organizator sportskog

Izvor: Futsal Dinamo i Anita Klasnić

natjecanja ili ugovorni distributer odbit će prodati ili dodijeliti ulaznicu za određeno natjecanje osobi za koju raspolaže saznanjima da se ranije protupravno ponašala te će poduzeti mjere za onemogućavanje pristupa na prostor športskog objekta toj osobi.“ Trenutna formulacija zakonske odredbe potencijalno bi mogla dovesti do dvojbenih rješenja, a naši sugovornici u njejoj primjeni pronalaze čak i potencijalne zlouporabe.

„Saznanja“ iz čl. 32., st. 7. obezvrjeđuju odluke jedino nadležnih tijela represivnog aparata iz ostalih stavaka tog članka (dakle, same stavke i duh zakona, kao i načelo pravne sigurnosti) i podložna su zlouporabi, posebno zbog potpune neodređenosti i davanja ovlasti sankcioniranja nenadležnim privatnim organizacijama i stvaranja paralelnog sustava od onog redovitog i jedino mogućeg, putem državnog represivnog aparata.

Tome slično, i odredba iz čl. 39b koja daje policiji pravo da stvara zbirke doduše ne mora biti sporna sama po sebi, no sporna je zlouporaba te odredbe u praksi: policija dostavlja liste klubovima koji onda koriste to za izricanje „parapravnih“ sankcija iz čl. 32., st. 7.

Dodatna zlouporaba u praksi dogodila se i kod primjene čl. 39., st. 6., tj. zlouporabe smisla te odredbe o kažnjavanju osoba koje nemaju odgovarajuću ulaznicu za određen gledateljski prostor. Smisao je spriječiti sukobe navijača, a ne teškim kaznama (zatvor, novčane kazne) kažnjavati gledatelje samo zbog toga što nemaju ulaznicu kod sebe (bacili su je) ili nisu sjedili na svom mjestu. Imate li na izlazu iz kina uvijek ulaznicu ili ste ju možda bacili, zagubili, poklonili ...?

Izvor: Futsal Dinamo i Anita Klasnić

Situacija je slična onom propisivanju ograničavanja građanskih prava u izvanrednim situacijama na primjerima raznih svjetskih zakonodavstava - tj. zlouporaba takvih situacija u vezi ljudskih prava i sloboda te pravilnog određivanja stvarne društvene opasnosti vrijedne **diskrecijskog prava**³ koje se daje ne samo pojedinačnim državnim institucijama i službenim osobama, već i privatnim pravnim osobama u vezi

³ Opaska autora: *diskrecijsku ocjenu ne treba poistovjećivati s tzv. „legaliziranim samovoljom“ na koju upozorava i Ustavni sud Republike Hrvatske. Primjerice, Ustavni je sud reagirao i svojim rješenjem U-I-3843/2007. od 6. travnja 2011. prisilio zakonodavca na izmjenu odredbe Zakona o izvršenju kazne zatvora (čl. 127., st. 1.) koja je upravitelju zatvora/kaznonice davala ovlaštenje da u svakom konkretnom slučaju odlučuje o tome hoće li određeni zatvorenik imati pravo na primitak novca od osobe izvan obitelji, a sve bez ispunjenja zahtjeva predvidljivosti jer zakonodavac ne navodi niti jedan razlog (kriterij) kojim bi se upravitelj trebao voditi što je dovelo do ustavnopravno neprihvatljivog stupnja pravne neizvjesnosti i mogućnosti arbitrarnog postupanja koja je neprihvatljiva u demokratskom društvu utemeljenom na vladavini prava. Mišljenja smo kako bi se navedena ocjena Ustavnog suda mogla primijeniti i u gore opisanom slučaju iz Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima.*

s javnim skupovima koji nisu privatne „zabave“ tih pravnih osoba. Ovdje, dakle, govorimo, osim o prevelikim diskrecijskim ovlaštenjima javnih službenika, i o opravdanosti paralelnih „kvazisudskih“ ovlaštenja privatnih pravnih osoba građana - klubova, što stvara temelj i za ustavnu tužbu. Plastično rečeno, klizimo u društvo gdje će privatni zaštitari predstavljati državnu represiju.

Iz GNK Dinamo Zagreb se pozivaju na neka svoja ovlaštenja iz Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, konkretno na već spomenuti članak. No, postavljaju se određena pitanja.

Načelno, podložan je ustavnoj tužbi zakon koji dozvoljava paralelnu nadležnost redovnog pravosudnog aparata i odjednom neke privatne pravne osobe za **istu stvar (protupravna ponašanja)** u sadržaju u kojem ih sam zakon definira u čl. 4.

Izvor: Futsal Dinamo i Anita Klasnić

Ne bi li, kao i u svim ostalim stavicama tog članka i cijelom zakonu, za javni skup zbog pravne sigurnosti i izbjegavanja zlouporaba (koje su se pokazale) i u tom slučaju trebalo jasno odlučivati nadležno sudsko tijelo? Samo u tom stavku odjednom se to pravo daje i organizatoru - klubu, k tome nije propisano i kojem konkretnom tijelu te privatne pravne osobe - dakle apsolutna pravna nesigurnost. Sve bi to bilo možda i podnošljivo ako izuzmemo visoku mogućnost zlouporabe, arbitrarnosti, preskakanje redovnih institucija poput sudova i ostalo, kao i da se upravo to i dogodilo.

Ako uzmemo da je sankcioniranje od strane kluba čudom i dopušteno, ostaje pitanje pravne sigurnosti oko toga tko je odlučio što je to „protupravno ponašanje“ i što je to „saznanje“ da se netko protupravno ponašao? Po logici stvari, klub (i nedefinirana osoba u klubu) takvo tumačenje zakona ne može dati, već može samo od nadležnih tijela doznati o nečijem protupravnom ponašanju i to jedino iz službene evidencije prekršitelja. Nedopustivo je arbitrarno odlučivanje nekakvih privatnih osoba što je nečije protupravno ponašanje u konkretnom slučaju. Kako i što bi to mogao „doznati“ klub? Tko to dokazuje? I ne bi li za to trebala biti izrečena mjera od nadležnih državnih tijela vlasti (sudske i represivne)? Mnogobrojni su oni kojima je od strane kluba uskraćena mogućnost kupovanja karata jer su bili na prethodnoj utakmici na sjevernoj tribini, a koji nisu nikada ni za što procesuirani niti im je izrečena od suda ikakva sankcija za protupravno ponašanje.

Dakle, čak i da je zakon loš i da dopušta paralelne sustave, opet i kao takav jest u konkretnoj situaciji zapravo prekršen: nitko relevantan nije mogao utvrditi protupravno ponašanje, osim što je klub kao privatna pravna osoba izrekao kolektivnu kaznu što je još jedna dodatna zlouporaba Zakona. Pravno je nemoguće i sud je onda potpuno nepotreban ako bi imaginarne osobe mogle same i bez objašnjenja ili valjanog rješenja odlučivati o nečemu što jasno propisuje zakon (protupravno ponašanje).

Za pitanje „kolektivne“ krivnje nema uporišta ni u drugim zakonima.

Dolazimo do zaključka da imamo ne samo kršenje u vidu proizvoljnog, ne na sudskim presudama

Izvor: Futsal Dinamo i Anita Klasnić

utemeljenog „saznanja“, već i kolektivnog kažnjavanja što potpuno eliminira ikakav postupak suvislog dokazivanja ikakvog protupravnog ponašanja.

Moglo bi se teoretizirati može li organizator proizvoljno zabranjivati kome god da dolazi na skup u njegovoj organizaciji, no ako uzmemo u obzir kako je to javni skup i kako je (ako maknemo na stranu dvojbenost diskrecijskog ovlaštenja javnih službenika u mnogim člancima) u cijelom Zakonu minimalno poštivano načelo pravne sigurnosti da o sankcijama odlučuju državna tijela, tim se stavkom obezvrjeđuje upravo to načelo.

O „argumentaciji“ za kolektivnu krivnju i „saznanja“ od strane GNK Dinama iz javnih medija:

„Pojam raspolaganje saznanjima o ranijem protupravnom ponašanju nije vezan činjenicom je li nekoj osobi izrečena zaštitna mjera ili mjera opreza jer je postupanje prema takvim osobama regulirano stavicima 5. i 6. istog članka. Izvori tih saznanja nisu niti trebaju biti ograničeni samo na redarstvene vlasti i pravosudna tijela te nisu vezani niti uz činjenicu je li protiv neke osobe podnesen optužni prijedlog za neki od prekršaja. Do takvih saznanja mi kao organizatori športskog natjecanja možemo doći vlastitim

zapažanjem, prvenstveno kroz sustav stadionskog videonadzora ili kroz primjenu zakonskih ovlasti koje ima ustrojena redarska služba. U primjeni ovog stavka **postupamo samostalno i nismo vezani nikakvim prethodnim odobrenjem od strane policije.**“

Ovdje se klub poziva na potpuno osobnu slobodnu interpretaciju zakona (koji doduše napisanim stavkom dopušta zlouporabu i dvostruku liniju odlučivanja i sankcioniranja gdje je klub odjednom ravnopravan sudovima) i onda još daje svoju interpretaciju kolektivnog okrivljavanja: „**grupno i bez iznimke**“. Takav pojam ne postoji kao u pravnom i društvenom smislu u civiliziranim zemljama već 70 godina. Time se zakon koji je opterećen diskrecijskim ovlaštenjima i drugim nedorečenostima dodatno krši.

U vezi sa „saznanjima“ oglasio se i Ustavni sud Republike Hrvatske.⁴

U rješenju nije glavna tema opravdanost sankcioniranja od strane kluba na temelju „saznanja“, ali kada govori o mjerama koje poduzima prekršajni sud na prijedlog policijske uprave, Ustavni sud jasno definira koja nadležna pra-

⁴ <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Ustav/C12570D30061CE54C1257A0E-002CBF34?OpenDocument>

vosudna tijela provode postupak. Sam MUP „saznanja“ u svom odgovoru definira kao **utvrđenje od strane policije** da osoba ima više protupravnih ponašanja vezanih uz športska natjecanja te je zbog njih bila prijavljena nadležnom sudu. Dakle, nikakvo proizvoljno („*samostalno i bez odobrenja policije*“ - kako kaže Klub) neobrazloženo privatno mišljenje nedefiniranih pojedinaca, nego od policije utvrđena činjenica da je netko već bio na sudu pod optužbom protupravnih ponašanja, samo nije izricana mjera zabrane.

Jasno je bilo sve do nedavno (što ovo rješenje i potvrđuje) što su to „saznanja“ i kojim postupkom se ona pretvaraju u pravo i u sankciju (policajska uprava - prekršajni sud, sve drugo je čista pravna nesigurnost), no prije godinu, dvije tu je pravnu nesigurnost uveo GNK Dinamo krenuvši dvojbeno tumačiti taj stavak članka 32., ali i neke druge članke: od izricanja kolektivnih kazni do zlouporabe članaka o posjedovanju ulaznice. Pitanje je postoje li uopće uvjeti da se taj i drugi članci mogu uopće od strane privatnih pravnih osoba ispravno tumačiti ili bi se

taj članak i drugi dvojbeni članci jednostavno trebao preformulirati/ukinuti jer se zlorabi i stvara pravnu nesigurnost.

„Kada bi sve psovke i prijetnje od strane publike i igrača shvatili ozbiljno, na svakoj bismo utakmici imali osnove za kazneni progon. Prijetnje i psovke su tipične za nogometne utakmice. Navijači se ne glasaju sa cvrkutom već su bučna publika koja želi ostaviti dojam na suca, isprovocirati ga i riječima koje zvuče kao prijetnja, a doživljavaju ih normalnima. Sve naprijed navedeno ističe se iz razloga što nogometni suci, a u ovom predmetnom slučaju radi se o oštećenima, ne mogu pobjeći od činjenice da u obavljanju svojega posla moraju biti imuni i spremni na sva moguća zbivanja, svu moguću paljbu zastrašivanja, prijetnji, prihvatiti psovke jer zasigurno ne idu na misu niti mogu očekivati pastirske poruke. Navijači i igrači plaše suce kako u športskim dvoranama tako i na stadionima. Po prirodi posla sudac mora poznavati psihologiju športa kojim se bavi. Kada bi ih sve to užasavalo i zabrinjavalo onda niti jedan ne bi izdržao do kraja, kada bi sve psovke i prijetnje shvatili ozbiljno na svakoj bismo utakmici imali osnove za kazneni progon, kao što i igrači prihvaćaju činjenicu da na svakoj utakmici mogu zadobiti (tešku) tjelesnu ozljedu zbog starta suparničkog igrača. Usporedbe radi svi navijači na boksakim mečevima (gdje se viče: „ubij ga“) kazneno bi odgovarali zbog poticanja na ubojstvo boksača. Suci se prilagođavaju situaciji na stadionu. To ne znači odreći se svog autoriteta već se prilagoditi nečemu što se ne može izbjeći ma koliko god im se to ne sviđalo. U svemu tome imaju i izbora na vrijeme prekinuti utakmicu.“⁵

⁵ Oslobođajuća presuda prilikom prijetnje odgovornoj osobi u vezi s njenim radom; Općinski sud u Zlataru, K-16/02, 15. 5. 2003.

Izvor: Futsal Dinamo i Anita Klasnić

III. ZAGREBAČKI FUTSAL DINAMO: NAVIJAČI I KLUB „MOGU ZAJEDNO“!

Pozitivan primjer športskog kolektiva temeljenog na volontiranju i osjećaju „pripadnosti“ navijača klubu čiji su na neki način i vlasnici svakako je zagrebački malonogometni klub Futsal Dinamo. On svojim preventivnim djelovanjem na sigurnosnom planu uspješnom organizacijskom shemom natjecanja i radom temeljenom na prijateljskoj povezanosti sa simpatizerima uspijeva minimalizirati sigurnosni rizik istovremeno pružajući zadovoljstvo gledateljima. Tako ćete u nižem razgovoru imati priliku saznati niz zanimljivosti koje će vas zasigurno ugodno iznenaditi: sami navijači su važan faktor u održavanju sigurnosti na utakmicama, policija nema potrebe intervenirati, obitelji zajednički prate susrete, a sve u prepunim dvoranama. Kako je to moguće i na kojim je to principima/načelima temeljen klub saznajemo od službenog glasnogovornika Luke Capara.

1. Možete li ukratko predstaviti svoju funkciju i športski kolektiv kojeg predstavljate?

Malonogometni klub Futsal Dinamo osnovan je u ožujku 2012. i jedan je od hrvatskih klubova koji uspješno funkcioniraju po modelu jedan član – jedan glas. Posebnost kluba je što iza njega stoje zaljubljenici u futsal te navijačka grupa BBB, a klub je osnovan kako bi se pokazalo da su navijači i klub neraskidivi dio jedne cjeline te kako ljubav prema Dinamu i želja za navijanjem i bodrenjem voljenog kluba u Zagrebu nisu stvar prošlosti. Klub se predstavio javnosti revijalnom utakmicom na Šalati 6. rujna prošle godine pred prepunim tribinama, a jednaki trend nastavio se i tijekom natjecanja u 2. HMNL Sjever gdje je Dinamo trenutno

Izvor: Futsal Dinamo i Anita Klasić

vodeći i gdje je zajedništvo terena i tribina vodilo do pobjeda kluba iz utakmice u utakmicu. Gotovo svi u vodstvu kluba kao i igrači za Dinamo nastupaju volonterski, pri čemu ja obavljam funkciju glasnogovornika kluba.

2. Kako je organizirana redarska služba na utakmicama kluba?

Tko i kako odlučuje o broju potrebnih policijskih službenika na vašim utakmicama?

Tko i kako izrađuje procjenu potencijalnog rizika vaših utakmica?

Redarska služba organizirana je na dvije, odnosno tri razine. Jedna od njih su policijske snage koje svaki organizirani športski događaj mora imati. Sukladno procjeni policije o rizičnosti utakmice određuje se broj policajaca koji rade na održavanju sigurnosti u i oko dvorane u kojoj igramo. Treba napomenuti kako je u slučaju Futsal Dinama suradnja s policijom po tom pitanju vrlo korektna te kako nije zabilježen nikakav sukob. Pripadnici interventnih policijskih postrojbi uglavnom su smješteni izvan dvorane i dosad, a nadam se da će tako biti i ubuduće, potrebe za njihovom intervencijom nije bilo. Druga razina osiguranja su profesionalni zaštitari, u našem slučaju Klemm security koji obavljaju dio sigurnosnog posla na ulazima (pretres

navijača i slično) i na pojedinim punktovima u dvorani. Ono što je specifično za naš klub je interna redarska služba sastavljena od pripadnika navijačke skupine koja stoji iza kluba i čiji članovi sami održavaju red na tribinama. Oni su istovremeno i navijači pa se nerijetko može vidjeti kako pjevaju navijačke pjesme i slave pogotke tijekom utakmice, no istovremeno paze da ne dođe do nekih incidenata i odgovorno obavljaju svoju redarsku zadaću.

3. Opišite nam postupak organizacije utakmice – kome se ona prijavljuje?

Prvenstvo se igra pod okriljem Hrvatskog nogometnog saveza, raspored je utvrđen na početku sezone, tako da se zapravo samo prijavljuje dvorana u kojoj se igra. Što se sigurnosnih aspekata tiče, utakmica se prijavljuje, kao što sam ranije naveo, policiji koja onda procjenjuje sigurnosni rizik i određuje broj prisutnih policajaca.

4. Koji su podaci o posjećenosti utakmica?

Utakmice Futsal Dinama u prvilu su uvijek posjećene u maksimalnom mogućem broju, odnosno kapaciteti dvorana u kojima igramo potpuno su ispunjeni. Prema našoj internoj procjeni u jesenskom dijelu prvenstva utakmice našeg kluba gledalo je više od 20 tisuća ljudi.

5. Jesu li zabilježeni veći incidenti na utakmicama Futsal Dinama?

Na dosadašnjim utakmicama Futsal Dinama nije zabilježen nijedan ozbiljniji incident, a rekao bih da pojedinačni ispadi nisu zapravo bili u domeni ni ozbiljnog incidenta. Bilo je naravno slučajeva da je netko od navijača bio malo „veselij“ pa se nije ponašao u skladu s pravilima ponašanja na športskim natjecanjima, no pravovremenom reakcijom naše redarske službe sve je vrlo brzo riješeno. Ako ćemo gledati realno, možemo očekivati da će se u budućnosti dogoditi neki incident u kojem će se možda netko potući ili će netko u zanosu utrčati na teren, ali to su situacije koje nisu nužno povezane s nogometom i navijanjem. Ljudi popiju koje piće previše i u kafiću pa se potuku na terasi ili se posvađaju u prometu i slično. Često su posljedice tih drugih događaja puno ozbiljnije nego na nogometnim utakmicama.

6. Primjenjuje li Futsal Dinamo tzv. „crne liste“ i koji su razlozi njihove (ne)primjene?

Znam da je vaše pitanje upućeno u kontekstu „crnih lista“ na Maksimiru - crnih lista kod nas nema, a s navijačima se radi i preventivno kako bi se izbjegli bilo kakvi incidenti. Klub je „vlasništvo“ svih njegovih članova i navijači znaju kako bi nanoseći štetu klubu naštetili zapravo sami sebi. Mi od navijača ne očekujemo da

budu statisti koji će sjediti, jesti kokice i šutjeti već od njih očekujemo podršku, potporu ekipi na terenu, ali i konstruktivnu kritiku i prijedloge vodstvu kluba.

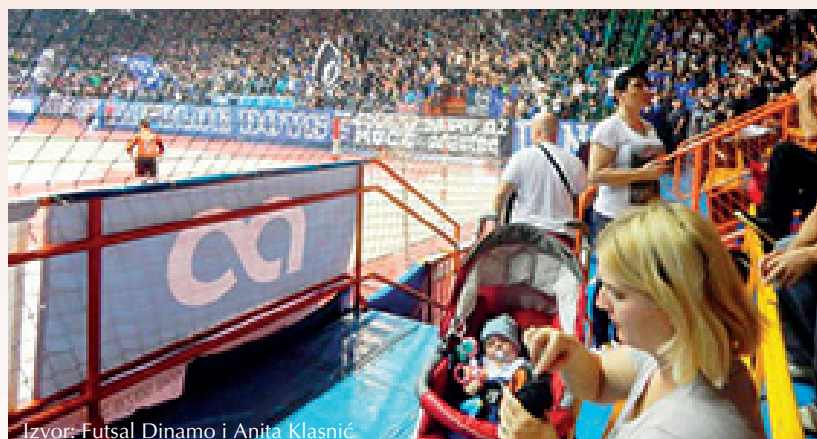
7. Uz vodstvo kluba, komunicira li policija neposredno i s navijačima u organizaciji utakmica?

Navijači su sastavni dio našeg kluba i jedni od inicijatora za pokretanjem Futsal Dinama tako da njihovi istaknutiji članovi sudjeluju i u organizaciji svake utakmice, posebno onog dijela koji se tiče navijačke tribine i navijanja. U tom segmentu komuniciraju s odgovornim policijskim službenicima i suradnja se dosad pokazala vrlo korektnom.

8. Može li klub samoinicijativno tražiti više policije koja bi osiguravala natjecanje?

O tome odlučuje sama policija, a klub može povećati broj redara.

9. Sudeći prema sastavu posjetitelja, možete li se složiti s

često spominjanom tvrdnjom o određenom strahu roditelja i djece od prisustva na (nogometnim) utakmicama?

Takva tvrdnja je potpuno deplasirana i izgovor je onih koji su otjerali navijače i gledatelje s tribina. Na našim utakmicama, što je vrlo lako provjerljivo na snimkama i fotografijama, redovito je velik broj roditelja s djecom koji cijelo vrijeme navijaju i uživaju u igri na terenu, a najviše nas veseli što na svaku novu utakmicu povedu i nekog prijatelja i jedva čekaju novi susret. Tu su i navijači starije generacije koji su nam potvrdili kako takvu emociju nisu doživjeli na Dinamovim utakmicama već godinama, tako da su tvrdnje o nekakvom strahu stvarno neosnovane.

10. Mislite li da je odnos kluba i navijača baziran na pozitivnoj komunikaciji i međusobnom uvažavanju doprinio stupnju sigurnosti na svim događanjima vezanima uz Futsal Dinamo?

To je prema mišljenju ljudi koji vode klub i koji sudjeluju u cijeloj ovoj priči jedini normalan i ispravan put funkcioniranja i života nogometnog kluba. Nogomet se igra zbog navijača, a klub i navijači jesu i moraju biti „jedno tijelo“. To se najbolje pokazuje na primjeru Futsal Dinama, a svi bismo mi voljeli i nadamo se da će uskoro jednako biti i na Maksimiru. Dosadašnji rad pokazuje nam da smo na dobrom putu.

IV. KOMPARACIJA SA STANJEM PO PITANJU SIGURNOSTI U EUROPI/SVIJETU I ZAVRŠNA RAZMATRANJA

Pokušajmo kroz nekoliko primjera pokazati kako „problem navijača“ nije rezerviran isključivo za naše prostore.

Nijedan oblik nasilja nije prihvatljiv pa nije zanemariva ni uloga medija koji rade na oblikovanju javnog mnijenja, stoga bi i oni trebali vjerodostojno i prema pravilima struke raditi na poboljšanju društvene klime i zalagati se za rješavanje krucijalnih problema. Koriste li oni svoju priliku da budu svojevrsan poticaj i korektiv ponašanja? Spomenimo primjer u kojem su domaći mediji, nakon neodigranog „derbija“ Dinama i Hajduka u Zagrebu krivo prenijeli da je povod svemu bilo nepuštanje dijela gostujućih navijača na stadion, a koji su imali sudske zabrane prisustvovanja utakmici. Naime, malo podrobnijim istraživanjem bi se svakako uočilo da se takvi moraju javljati u policijsku postaju prije svake utakmice pa bi, izvjesno je, bili spriječeni još u dolasku (na putu iz Splita u Zagreb) te bi se teško „probili“ kroz sve kontrole do stadiona.

Primjere ekstremnog huliganizma, međutim, pronalazimo u brojnim državama, čak i onima koje nazivamo visokorazvijenima, „zapadnjačkim“. Evo nekih najistaknutijih u zadnje vrijeme:

- studeni 2014., ubijen navijač Crvene Zvezde (25) u Istanbulu (Turska)
- listopad 2014., ubijen mladić (21) u Brazilu, državi gdje je od 1988.

smrtno stradalo preko 200 (!) navijača

- studeni 2014., ubijen navijač Deportiva u Madridu (Španjolska), treći ubijeni navijač tog kluba u posljednjih desetak godina
- prosinac 2014., nekoliko ranjenih noževima u Barceloni (Španjolska)
- 2009., ubijen mladić (24) u Širokom Brijegu (BiH)
- smrtno stradale (ubijene) navijače nalazimo i u Nizozemskoj, Grčkoj, Švedskoj
- u veljači 2015. suspendiran je profesionalni nogomet u Grčkoj

radi vala navijačkog nasilja, što je kasnije rezultiralo „preseljenjem“ nereda u niži rang natjecanja

- nereda nisu pošteđene ni Italija, Njemačka i mnoge druge države

Za kraj istaknimo anketu provedenu u Italiji u kojoj su hrvatski navijači svrstani na prva tri mjesta po „srčanosti, zalaganju i navijanju“, što je u najmanju ruku nespojivo s domaćim medijima u kojima se oni najčešće prikazuju posebno nasilnima u odnosu na druge. Unatoč medijskoj percepciji, nijedan navijački sukob u Republici Hrvatskoj srećom nije rezultirao smrtnim ishodom. Mišljenja smo kako bi svi „kotačići“ (sudovi, policija, klubovi, navijači, zakonodavac) trebali dati svoj doprinos uspješnom funkcioniranju sustava - prevencije i kažnjavanja nasilja na sveopće zadovoljstvo.

Primjere ekstremnog huliganizma, međutim, pronalazimo u brojnim državama, čak i onima koje nazivamo visokorazvijenima, „zapadnjačkim“.

Svi mi trebamo raditi na podizanju svijesti o nedopustivosti bilo kojeg oblika nasilja, bez predrasuda i s dobrom vjerom jer samo zajedno možemo izgraditi jedan bolji i učinkovitiji, ali i pravedan sustav. Ovdje svatko mora i može učiniti više. Dajemo li svi svoj maksimum?

Pravo osoba s invaliditetom na rad i rad u invalidskoj mirovini

ANTONIJA KANJER, ANJA JURŠETIĆ, DRAGAN PINTAR, JELENA CIRKOVIĆ

Člankom 58. stavkom 2. Ustava Republike Hrvatske¹ određeno je da država posvećuje posebnu skrb zaštiti osoba s invaliditetom i njihovu uključivanju u društveni život. Jedan od načina uključivanja u društveni život je upravo kroz radni odnos. Svatko ima pravo na rad i slobodu rada, tako i osobe s invaliditetom koje uz to, kao jedna od ugroženih društvenih skupina, po članku 65. stavku 3. Ustava RH, kao i mladež i majke, imaju pravo na osobitu zaštitu na radu. Od 1. siječnja 2015. na snazi je obveza da svaki od poslodavaca određen Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom² zaposli određeni broj, tj. kvotu osoba s invaliditetom, prema vlastitom odabiru i na poslovima primjerenima osobama s invaliditetom.

DEFINICIJA OSOBE S INVALIDITETOM

ZRPZI u članku 3. definira osobu s invaliditetom kao osobu koja ima dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprječavati njezino puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima. Zakon također definira osobu s invaliditetom s preostalom radnom sposobnosti, kojom se smatra osoba čiji invaliditet u odnosu na sposobnosti osobe bez invaliditeta jednake ili slične životne dobi, jednake ili slične naobrazbe, u jednakim ili sličnim uvjetima rada, na jednakim ili sličnim poslovima ima za posljedicu smanjenu mogućnost radno se osposobiti i zaposliti. Iznimno, osobom s invaliditetom s preostalom

radnom sposobnosti smatra se i osoba s invaliditetom čiji je radni učinak u granicama očekivanog, ali se na temelju smanjenih stvarnih i procijenjenih općih sposobnosti takve osobe ocijeni da je to u interesu očuvanja njezinih tjelesnih, osjetilnih i mentalnih sposobnosti.

NAČINI ZAPOSŁJAVANJA OSOBA S INVALIDITETOM

Prema čl. 7. gore navedenog zakona, razlikuju se dva načina na koje se osobe s invaliditetom mogu uključiti u sustav rada - mogu se zaposliti na otvorenom tržištu rada ili pod posebnim uvjetima uz obvezu osiguranja razumne prilagodbe radnog mjesta od strane poslodavca.

Na otvorenom tržištu rada osoba s invaliditetom može se zaposliti na sljedeće načine:

- bez korištenja financijske potpore ili stručne podrške jer je u cijelosti osposobljena za rad na određenom radnom mjestu u odnosu na njezin invaliditet i utvrđenu preostalu radnu sposobnost (*zapošljavanje bez pot-*

pore ili podrške)

- uz korištenje određene financijske potpore, radi prevladavanja teškoća vezanih uz njezin invaliditet, što je utvrđeno nalazom i mišljenjem centra za profesionalnu rehabilitaciju (*zapošljavanje uz potporu*)
- uz korištenje određene stručne podrške, radi prevladavanja teškoća vezanih uz njezin invaliditet, što je utvrđeno nalazom i mišljenjem centra za profesionalnu rehabilitaciju (*zapošljavanje uz podršku*)
- uz korištenje određene financijske potpore i stručne podrške, radi prevladavanja teškoća vezanih uz njezin invaliditet, što je utvrđeno nalazom i mišljenjem centra za profesionalnu rehabilitaciju (*zapošljavanje uz potporu i podršku*)

Pod posebnim uvjetima zapošljavanja osoba s invaliditetom može se zaposliti u:

- ustanovi ili trgovačkom društvu osnovanom radi zapošljavanja osoba s invaliditetom koje se ne mogu zaposliti na otvorenom

¹ Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, u daljnjem tekstu: Ustav RH).

² Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine br. 157/13, 152/14, u daljnjem tekstu: ZRPZI).

tržištu rada temeljem nalaza i mišljenja centra za profesionalnu rehabilitaciju (*integrativna radionica*)

- ustanovi ili trgovačkom društvu osnovanom radi zapošljavanja osoba s invaliditetom koje se ne mogu zaposliti u integrativnoj radionici temeljem nalaza i mišljenja centra za profesionalnu rehabilitaciju (*zaštitna radionica*)

Razumna prilagodba radnog mje-

sta znači potrebnu i odgovarajuću prilagodbu i podešavanja, koja ne predstavljaju nerazmjeno ili neprikladno opterećenje, da bi se u pojedinačnom slučaju, tamo gdje je to potrebno, osobama s invaliditetom osiguralo zapošljavanje i rad na ravnopravnoj osnovi s drugima.

POSTUPAK ZAPOŠLJAVANJA U TIJELIMA JAVNE UPRAVE I PRAVNIM OSOBAMA S JAVNIM OVLASTIMA

Postupak zapošljavanja u tijelima javne uprave i pravnim osobama s javnim ovlastima reguliran je člankom 9. ZPRZI-a. Tijela državne uprave, tijela sudbene vlasti, tijela državne vlasti i druga državna tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te javne službe, javne

ustanove, izvanproračunski i proračunski fondovi, pravne osobe u vlasništvu ili u pretežitom vlasništvu Republike Hrvatske, pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravne osobe s javnim ovlastima dužni su prilikom zapošljavanja osobi s invaliditetom dati prednost pod jednakim uvjetima.

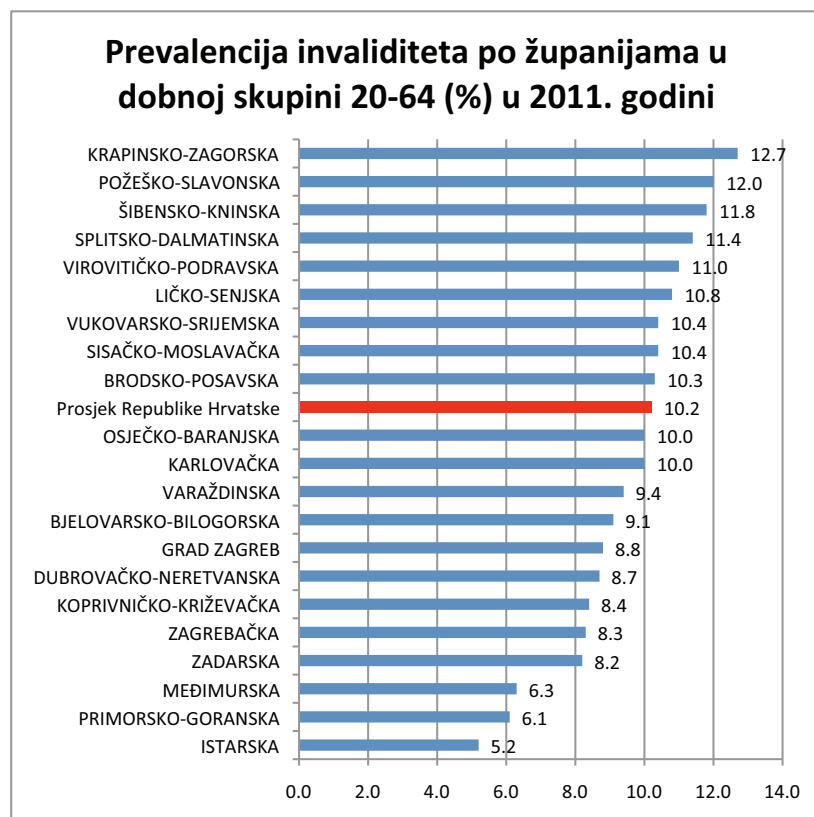
Kako bi ostvarila to pravo, osoba s invaliditetom dužna je uz prijavu, odnosno ponudu na javni natječaj ili oglas pozvati se na to pravo te priložiti sve dokaze o ispunjavanju traženih uvjeta, kao i dokaz o invaliditetu. Dokazom se smatraju, u smislu navedenog zakona, javne isprave o invaliditetu na temelju kojih se osoba može upisati u očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom.

U slučaju kada dvije ili više osoba ispunjavaju uvjete propisane javnim natječajem ili oglasom, a ostvaruju pravo na prednost pri zapošljavanju prema navedenom zakonu, poslodavac odluku o izboru kandidata donosi samostalno, uzimajući u obzir potrebe posla, rezultate postignute u postupku ocjenjivanja kandidata te interes i motivaciju kandidata.

Nadzor nad ovim postupkom za tijela javne uprave nadzire upravna inspekcija, a za navedene pravne osobe nadležna inspekcija koja je po posebnim propisima ovlaštena za nadzor u vezi sa zapošljavanjem.

Ukoliko osoba s invaliditetom koja ne bude primljena u tijela javne uprave smatra da joj je povrijeđeno pravo prednosti pri zapošljavanju, može podnijeti žalbu na rješenje o prijmu u službu izabranog kandidata. Uz to, u roku od 15 dana od dana podnošenja žalbe, osoba može podnijeti zahtjev upravnoj inspekciji za provedbu inspeksijskog nadzora. Upravna inspekcija obvezna je u roku od osam dana od dana primitka zahtjeva za nadzor obavije-

Tablica 1. Prevalencija invaliditeta po županijama i dobnim skupinama (20-64 godina) u 2011. godini

Izvor: http://hzjz.hr/wp-content/uploads/2013/11/Bilten_invalidi_2013.pdf

Napomena: Za izračun prevalencije invaliditeta po županijama i po dobnim skupinama korišteni su rezultati Popisa stanovništva iz 2011.

stiti donositelja rješenja o prijmu u službu o pokretanju postupka inspekcijskog nadzora. Ona je ovlaštena, po provedbi inspekcijskog nadzora, u slučaju postojanja povrede prava prednosti pri zapošljavanju rješenjem poništiti rješenje o prijmu u službu. Svako rješenje o rasporedu doneseno prije okončanja postupka inspekcijskog nadzora upravna inspekcija oglasit će ništavim. Ako upravna inspekcija utvrdi da u postupku prijma povreda nije izvršena, pisano će izvijestiti podnositelja zahtjeva za nadzor, kao i člnika tijela o rezultatima provedenog inspekcijskog nadzora u roku od osam dana od dana provedbe inspekcijskog nadzora.

Postupak u prethodno navedenim pravnim osobama u manjoj se mjeri razlikuje od postupka u javnoj upravi. Kao prvo, ta pravna osoba obvezna je u roku od 15 dana od dana sklapanja ugovora o radu s izabranim kandidatom o istome obavijestiti osobu s invaliditetom koja je po raspisanom javnom natječaju ili oglasu podnijela prijavu, odnosno ponudu za to radno mjesto, te se pozvala na pravo prednosti pri zapošljavanju, a udovoljavala je uvjetima iz objavljenog javnog natječaja, odnosno oglasa.

Osoba s invaliditetom koja smatra da joj je povrijeđeno pravo prednosti pri zapošljavanju u pravnoj osobi iz čl. 9. st. 1. ZPRZI-a, može podnijeti zahtjev nadležnoj inspekciji za provedbu nadzora u roku od 15 dana od dana dostave gore navedene obavijesti. U slučaju zasnivanja radnog odnosa sklapanjem ugovora o radu s izabranim kandidatom, nadležna inspekcija obavezna je razmotriti zahtjev u roku predviđenom zakonom kojim je reguliran upravni postupak, tj. Zakonom o općem upravnom postupku. Ako nadležna inspekcija utvrdi da je sklapanjem ugovora o radu povrijeđeno pravo prednosti pri zapošljavanju osobe s invaliditetom, rješenjem

će utvrditi povredu prava. Izvršno rješenje kojim je ta povreda utvrđena predstavlja osnovu za otkaz ugovora o radu čijim je sklapanjem to pravo povrijeđeno. U tom slučaju, pravna osoba obvezna je s osobom kojoj je rješenjem utvrđena povreda prava prednosti pri zapošljavanju u roku od osam dana od otkaza ugovora čijim je sklapanjem povrijeđeno pravo prednosti pri zapošljavanju sklopiti ugovor o radu. Ako pravna osoba to ne učini u propisanom roku, smatra se da je ugovor o radu sklopljen po sili zakona.

IZNIMKE OD OSTVARIVANJA PREDNOSTI PRI ZAPOŠLJAVANJU OSOBA S INVALIDITETOM

Prednost pri zapošljavanju ipak ne mogu ostvariti sve osobe s invaliditetom. Ne mogu je ostvariti osobe kojima je radni odnos kod posljednjeg poslodavca prestao krivnjom radnika, ili im je služba neposredno prije prijave na javni natječaj ili oglas prestala temeljem izvršnog rješenja o:

- izrečenoj kazni prestanka službe
- otkazu službe ako nisu zadovoljile na probnom radu
- izvanrednom otkazu službe.

Pod pojmom prestanka radnog

odnosa kod posljednjeg poslodavca krivnjom radnika smatra se otkaz ugovora o radu zbog nezadovoljavanja na probnom radu, otkaz ugovora o radu uvjetovan skrivljenim ponašanjem radnika i izvanredni otkaz ugovora o radu zbog osobito teške povrede obveze iz radnog odnosa ili neke druge osobito važne činjenice.

SAMOZAPOŠLJAVANJE – POSEBAN TIP ZAPOŠLJAVANJA OSOBA S INVALIDITETOM

Poseban tip zapošljavanja osoba s invaliditetom je samozapošljavanje. Samozapošljavanjem se, u smislu ovog Zakona, smatra:

- osnivanje trgovačkog društva i zapošljavanje u tom trgovačkom društvu
- osnivanje zadruge i zapošljavanje u toj zadruzi
- osnivanje udruge i zapošljavanje u toj udruzi
- obavljanje obrta
- obavljanje domaće radinosti ili sporednog zanimanja na temelju kojega je osoba osigurana na mirovinsko osiguranje
- obavljanje djelatnosti slobodnog zanimanja (profesionalne djelatnosti)

- obavljanje djelatnosti poljoprivrede i šumarstva.

POSEBNOSTI RADNOG ODNOSA OSOBA S INVALIDITETOM

Osim posebnosti u samom postupku zapošljavanja, zbog posebne skrbi nad osobama s invaliditetom, posebnosti postoje i tijekom cjelokupnog radnog odnosa, pa i nakon njegovog prestanka.

Naime, prema čl. 12. st. 2. ZPRZI-a, osoba s invaliditetom ima za svaku kalendarsku godinu pravo na plaćeni godišnji odmor u trajanju od najmanje pet tjedana. Najmanje trajanje otkaznog roka propisano Zakonom o radu za osobu s invaliditetom dodatno se uvećava za mjesec dana, osim ako je otkaz skrivila ta osoba (čl. 12. st. 3).

Poslodavac je dužan osigurati odgovarajuće oblike razumne prilagodbe u vezi s prilagođavanjem radnog mjesta, radnog vremena, dužine trajanja i načina praćenja prilagođavanja, stručnog nadzora te ocjenjivanja radnih sposobnosti individualnim potrebama osobe s invaliditetom koja se zapošljava.

KVOTNO ZAPOŠLJAVANJE OSOBA S INVALIDITETOM

ZPRZI, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2014., donio je brojne novine za poslodavce. Jedna od njih je da su poslodavci postali obveznici zapošljavanja osoba s invaliditetom.

Poslodavci su dužni osobe s invaliditetom zaposliti prema vlastitom odabiru, na primjerenom radnom mjestu, a od te su obveze izuzeti:

1. strana diplomatska i konzularna predstavništava,
2. integrativne i zaštitne radionice te
3. novoosnovani poslodavci, najduže do 24 mjeseca od dana početka rada.

Kvota, odnosno broj osoba s invaliditetom koje je pojedini poslodavac obavezan zaposliti, određuje se ovisno o broju radnika koje taj poslodavac zapošljava i djelatnosti koju poslodavac obavlja. Tako obveza zapošljavanja osoba s invaliditetom postoji za poslodavca koji zapošljava najmanje 20 radnika te obavlja neke od djelatnosti određene Odlukom o nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. – NKD 2007.

Kvota može biti različita, no ne manja od 2 % ni veća od 6 % od ukupnog broja zaposlenih radnika kod poslodavca koji je obveznik

zapošljavanja osoba s invaliditetom. Prema navedenoj Odluci o nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti³, utvrđuje se 2 %-tna kvota za poslove u, primjerice, trgovini na veliko i malo, financijskim djelatnostima, uslužnim djelatnostima, 3 %-tna kvota za građevinu, prijevoz i skladištenje, 6 %-tna kvota za poljoprivredu, šumarstvo, ribarstvo i druge djelatnosti.

Kvota osoba s invaliditetom koje je poslodavac obavezan zaposliti određuje se na način da se određeni postotak prema vrsti djelatnosti određenih gore navedenom klasifikacijom koju poslodavac obavlja pomnoži s ukupnim brojem radnika koje poslodavac zapošljava.⁴ Za poslodavce koji zapošljavaju između 20 i 50 radnika, kvota se smanjuje za 1 %, no ona ne može ni u kojem slučaju biti manja od 2 %, dok u slučaju da izračun kvote ne predstavlja cijeli broj, vrijednosti do 0,5 % zaokružuju se na manji broj, a vrijednosti jednake ili veće od 0,5 % zaokružuju se na veći broj.

ISPUNJAVANJE ZAMJENSKE KVOTE UMJESTO ZAPOŠLJAVANJA ODREĐENOG BROJA OSOBA S INVALIDITETOM

Poslodavac ispunjava svoju obvezu kvotnog zapošljavanja na način da zaposli određeni broj osoba s invaliditetom ili, sukladno članku

Izvor: in-portal.hr

³ Odluka o nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. – NKD 2007., (Narodne novine br. 58/07, 72/07).

⁴ Kao primjer uzmimo situaciju da poslodavac koji se bavi ugostiteljstvom (2 %-tna kvota) ima 45 zaposlenih radnika. Kroz sljedeći izračun ($45 \times 2\% = 0,9$) dolazimo do zaključka kako je takav poslodavac dužan zaposliti jednu osobu s invaliditetom (s obzirom na to da je umnožak veći od 0,5 - zaokružuje se na viši cijeli broj).

4. Pravilnika o utvrđivanju kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom⁵, ispuni zamjensku kvotu, na primjer:

- zaključi jedan ili više ugovora o poslovnoj suradnji s osobom s invaliditetom koja se samozapošljava, čija je ukupna vrijednost jednaka najmanje minimalnoj mjesečnoj plaći svake osobe s invaliditetom koju bi poslodavac morao zaposliti unutar propisane kvote, odnosno u slučaju sklapanja ugovora na rok duži od jednog mjeseca, čija je prosječna mjesečna vrijednost jednaka najmanje minimalnoj mjesečnoj plaći svake osobe s invaliditetom koju bi poslodavac morao zaposliti unutar propisane kvote ili
- primi na obavljanje prakse, utvrđene nastavnim planom, učenika s teškoćama u razvoju ili studenata s invaliditetom, s time da se 4 praktikanta priznaju kao 1 zaposlena osoba s invaliditetom.⁶

PLAĆANJE NOVČANE NAKNADE KAO POSLJEDICE NEISPUNJAVANJA OBVEZE ZAPOŠLJAVANJA OSOBA S INVALIDITETOM

Ako poslodavac ne ispuni obvezu kvotnog zapošljavanja osoba s invalidnošću, nakon 1. siječnja 2015. obvezan je obračunati i platiti određeni iznos **novčane naknade**, kao svojevrsne sankcije. Osnovica za izračun te naknade je umnožak kvote osoba s invaliditetom koje

⁵ Pravilnik o utvrđivanju kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom (Narodne novine br. 44/14, u daljnjem tekstu: Pravilnik).

⁶ Ostali su slučajevi ispunjavanja zamjenske kvote propisani člankom 4. Pravilnika o utvrđivanju kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom.

je obveznik bio dužan zaposliti i iznosa minimalne plaće za razdoblje na koje se obveza odnosi⁷, dok se visina naknade obračunava po stopi od 30%.⁸

NOVČANA NAGRADA POSLODAVCU KOJI ZAPOŠLJAVA VIŠE OSOBA S INVALIDITETOM OD PROPISANE KVOTE

Ako poslodavac zapošljava više osoba s invaliditetom od propisane kvote ili zapošljava manje od 20 radnika, među kojima su osobe s invaliditetom čiji invaliditet nije posljedica ozljede ili profesionalne bolesti nastale pri radu kod tog poslodavca, ima pravo na **novčanu nagradu** u iznosu od 15% minimalne plaće mjesečno za svakog radnika s invaliditetom koji predstavlja višak u odnosu na propisanu kvotu.⁹ Nagrada se ostvaruje najduže šest mjeseci, pod uvjetom da oslodavac nema nepodmirene novčane obveze prema državi ili radnicima po bilo kojoj osnovi.

OČEVIDNIK O ZAPOSLENIM I SAMOZAPOSLENIM OSOBAMA S INVALIDITETOM

Poslodavac je, nakon ispunjenja obveze zapošljavanja osoba s in-

⁷ Sukladno Uredbi Vlade o visini minimalne plaće (Narodne novine br. 151/14) za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2015. minimalna bruto plaća u Republici Hrvatskoj iznosi 3.029,55 kuna.

⁸ Tako poslodavac koji svoju obvezu ne ispuni mora plaćati mjesečnu naknadu za svaku osobu s invalidnošću koju je bio dužan zaposliti, a nije to učinio, u iznosu od 908,87 kuna.

⁹ Tako će poslodavac koji zapošljava više osoba s invaliditetom od propisane kvote ostvariti pravo na novčanu naknadu u iznosu od 454,43 kune po dodatnoj osobi s invaliditetom koju je zaposlio.

validitetom ili ispunjenja zamjenske kvote, dužan podatke o osobama s invaliditetom (koje su zaposlene kod poslodavca i/ili one kojima se ispunjava zamjenska kvota) dostaviti Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje koji vodi očevidnik o zaposlenim i samozaposlenim osobama s invaliditetom. Podatke iz očevidnika Hrvatski će zavod za mirovinsko osiguranje mjesečno dostavljati u Hrvatski registar o osobama s invaliditetom te Zavodu za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom. Vođenje tog očevidnika još je jedna od novina koja se provodi u praksi Republike Hrvatske od 1. siječnja 2015., a prema Pravilniku o sadržaju i načinu vođenja očevidnika zaposlenih osoba s invaliditetom¹⁰ u njega se upisuju osobe s invaliditetom koje su prijavljene na mirovinsko osiguranje na temelju radnog odnosa odnosno samostalnog obavljanja djelatnosti i kojima je status osobe s invaliditetom priznat na osnovi različitih propisa.

RAD U INVALIDSKOJ MIROVINI

U današnjoj teškoj gospodarskoj situaciji osobe s invaliditetom koje su stekle pravo na invalidsku mirovinu često su prisiljene uz prihode od mirovine potražiti nove izvore novčanih sredstava. Pritom su im na raspolaganju dvije mogućnosti: obavljanje rada ili samostalne djelatnosti uz istodobnu isplatu mirovine u smanjenom iznosu sukladno odredbama Zakona o mirovinskom osiguranju¹¹ ili ostvarivanje prihoda na temelju obavljanja djelatnosti koje se smatraju drugim dohotkom.

¹⁰ Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja očevidnika zaposlenih osoba s invaliditetom (Narodne novine br. 44/14, 97/14).

¹¹ Zakon o mirovinskom osiguranju (Narodne novine br. 157/13, 151/14, u daljnjem tekstu: ZOMO).

RAD U INVALIDSKOJ MIROVINI TEMELJEM ZAKONA O MIROVINSKOM OSIGURANJU

Sukladno članku 99. ZOMO-a korisniku mirovine koji se zaposli ili počne obavljati djelatnost na temelju koje postoji obveza na osiguranje isplata mirovine se obustavlja.

No u slučaju invalidske mirovine situacija je ponešto drugačija s obzirom na to da su istim člankom propisane iznimke u slučaju kojih se isplata mirovine ne obustavlja, pri čemu je bitno razlikovati korisnike invalidske mirovine zbog opće nesposobnosti za rad s jedne strane te korisnike invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad koje su to pravo stekle do stupanja na snagu novog ZOMO-a i invalidske mirovine zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti s druge strane.

U slučaju da se radi o korisnicima invalidske mirovine zbog opće nesposobnosti za rad koji počnu raditi ili obavljati samostalnu djelatnost, slijedom činjenice da su pravo na mirovinu ostvarili jer se smatra da su opće nesposobni za rad, oni gube pravo na mirovinu i isplata iste im se obustavlja.

No u slučaju da se radi o korisnicima invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad te korisnicima invalidske mirovine zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti, oni mogu nastaviti raditi ili obavljati samostalnu djelatnost, ali im se pritom sukladno članku 87. ZOMO-a isplata mirovine ne obustavlja već se ponovno određuje u novoj visini temeljem mirovinskog faktora 0.5.

Stoga, ako se korisnik invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad i invalidske mirovine za vrijeme djelomičnog gubitka radne sposobnosti zaposli,

on i dalje ostvaruje pravo na invalidsku mirovinu, ali u visini 50% od iznosa invalidske mirovine zbog opće nesposobnosti za rad.

Bitno je napomenuti da je prema čl. 95. st. 4. ZOMO-a korisnik invalidske mirovine u roku od 30 dana dužan o svakoj promjeni osobnih ili stvarnih okolnosti, poput zasnivanja radna odnosa, obavijestiti Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje o nastaloj promjeni koja utječe na pravo ili opseg korištenja prava na invalidsku mirovinu. Osoba koja primi mirovinu ili neko drugo pravo iz mirovinskog osiguranja koje joj ne pripada prema članku 166. ZOMO-a, dužna ga je vratiti Zavodu zbog stjecanja bez osnove.

KORISNIK INVALIDSKE MIROVINE KOJI OSTVARUJE DRUGI DOHODAK

Sukladno članku 17. ZOMO-a, obvezno su osigurane osobe koje ostvaruju drugi dohodak prema propisima o porezu na dohodak na koji se plaća doprinos za mirovinsko osiguranje prema propisima o doprinosima za obvezna osiguranja. Pritom Zakon o porezu na dohodak¹² drugim dohotkom smatra:

- primitke po osnovi djelatnosti članova skupština i nadzornih odbora trgovačkih društava, upravnih odbora, upravnih vijeća i drugih njima odgovarajućih tijela drugih pravnih osoba, članova povjerenstva i odbora koje imaju ta tijela i sudaca porotnika koji nemaju svojstvo djelatnika u sudu
- autorske naknade isplaćene prema posebnom zakonu kojim se uređuju autorska i druga stvarna prava

¹² Zakon o porezu na dohodak (Narodne novine br. 177/04, 73/08, 80/10, 114/11, 22/12, 144/12/ 43/13, 120/13, 125/13, 148/13, 83/14).

- primitke po osnovi djelatnosti sportaša
- primitke po osnovi djelatnosti trgovačkih putnika, agenata, akvizitera, športskih sudaca i delegata, tumača, prevoditelja, turističkih djelatnika, konzultanta, sudskih vještaka te druge slične aktivnosti
- primitke u naravi
- ostale posebno navedene primitke koje fizičkim osobama daju ili isplaćuju pravne i fizičke osobe i drugi isplatelji i davatelji.

U slučajevima kada korisnik prava iz mirovinskog osiguranja ostvaruje jedan od navedenih dohodaka sukladno čl. 209. st. 1. toč. 15. Zakona o doprinosima¹³ na primitke umirovljenika koji se smatraju drugim dohotkom ne obračunavaju se obvezni doprinosi (mirovinsko osiguranje i zdravstveno osiguranje). No ova odredba odnosi se samo na korisnike ostalih prava iz mirovinskog osiguranja, dok je kod korisnika invalidskih mirovina zbog profesionalne nesposobnosti za rad te invalidskih mirovina zbog umanjene radne sposobnosti učinjena iznimka s obzirom na to da se isti prema odredbama Zakona o doprinosima ne smatraju umirovljenicima u smislu odredaba toga zakona i obvezni su na plaćanje obaveznih doprinosa.

UGOVOR O DJELU

U današnje vrijeme gospodarske krize sve učestaliji način ostvarivanja drugog dohotka u smislu prije navedenih odredbi postaje ugovor o djelu. Ugovor o djelu predstavlja ugovor građanskog (obveznog) prava neovisan o odredbama Zakona o radu. Prema čl. 590. Zakona o obveznim

¹³ Zakon o doprinosima (Narodne novine br. 84/08, 152/08, 94/09, 18/11, 22/12, 144/12, 148/13, 41/14, 143/14).

Izvor: <http://www.nodacontact.com/upload/iblock/dc8-dc-82985c3288490f609703b23a7e2a49.jpg>

odnosima,¹⁴ ugovorom o djelu izvođač se obvezuje obaviti određeni posao, kao što je izrada ili popravak neke stvari, izvršenje kakva fizičkog ili umnog rada i slično, a naručitelj se obvezuje platiti mu za to naknadu.

Pritom je bitno da se radi o poslovima koji nemaju karakter stalnosti već jednokratnosti, a koji se sastoje od izvršenja kakvog fizičkog ili intelektualnog rada određene količine i kakvoće, do određenog roka i uz određenju naknadu. U suprotnom rad korisnika invalidske mirovine smatra se radnim odnosom na koji se primjenjuju odredbe Zakon o radu te je prilikom sklapanja ovoga ugovora na tu činjenicu potrebno obratiti pozornost.

Na ostvarene primitke po osnovi drugog dohotka obračunava se i plaća porez na dohodak po stopi od 25% bez prava na porezni odbitak, kao i doprinos za mirovinsko osiguranje po ukupnoj stopi od 20% te doprinos za zdravstveno osiguranje po stopi od 15 %.

HRVATSKI RATNI VOJNI INVALIDI

Prema članku 5. Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i njihovih obitelji¹⁵,

¹⁴ Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine br. 35/05, 41/08, 125/11).

¹⁵ Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i njihovih obitelji (Na-

vinskom ratu. Smatra se da je oštećenje organizma zatočenika u neprijateljskom logoru na toj osnovi najmanje 20% trajno. HRVI je također hrvatski branitelj iz Domovinskog rata kojemu je organizam oštećen najmanje 20% zbog bolesti, a bolest, pogoršanje bolesti, odnosno pojava bolesti neposredna je posljedica sudjelovanja u obrani suvereniteta Republike Hrvatske u Domovinskom ratu.

Prava iz ZPBO-a koja se ostvaruju na osnovi oštećenja organizma jesu: osobna invalidnina, doplatka za njegu i pomoć druge osobe, ortopedski doplatka, medicinska odnosno fizikalna rehabilitacija, naknada troškova prijevoza i jednokratna novčana pomoć.

Osim navedenih prava, u članku 35. st. 1. ZPBO-a propisano je da su tijela državne uprave, tijela sudbene vlasti, tijela državne vlasti i druga državna tijela te upravna tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave obvezna prilikom zapošljavanja na neodređeno vrijeme službenika i namještenika temeljem javnog natječaja i prilikom zapošljavanja na određeno vrijeme temeljem oglasa, dati prednost pod jednakim uvjetima nezaposlenom i to sljedećim redosljedom:

1. djetetu smrtno stradaloga, zatočenoga ili nestaloga hr-

rodne novine br. 174/04, 92/05, 02/07, 107/07, 65/09, 137/09, 146/10, 55/11, 14 0/12, 19/13, 33/13, 148/13, 92/14, u daljnjem tekstu: ZPBO).

HRVI je hrvatski branitelj iz Domovinskog rata kojemu je organizam oštećen najmanje 20% zbog rane ili ozljede koju je zadobio u obrani suvereniteta Republike Hrvatske, odnosno kao zatočenik u zatvoru ili neprijateljskom logoru u Domo-

vatskog branitelja iz Domovinskog rata bez oba roditelja i djetetu smrtno stradaloga, zatočenoga i nestaloga hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata bez roditeljske skrbi,

2. HRVI iz Domovinskog rata,
3. članu obitelji smrtno stradaloga, zatočenoga ili nestaloga hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata,
4. dragovoljcu iz Domovinskog rata,
5. hrvatskom branitelju iz Domovinskog rata.

Prednost ostvarivanja prava na zapošljavanje ostvaruje se redosljedom od točke 1. prema točki 5. navedenog članka. Prema tome, ukoliko natječajne uvjete zadovoljava hrvatski branitelj iz Domovinskog rata i HRVI, prednost će se dati potonjem. Prednost pri zapošljavanju ne odnosi se na slučajeve zapošljavanja na poslovima radnih mjesta koja su zakonom ili drugim pravnim propisom utvrđena kao rukovodeća radna mjesta u tijelima javne uprave. Provedbu ovih odredbi nadzire upravna inspekcija, a osoba koja smatra da joj je povrijeđeno pravo prednosti pri zapošljavanju na temelju ovog Zakona, može podnijeti žalbu na rješenje o prijmu u službu izabranog kandidata i u roku od 15 dana od podnošenja navedene žalbe može podnijeti zahtjev upravnoj inspekciji za provedbu inspekcijuskog nadzora. Upravna inspekcija ga je obvezna u roku od 8 dana od prijema zahtjeva za nadzor obavijestiti o pokretanju postupka inspekcijuskog nadzora.

Osim toga, javne službe i javne ustanove kojima je osnivač ili jedan od osnivača Republika Hrvatska, općina, grad, županija, izvanproračunski i proračunski fondovi, pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu Republike Hrvatske, kao i pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom

vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravne osobe s javnim ovlastima, koje su prilikom zapošljavanja obvezne raspisati javni natječaj ili oglas temeljem zakona, drugog propisa ili kolektivnog ugovora, također su obvezne prilikom tog zapošljavanja dati prednost osobi prema utvrđenom redosljedu u čl. 35. st. 1., ukoliko ona ispunjava potrebne uvjete. Prednost se u ovome slučaju ne odnosi na slučajevima zapošljavanja na poslovima radnih mjesta koja su utvrđena kao rukovodeća radna mjesta. Nakon sklapanja ugovora o radu s izabranim kandidatom, u roku od 15 dana će se obavijestiti osoba iz čl. 35. st. 1. koja je po raspisanom natječaju ili oglasu podnijela prijavu, nakon čega može podnijeti zahtjev nadležnoj inspekciji za provedbu nadzora¹⁶ u roku od 15 dana od dana dostave navedene obavijesti.

Bitno je naglasiti da prednost pri zapošljavanju sukladno čl. 35. st. 19. ZPBO-a ne mogu ostvariti osobe kojima je radni odnos kod posljednjeg poslodavca prestao krivnjom radnika¹⁷ ili im je služba neposredno prije prijave na javni natječaj ili oglas prestala temeljem izvršnog rješenja o izrečenoj kazni prestanka službe, otkazu službe ako nisu zadovoljili na probnom radu, pisanom otkazu koji podnese službenik, sporazumu o prestanku službe i izvanrednom otkazu službe.

Da bi ostvario pravo prednosti pri zapošljavanju, HRVI koji ispunjava uvjete za ostvarivanje toga prava dužan je uz prijavu odnosno ponudu na javni natječaj priložiti sve dokaze o ispunjavanju traženih uvjeta, kao i potvrdu o

¹⁶ Inspekciju u ovom slučaju provodi inspekcija rada (čl. 35. st. 6. ZPBO-a)

¹⁷ Otkaz ugovora o radu temeljem pravo-moćnog rješenja ili odluke o skrivljenom ponašanju radnika i sporazumni raskid ugovora o radu (čl. 35. st. 20. ZPBO-a)

priznatom statusu te dokaz da je nezaposlen.

OBAVLJANJE DJELATNOSTI OBRTA PREMA ZAKONU O OBRITU

Svaka osoba, bez obzira na to je li u radnom odnosu ili ne, ima pravo otvoriti obrt. Iz statusa obrtnika proizlaze određene obveze za obrtnike, a jedna od osnovnih je obveza mirovinskog osiguranja. Kako je već navedeno, prema članku 99. ZOMO-a mirovina se obustavlja korisniku mirovine koji se zaposli ili počne obavljati djelatnost na temelju koje postoji obveza na osiguranje. No ova odredba se ne primjenjuje na osobe koje su ostvarile pravo na invalidsku mirovinu zbog profesionalne nesposobnosti za rad ili zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti. Mirovina se neće obustaviti ako korisnik invalidske mirovine obavlja obrt kao sporedno zanimanje ili domaću radinost čija djelatnost ne utječe na ostvarivanje mirovine.

Tu mogućnost propisuje Zakon o obrtu¹⁸ koji omogućava fizičkim osobama obavljanje djelatnosti obrta kao domaće radinosti ili kao sporednog zanimanja koje se obavlja isključivo osobnim radom čime ne stječe status obrtnika, već se vodi u evidenciji koju vode nadležni uredi. Prijava za izdavanje odobrenja za obavljanje domaće radinosti ili sporednog zanimanja podnosi se mjesno nadležnom uredu državne uprave u županiji odnosno nadležnom uredu Grada Zagreba koji o tome vodi evidenciju i izdaje odobrenja. Sporednim zanimanjem smatraju se razne usluge popravaka i pomoćnih poslova, a pod domaćom radinošću izrada različitih predmeta i dovršavanje

¹⁸ Zakon o obrtu (Narodne novine br. 143/13, u nastavku teksta: ZO)

izrada predmeta. Lista proizvoda koji se mogu izrađivati u domaćoj radinosti ili djelatnosti koje se mogu obavljati kao sporedno zanimanje navedena je u Pravilniku o obliku i načinu vođenja odobrenja za obavljanje domaće radinosti ili sporednog zanimanja s listama proizvoda i usluga.¹⁹ Uvjeti za obavljanje ovih djelatnosti su da se poslovi obavljaju isključivo osobnim radom te da ukupni bruto primici ostvareni od obavljanja navedenih djelatnosti ne smiju prelaziti iznos od 10 bruto prosječnih mjesečnih plaća²⁰ u kalendarskoj godini u kojoj se obavljaju. Ukoliko bi primici prelazili navedeni iznos, propisana je obveza da se od 1. siječnja iduće kalendarske godine prestane obavljati domaća radinost ili sporedno zanimanje, a do 15. siječnja iste godine potrebno je podnijeti nadležnom tijelu koje je izdalo odobrenje za obavljanje domaće radinosti ili sporednog zanimanja pisani zahtjev za prestanak obavljanja tih djelatnosti. Što se tiče poreza, može se obračunavati paušalno ili će se utvrđivati na temelju podataka iz poslovnih knjiga. Način oporezivanja bira se samostalno, ovisno o planiranoj količini proizvodnje predmeta odnosno usluga. Time se korisnicima invalidskih mirovina omogućava dodatan prihod a da im se ne obustavi primanje mirovine.

¹⁹ Pravilniku o obliku i načinu vođenja odobrenja za obavljanje domaće radinosti ili sporednog zanimanja s listama proizvoda i usluga (Narodne novine br. 100/07)

²⁰ Prosječnom plaćom u smislu ovog članka smatra se iznos bruto mjesečne plaće isplaćene po jednom zaposlenom kod pravnih osoba u Republici Hrvatskoj u razdoblju siječanj - kolovoz u godini koja prethodi kalendarskoj godini u kojoj se obavljaju navedene djelatnosti, a koji objavljuje Državni zavod za statistiku (čl. 49., st. 6. ZO)

Novi Zakon o udrugama

FILIP ERENT ONDRUŠEK

U svojem radu volonteri Pravne klinike često se susreću s udrugama. Udruge se u procesu pružanja besplatne pravne pomoći prvenstveno javljaju kao suradnici Pravne klinike, no česta su i pitanja naših korisnika o pravnim pitanjima vezanima uz udruge. Glavni normativni izvor za pitanja vezana uz udruge je Zakon o udrugama (NN 73/14; u daljnjem tekstu: Zakon). Iz tih razloga novi je Zakon važan u našem radu i djelovanju. Novi Zakon donesen je 6. lipnja 2014., a stupio je na snagu 1. listopada iste godine. Zakon u odnosu na prošli donosi brojne izmjene te ćemo ovdje izložiti samo neke – najbitnije.

I. ŠTO JE UDRUGA, NAČELA DJELOVANJA UDRUGE, OSNIVANJE UDRUGE

Zakon u članku 4. definira udruhu kao svaki oblik slobodnog i dobrovoljnog udruživanja više fizičkih, odnosno pravnih osoba koje se, radi zaštite njihovih probitaka ili zauzimanja za zaštitu ljudskih prava i sloboda, zaštitu okoliša i prirode i održivi razvoj, te za humanitarna, socijalna, kulturna, odgojno-obrazovna, znanstvena, sportska, zdravstvena, tehnička, informacijska, strukovna ili druga uvjerenja i ciljeve koji nisu u suprotnosti s Ustavom i zakonom, a bez namjere stjecanja dobiti ili drugih gospodarski procjenjivih koristi, podvrgavaju pravilima koja uređuju ustroj i djelovanje toga oblika udruživanja.

Navođenje načela djelovanja udruge je jedna od izmjena koje donosi novi Zakon. Djelovanje udruge je neovisno, tj. udruha samostalno utvrđuje svoje područje djelovanja, ciljeve i djelatnosti, svoj unutarnji ustroj i samostalno obavlja djelatnosti koje nisu u suprotnosti s Ustavom i zakonom (Načelo neovisnosti – čl. 6. Zakona). Udruge slobodno sudjeluju u razvoju, praćenju, provođenju i vrednovanju javnih politika, kao i

u oblikovanju javnog mnijenja te izražavaju svoja stajališta, mišljenja i poduzimaju inicijative o pitanjima od njihova

interesa (Načelo slobodnog sudjelovanja u javnom životu – čl. 10. Zakona). Udruga djeluje javno, ne osniva se sa svrhom stjecanja dobiti, te njome upravljaju članovi na način da unutarnji ustroj udruge mora biti zasnovan na načelima demokratskog zastupanja i demokratskog načina očitovanja volje članova (Načelo javnosti – čl. 7. Zakona, Načelo neprofitnosti – čl. 9. Zakona i Načelo demokratskog ustroja – čl. 8. Zakona).

Uz prijašnju odredbu članka 11. stavaka 1. i 2. Zakona, koja određuje da udruhu mogu osnovati najmanje tri osnivača koji moraju biti poslovno sposobne fizičke ili pravne osobe, dodana je odredba prema kojoj osnivač udruge može biti i maloljetna osoba s navršenih četrnaest godina života te punoljetna osoba lišena poslovne sposobnosti u dijelu sklapanja pravnih poslova (čl. 11/3. Zakona). Maloljetnik i osoba djelomično lišena poslovne sposobnosti

Izvor: <http://www.sorex.pro/wp-content/uploads/2012/01/association.jpg>

mora ju imati ovjerenu suglasnost zakonskog zastupnika ili skrbnika koja mora biti dana prije osnivačke

skupštine udruge (čl. 11/4. Zakona). U trenutku osnivanja udruge, barem jedan od osnivača mora biti punoljetna, potpuno poslovno sposobna osoba (čl. 11/5. Zakona). Izmjene koje se odnose na maloljetne osobe proizlaze iz Konvencije o pravima djeteta: „Države stranke priznaju djetetu pravo na slobodu udruživanja i slobodu mirnog okupljanja.“¹

II. STATUT UDRUGE I UPRAVLJANJE UDRUGOM

Statut je temeljni opći akt udruge koji donosi skupština udruge. Ostali opći akti, ako ih udruha donosi, moraju biti u skladu sa statutom. Umjesto naziva statut udruha može rabiti i drugi naziv (čl. 13/2. Zakona).

¹ Konvencija o pravima djeteta, članak 15. stavak 1.

Izvor: morguefile.com

U odnosu na stari zakon, novi sadrži nove zahtjeve u pogledu obveznog sadržaja statuta. Pa tako u članku 13. stavku 3. navodi da su obvezne odredbe statuta udruge o : nazivu i sjedištu, zastupanju, izgledu pečata udruge, područjima djelovanja sukladno ciljevima, ciljevima, djelatnostima kojima se ostvaruju ciljevi, gospodarskim djelatnostima sukladno zakonu, ako ih obavlja, načinu osiguranja javnosti djelovanja udruge, uvjetima i načinu učlanjivanja i prestanku članstva, pravima, obvezama i odgovornosti te stegovnoj odgovornosti članova i načinu vođenja popisa članova, tijelima udruge, njihovu sastavu i načinu sazivanja sjednica, izboru, opozivu, ovlastima, načinu odlučivanja i trajanju mandata te načinu sazivanja skupštine u slučaju isteka mandata, izboru i opozivu likvidatora udruge, prestanku postojanja udruge, imovini, načinu stjecanja i raspolaganja imovinom, postupku s imovinom u slučaju prestanka udruge, načinu rješavanja sporova i sukoba interesa unutar udruge. Tekst prijedloga Zakona koji je Vlada Republike Hrvatske uputila Hrvatskom saboru navodi kako je: „Proširen obvezni sadržaj statuta s ciljem olakšavanja rada tijela upravljanja i veće transparentnosti rada udruge. S tim u vezi,

utvrđeno je da statut, pored naprijed navedenog o članstvu, sadrži i odredbe o područjima djelovanja sukladno ciljevima, gospodarske djelatnosti sukladno zakonu, ako ih obavlja, odredbe o sazivanju skupštine u slučaju isteka mandata, načinu osiguranja javnosti djelovanja udruge te odredbe o izboru i opozivu likvidatora, a koje su nužne radi mogućnosti provedbe odredbi ovog Zakona“².

U pogledu upravljanja udruhom Zakon donosi jasnije propisane odredbe vezane uz upravljanje udruhom te tijelima udruge, posebno u odnosu na skupštinu, koje se primjenjuju supsidijarno, tj. samo ako statutom udruge nije drukčije propisano. Najznačajnije promjene dolaze kroz odredbe o sastavu, nadležnosti i održavanju sjednica skupštine udruge. „Skupštinu udruge čine svi članovi udruge ili njihovi predstavnici izabrani na način propisan statutom udruge. Iznimno, ako su statutom udruge određene kategorije članstva, statutom se može odrediti da samo pojedine kategorije članstva čine skupštinu udruge, odnosno da imaju pravo odlučivanja na skupštini.“³

² Prijedlog Zakona o udruagama od 3. listopada 2013. godine, Klasa: 022-03/13-01/12, Urbroj: 50301-09/06-13-5

³ Članak 17. stavak 1. Zakona o udru-
ga-

Nadležnosti skupštine udruge, prema članku 18. stavku 1. Zakona, jesu: 1. usvaja statut udruge i njegove izmjene i dopune, 2. bira i razrješava osobe ovlaštene za zastupanje, osim ako statutom nije propisano da osobe ovlaštene za zastupanje bira i razrješava drugo tijelo udruge koje bira skupština, 3. bira i razrješava druga tijela udruge, ako statutom nije drukčije propisano, 4. odlučuje o udruživanju u saveze, zajednice, mreže i druge oblike povezivanja udruge, 5. usvaja plan rada i financijski plan za sljedeću kalendarsku godinu i izvješće o radu za prethodnu kalendarsku godinu, 6. usvaja godišnje financijsko izvješće, 7. odlučuje o promjeni ciljeva i djelatnosti, gospodarskih djelatnosti, prestanku rada i raspodjeli preostale imovine udruge, 8. donosi odluku o statusnim promjenama, 9. odlučuje i o drugim pitanjima za koja statutom nije utvrđena nadležnost drugih tijela udruge. Zakon u stavku 2. istog članka navodi da se redovne sjednice održavaju u roku koji je propisan statutom, dok se izvanredne održavaju prema potrebi.

Također su Zakonom utvrđene i obveze osobe ovlaštene za zastupanje udruge. Osoba ovlaštena za zastupanje: odgovara za zakonitost rada udruge; vodi poslove udruge sukladno odlukama skupštine, ako statutom nije drukčije propisano; odgovorna je za podnošenje skupštini prijedloga godišnjeg financijskog izvješća; dostavlja zapisnik s redovne sjednice skupštine nadležnom uredu koji vodi registar udruge; sklapa ugovore i poduzima druge pravne radnje u ime i za račun udruge; obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom, statutom i aktima udruge.⁴

ma, NN 73/14

⁴ Članak 19. Zakona o udruagama, NN 73/14

Izvor: www.snipview.com

III. REGISTAR UDRUGA, IMOVINA I FINANCIJSKO POSLOVANJE UDRUGA, NADZOR NAD RADOM UDRUGE

Registar udruga i registar stranih udruga su središnje elektroničke baze podataka koje vode nadležni uredi jedinstveno za sve udruge, odnosno strane udruge u Republici Hrvatskoj.⁵ Registar udruga je, kao i registar stranih udruga, javan.⁶ Upis u registar je dobrovoljan, a provodi se na zahtjev osnivača udruge posredstvom osobe ovlaštene za zastupanje. Odbijanje upisa uređeno je člankom 26. Zakona: „Zahtjev za upis u registar udruga odbit će se ako su statutom utvrđeni ciljevi i djelatnosti udruge u suprotnosti s Ustavom ili zakonom ili ako podnositelj u roku ne postupi po zaključku iz članka 25. stavka 2. ovog Zakona.“ Članak 25. stavak 2. odnosi se na situaciju u kojoj službena osoba nadležnog ureda utvrdi da statut udruge nije u skladu sa zakonom ili ako zahtjevu nisu priloženi odgovarajući dokazi, propisani člankom 23. Zakona. Tada će zaključkom

pozvati podnositelja zahtjeva za upis u registar udruga da uskladi statut, odnosno dostavi dokaze, u roku koji ne može biti kraći od 15 dana.

Imovinu udruge uređuje članak 30. Zakona koji propisuje

da nju čine novčana sredstva koja je udruga stekla uplatom članarina, dobrovoljnim priložima i darovima, novčana sredstva koja udruga stekne obavljanjem djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi, obavljanjem gospodarske djelatnosti (ako je to propisano statutom), financiranjem programa i projekata udruge iz državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne)

samouprave te fondova i/ili inozemnih izvora, kao i druga novčana sredstva stečena u skladu sa zakonom, njezine nepokretne i pokretne stvari, kao i druga imovinska prava. U pogledu financijskog poslovanja postoji obveza udruge i strane udruge da vode poslovne knjige i sastavljaju financijska izvješća prema propisima kojima se uređuje način financijskog poslovanja i vođenja računovodstva neprofitnih organizacija. Udruga je odgovorna za svoje obveze cijelom svojom imovinom što ne znači da članovi udruge ili članovi njenih tijela odgovaraju za obveze udruge. Drugačije je u slučaju odgovornosti za štetu gdje udruge i osobe ovlaštene za zastupanje udruge za štetu učinjenu u udruzi ili udruge prema trećim osobama odgovaraju sukladno općim propisima o odgovornosti za štetu.

Nadzor nad radom udruge možemo podijeliti na unutarnji nadzor, propisan člankom 42. Zakona, koji provode članovi udruge, i inspekcijски nadzor, propisan člankom 43. Zakona, koji obavlja nadležni ured. Unutarnji nadzor provodi se na sljedeći način: član udruge koji smatra da je udruga povrijedila statut ili drugi opći akt udruge ovlašten je o tome upozoriti tijelo koje je određeno statutom odnosno skupštinu i zahtijevati otklanjanje nepravilnosti. U slučaju da se upozorenje ne razmotri u roku od 30 dana od dostavljenog pisanog zahtjeva i po njemu se ne postupa, odnosno ako se u tom roku ne sazove nadležno tijelo ili skupština i nepravilnosti se ne otklone u dodatnom roku od 30 dana, član može podnijeti tužbu mjesno nadležnom općinskom sudu. Inspekcijски nadzor može biti nadzor nad radom udruge (članak 44. Zakona) i nadzor nad obavljanjem djelatnosti udruge (članak 45. Zakona). Ako državni službenik ovlašten za provedbu inspekcijskog nadzora nad radom udruge utvrdi da je povrijeđen Zakon, ovlašten je poduzeti sljedeće mjere: 1. narediti otklanjanje utvrđenih nedostataka i nepravilnosti u određenom roku i 2. izdati obvezni prekršajni nalog. Inspekcijски nadzor nad obavljanjem djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi osnivanja udruge i nad obavljanjem gospodarskih djelatnosti udruge obavljaju nadležne inspekcije i ovlaštene državni službenici ovisno o djelokrugu udruge, sukladno posebnim propisima. Također, Zakon člankom 46. propisuje financijski nadzor koji provodi Ministarstvo financija odnosno nadležna državna tijela, jedinice lokalne i područne samouprave i druge javne institucije ako udruga radi uz pomoć sredstava iz javnih izvora. Upravni nadzor prema članku 47. Zakona provodi središnje tijelo državne uprave nadležno za poslove opće uprave.

⁵ Članak 22. stavak 4. Zakona o udrugama, NN 73/14

⁶ Članak 24. Zakona o udrugama, NN 73/14

IV. PRESTANAK POSTOJANJA UDRUGE

Razlozi za prestanak djelovanja udruge jesu: 1. odluka skupštine o prestanku udruge, 2. pripajanje drugoj udruzi, spajanje s drugom udrugom, podjela udruge razdvajanjem, 3. protok dvostruko više vremena od vremena predviđenog za održavanje redovne sjednice skupštine, a ona nije održana, 4. pravomoćna odluka suda o ukidanju udruge, 5. pokretanje stečajnog postupka, 6. na zahtjev člana, ako je broj članova udruge pao ispod broja osnivača potrebnog za osnivanje udruge, a nadležno tijelo udruge u roku od godinu dana od nastupanja te činjenice nije donijelo odluku o prijmu novih članova.⁷

U slučajevima navedenim pod brojevima 1., 3., 4. i 6. provodi se postupak likvidacije opisan u članku 49. Zakona. Nadležni ured donosi rješenje o prestanku djelovanja i pokretanju likvidacijskog postupka, koje sadrži razloge za pokretanje postupka, osobno ime likvidatora i način provođenja likvidacijskog postupka te po-

⁷ Članak 48. stavak 1. Zakona o udrugama, NN 73/14

Izvor:: http://www.pe-international.com/uploads/pics/association-500_02.jpg

datke o promjeni naziva udruge, tako da se uz naziv udruge dodaje oznaka »u likvidaciji«, što mora biti upisano u registar udruge.

Pokretanjem postupka likvidacije prestaju ovlaštenja tijela i osoba ovlaštenih za zastupanje udruge. U postupku likvidacije likvidator je dužan utvrditi stanje na poslovnom računu udruge, knjigovodstveno stanje dugovanja i potraživanja, utvrditi ostalu imovinu

udruge te pribaviti iz službene evidencije Ministarstva financija – Porezne uprave potvrdu o nepostojanju duga s osnove javnih davanja. U slučaju da utvrdi da udruga ima dugovanja, likvidator je dužan objaviti poziv vjerovnicima da prijave svoje tražbine prema udruzi u roku od 30 dana od dana objave poziva, a za eventualna potraživanja dužan je pozvati dužnike na plaćanje dugova u roku od 30 dana. Preostalu imo-

vinu likvidator će raspodijeliti u skladu s odredbom Zakona o raspolaganju imovinom udruge u slučaju prestanka njena postojanja (članak 53. Zakona). Nakon raspodjele preostale imovine, likvidator je dužan u roku od osam dana od dana okončanja likvidacijskog postup-

ka podnijeti nadležnom uredu završni račun i izvješće o provedenom likvidacijskom postupku. Temeljem zaprimljenog izvješća o provedenom likvidacijskom postupku nadležni ured donosi rješenje o brisanju udruge iz registra udruge, osim ako su utvrđeni dugovi udruge. Brisanjem iz registra udruge, udruga prestaje postojati. Također je jedna od novota ovoga Zakona skraćeni postupak za prestanak postojanja udruge propisan u članku 51. Zakona. U slučaju razloga prestanka koji su gore navedeni pod brojevima 1., 3. i 6., postupak likvidacije neće se provoditi ako većina svih članova upravnog (izvršnog) tijela udruge da izjavu pred javnim bilježnikom da udruga ne djeluje, da su ispunjene sve obveze udruge i da je preostala imovina udruge raspodijeljena u skladu s odredbama o raspolaganju imovinom udruge u slučaju prestanka udruge. Zahtjev za upis prestanka postojanja udruge po skraćenom postupku nadležnom uredu podnosi osoba ovlaštena za zastupanje udruge, odnosno jedan od članova upravnog tijela udruge. Članovi udruge koji su dali izjavu pred javnim bilježnikom solidarno odgovaraju za obveze udruge pet godina od dana brisanja udruge iz registra udruge.

V. POSLJEDICE DONOŠENJA ZAKONA

Za kraj, treba istaknuti učinke koje Vlada Republike Hrvatske želi postići ovim Zakonom, a koji su navedeni u prijedlogu istoga:

1. Osigurat će se veća transparentnost i javnost djelovanja udruga, a time i veći prostor za jačanje povjerenja građana u rad udruga kao najbrojnijih aktera organiziranog civilnog društva te sve važnijih čimbenika društvenog i gospodarskog života u Hrvatskoj.
2. Kroz veću javnost i transparentnost rada, stvorit će se i preduvjet da primarni nadzor nad radom udruga obavljaju sami članovi, ali i zainteresirane fizičke i pravne osobe te šira javnost.
3. Niz otvorenih pitanja u ovom području, kao što je primjerice klasifikacija udruga prema ciljevima njihova osnivanja i djelovanja, ujednačeno postupanje nadležnih ureda u vođenju

Registra, opseg podataka koji se javno objavljuju i sl., trebao bi biti riješen pravilnikom o Registru udruga i Upisniku predstavništava stranih udruga koji bi ministar nadležan za poslove opće uprave trebao donijeti u roku od 30 dana od dana stupanja Zakona na snagu.

4. Preciznijim definiranjem odredbi vezanih uz imovinu, obavljanje gospodarskih djelatnosti i financiranje udruga spriječit će se moguće zloporabe udruga, odnosno onemogućiti oni koji za svoje poslovne potrebe zlopotrebljavaju pravni status udruge, ali će se stvoriti podloga za djelotvornije financiranje programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge u Republici Hrvatskoj i osigurati jasan okvir za obavljanje gospodarskih djelatnosti odnosno socijalnog poduzetništva.
5. Novim odredbama o prestanku postojanja, likvidaciji i brisanju omogućit će se lakše brisanje udruga iz Re-

gistra, a time će se javnosti dati točniji uvid u stvarnu brojnost i aktivnost udruga te općenito dinamiku osnivanja i prestanka postojanja udruga u Republici Hrvatskoj.

Konačno, treba naglasiti da se tek koordiniranim, stručnim i odgovornim djelovanjem svih tijela nadležnih za primjenu ovog Zakona, od Ministarstva uprave, ureda državne uprave u županijama, Ministarstva financija i Porezne uprave, Ureda za udruge, kao i resornih središnjih tijela državne uprave u čijoj su nadležnosti ciljevi i djelatnosti udruga, kao i pravosudnih tijela, može očekivati jačanje odgovornosti udruga za zakonito, demokratsko i transparentno funkcioniranje i konkretne rezultate u autonomnom djelovanju udruga kao najvažnijih i najbrojnijih sastavnica civilnog društva u Republici Hrvatskoj.⁸

⁸ Prijedlog Zakona o udrugama od 3. listopada 2013. godine, Klasa: 022-03/13-01/12, Urbroj: 50301-09/06-13-5

Izvor: all-free-download

Grad Zagreb – briga za socijalno ugrožene osobe

SNJEŽANA PUŠKADIJA, ANITA GRGOS, ZORANA UZELAC BOŠNJAK

Grad Zagreb, kao jedinica lokalne samouprave, putem nadležnog Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom pruža socijalnu pomoć i usluge temeljem Odluke o socijalnoj skrbi, svim dobnim skupinama građana, od dojenčadi do osoba starije životne dobi. Svi oblici pomoći socijalno ugroženim građanima Grada Zagreba financiraju se iz proračuna Grada Zagreba, a predstavljaju nadogradnju Zakona o socijalnoj skrbi, s obzirom na to da isti daje svakoj lokalnoj zajednici prostor za kreiranje vlastite socijalne politike, a koja će biti u skladu s proračunskim sredstvima kojima ista raspolaže.

Tekst je rezultat nastavka suradnje Uredništva biltena i Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

Prateći stanje socijalne slike drugih gradova s područja RH, a isto tako radeći usporedbu i s nekima od europskih metropola, važno je napomenuti kako je Grad Zagreb jedan od socijalno najosjetljivijih gradova s najvećim brojem konkretnih mjera i pomoći usmjerenih prvenstveno prema svojim sugrađanima u stanju socijalno zaštitne potrebe. Kao što smo već istaknuli, Ured je kroz svoje aktivnosti usmjeren na sve dobne skupine građana u socijalnom riziku, a pri tome kontinuirano surađuje s

ostalim nadležnim institucijama kao što su Ministarstvo socijalne politike i mladih, Centar za socijalnu skrb Zagreb, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje i dr. Također, bez kontinuirane suradnje i razmjene podataka s ostalim gradskim uredima i službama Grada Zagreba, provođenje određenih zadataka i mjera zadanih Socijalnim planom Grada Zagreba 2014. – 2020. Uredu bi bilo znatno teže provoditi.

Osvrnemo li se na same početke kreiranja socijalne politike Grada Zagreba, primjećujemo kako je Ured već 1996. godine prepoznao potrebe osoba starije životne dobi koje nisu izravno uključene u sustav socijalne skrbi temeljem važećih zakonskih propisa na razini države. Nakon provedene snimke stanja upravo ove populacije, procijenili smo kako su umirovljenici s najnižim mirovinama daleko najugroženija skupina, a početna brojka umirovljenika kojima se pružala novčana pomoć bila je oko 66 tisuća. Mjera se bazirala na mjesečnoj isplati novčane pomoći u iznosu od 100,00 kn umirovljenicima čija mirovina nije prelazila iznos od 1.210,00 kn.

Tijekom godina su kriteriji za dodjelu novčane pomoći umirovljenicima nadograđivani pa tako prema sada važećoj Odluci o socijalnoj skrbi pravo na novčanu pomoć umirovljenicima ostvaruju umirovljenici Grada Zagreba čija visina mirovine i ukupnog mjesečnog prihoda ne prelazi iznos od 1.500,00 kn, a imaju prebivalište u Gradu Zagrebu kontinuirano pet godina prije

podnošenja zahtjeva na pomoć. Pomoć se isplaćuje mjesečno u iznosima od 200,00 kn, 300,00 kn i 400,00 kn, a kreirana je na način da građani čija je mirovina najniža ostvaruju i najveći iznos prava. Svi korisnici provedeni su kroz bazu podataka koju vodi ovaj Ured, a jednom godišnje preispituju se uvjeti za daljnje korištenje navedene pomoći. Upravo ova vrsta pomoći Grada bila je pokretač u osmišljavanju i drugih oblika pomoći osobama starije životne dobi koji bi omogućili njihov što dulji ostanak u vlastitom domu te odgodili smještaj u instituciju. Ponukani informacijama koje su dobivali od korisnika prava na ovu vrstu novčane pomoći, djelatnici Ureda su unazad 15-ak godina obišli staračka samačka domaćinstva.

Ističemo činjenicu da nas je pri tome posebno iznenadilo kako su u samom centru Grada Zagreba detektirani i najveći problemi. Na temelju snimke stanja, a uvažavajući pri tome i potrebe samih korisnika, krenulo se u kreiranje još jednog oblika pomoći koji se s godinama pokazao kao svrsishodan, a to je **dostava obroka u kuću**. Navedenom mjerom osiguran je jedan topli obrok korisniku koji nema nikog od bližih srodnika ili ima djecu, unuke ili živuće srodnike koji ga godinama ne obilaze, ne pomažu mu niti na bilo koji drugi način sudjeluju u smanjenju socijalnog rizika u kojem se nalazi. Napominjemo da se ova vrsta pomoći s vremenom proširila na korisnike na cijelom području Grada Zagreba, pa tako Ured u suradnji s Ustanovom „Dobri dom“ Grada Zagreba organizira obroke za 500-tinjak staračkih domaćinstava.

U nadogradnju dostave obroka u kuću, odnosno **pomoći u kući** kako je sada naziv mjere, krenuli smo u suradnji s gerontološkim centrima koji djeluju pri domovima za starije osobe Grada Zagre-

ba. Tako korisnici dostave obroka u kući imaju i mogućnost neposredne pomoći od strane gerontodomačice i to u vidu nabavke namirnica, lijekova, pospremanja stana te obavljanja ostalih kućanskih poslova. Nakon razgovora s korisnicima ovog oblika pomoći, možemo zaključiti kako je upravo ovakav način rada koji se bazira na svakodnevnom neposrednom kontaktu s korisnikom rezultirao uspjehom ove mjere. Još jednom naglašavamo da je Ured u stvaranju, proširivanju i kreiranju mjera socijalne politike Grada Zagreba koristio upravo saznanja o potrebama korisnika dobivena u neposrednom kontaktu s njima.

Također, važan čimbenik i sukreator mjera socijalne politike jesu i druge institucije iz oblasti socijalne zaštite koje jesu i moraju biti naša produžena ruka u pružanju socijalnih usluga jer jedino sveobuhvatnim i cjelovitim djelovanjem možemo raditi na boljitku socijalnih uvjeta građana kojima je to potrebno. Vodeći se time, prepoznali smo i posebnu kategoriju osoba koje su smještene u domovima za starije osobe, a koje su bez prihoda ili svojom niskom mirovinom participiraju u troškovima smještaja. Takve osobe na smještaj upućuje nadležni Centar za socijalnu skrb, a nadoplatu do punog iznosa troškova smještaja

vrši Ministarstvo socijalne politike i mladih. Usprkos činjenici što smještaj u ustanovi uglavnom podrazumijeva zadovoljenje korisnikovih potreba, dakle smještaja i hrane, prepoznata je potreba da se takvoj osobi osigura **džeparac** kojim bi samostalno mogla podmiriti troškove nabavke higijenskog materijala, lijekova, vitamina, troškove frizera i sl. Stoga je Grad Zagreb odlučio da se i takvim građanima osigura pomoć za osobne potrebe u mjesečnom iznosu od 200,00 kn.

Obitelj, kao temeljna društvena zajednica sa svim svojim vrijednostima koje joj po definiciji pripadaju, također zaslužuje poseban pristup u kreiranju i osmišljavanju načina za poboljšanje njenih osnovnih statusnih i socijalnih pitanja. Vođeni promišljanjima o primarnim potrebama i načinima njihovog zadovoljavanja krenuli smo od osnovnih za život bitnih stvari. Sve dublja ekonomska kriza rezultirala je prvenstveno sve većim brojem nezaposlenih, a ujedno radno sposobnih osoba koje ne mogu podmiriti niti osnovne životne potrebe. Sve veći broj obitelji, pogotovo obitelji s malom djecom, nalazi se na rubu egzistencije i unatoč svim svojim nastojanjima ne mogu iznaći rješenje problema u kojima se nalaze. Izvan sustava socijalne

pomoći koju osigurava država temeljem Zakona o socijalnoj skrbi, Grad Zagreb kao jedinica lokalne samouprave svojim sugrađanima dodatno osigurava različite oblike pomoći te time neposredno doprinosi poboljšanju životnog standarda.

Živimo u društvenoj zajednici gdje se gotovo svakodnevno oko 4000 osoba **prehranjuje u pučkoj kuhinji**. Grad Zagreb ima jednu pučku kuhinju koja djeluje na tri lokacije: Branimirova 35, Cerska 1 i Alfrevičeva 3. Osnovni kriterij za uvrštavanje samca ili obitelji na pravo korištenja prehrane u pučkoj kuhinji je evidencija Centra za socijalnu skrb o primanju zajamčene minimalne naknade. Međutim, kako iz raznih razloga obitelj ponekad ne može ostvariti pravo na zajamčenu minimalnu naknadu, a potrebno ju je prehraniti, postoji mogućnost procjene stanja i uključivanja u program pučke kuhinje. Želimo naglasiti kako se nikada nije dogodilo da se bilo kojoj osobi uskrati pravo na topli obrok neovisno o tome nalazi li se ili ne nalazi u sustavu socijalne skrbi Grada Zagreba. S obzirom da je lokacija pučke kuhinje u Branimirovoj 35 u neposrednoj blizini autobusnog i željezničkog kolodvora, osobama koje su u tzv.

tranzitu kroz Grad Zagreb, a nalaze se u socijalno zaštitnoj potrebi, ako zatraže obrok u pučkoj kuhinji, isti će im se i osigurati. Grad Zagreb u svakom mogućem slučaju pokazuje socijalnu osjetljivost te nerijetko pomaže osobama kojima je to potrebno unatoč činjenici što nisu ispunjeni kriteriji za ostvarivanje određenog prava. Ovdje je važno naglasiti da se usko surađuje s humanitarnim i karitativnim organizacijama koje također djeluju kroz pružanje neposredne pomoći osobama kojima je ona potrebna.

Osim pučke kuhinje Grada Zagreba, gotovo svakodnevno se vrši podjela ručka i na više lokacija karitativnih odnosno vjerskih zajednica, od kojih najveći broj obroka podijeli pučka kuhinja na Sv. Duhu pri Župi sv. Antuna Padovanskog.

Paralelno sa osiguravanjem jednog toplog obroka na dan koji korisnici mogu pojesti u prostoru kuhinje ili ga ponijeti kući, Grad Zagreb sudjeluje i u podjeli **obiteljskih paketa** koji se jednom mjesečno dodjeljuju obiteljima s troje i više djece, samohranim roditeljima te hrvatskim braniteljima po propisanim kriterijima. Takva pomoć pokazala se također svrsishodnom jer se dodje-

ljuju osnovne živežne namirnice i higijenski materijal, a veličina paketa ovisi o broju članova obitelji. U današnje vrijeme sve je veći broj obitelji pritisnut ovrhama, protiv njih se vode postupci za iseljenje i nemaju mogućnost podmirivanja visokih troškova stanovanja ili najma stana. Grad Zagreb već dugi niz godina sudjeluje u subvencioniranju dijela troškova stanovanja za određene kategorije naših sugrađana pod propisanim uvjetima. Ovakva pomoć, posebice u ovoj situaciji velike krize, od izuzetne je važnosti za svakog našeg sugrađanina.

Tijekom godina kriteriji za ostvarivanje prava na pomoć za podmirenje troškova stanovanja su se mijenjali, a prema sada važećoj Odluci o socijalnoj skrbi, **pravo na naknadu za troškove stanovanja** ostvaruju korisnici zajamčene minimalne naknade ostvarene pri Centru za socijalnu skrb. Pravo se ostvaruje neposrednim podnošenjem zahtjeva Gradskom uredu za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, a osoba koja ispunji uvjete mjesečno dostavlja Uredu račune javnih gradskih poduzeća ili pak Ured uplaćuje iznos najma najmodavcu u visini odobrenog prava. Međutim, kako Grad Zagreb ne može u cijelosti pokriti troškove stanovanja za korisnike u sustavu pomoći, još uvijek u velikom broju slučajeva zbog nepodmiranih dugovanja korisnicima pristižu opomene te dolazi i do prekida opskrbe kućanstava raznim energentima. Pri praćenju ove mjere uočeno je da znatan broj naših sugrađana nema reguliran stambeni status, a to se posebno odnosi na kategoriju građana koji imaju unajmljene stanove. Naime, najmodavci često ne žele sklapati ugovore o najmu stana jer u tom slučaju podliježu plaćanju poreza, odnosno ne žele svoje najmoprimce prijaviti na adresi stanovanja. Napominjemo da navedeno rezultira činjenicom

da takve osobe odnosno obitelji teže ostvaruju svoja socijalna prava s obzirom na to da nemaju prijavljeno prebivalište na području na kojemu i stanuju.

Grad Zagreb posebnu socijalnu osjetljivost pokazuje prema obiteljima s većim brojem djece i samohranim roditeljima s jednim ili više djece i kroz ciljane programe namijenjene djeci nastoji poboljšati uvjete u kojima žive i smanjiti različitosti spram druge djece. Uz ranije navedene vrste pomoći, posebno je dobro prihvaćen program osiguravanja **mliječne hrane za djecu** do godine dana starosti kojima je potrebna nadohrana po preporuci nadležnog pedijatra. Tako Grad Zagreb mjesečno osigurava mliječnu hranu za obitelji koje podnesu zahtjev Uredu pod kriterijima koji su propisani važećom Odlukom.

Nadalje, Ured već dugi niz godina provodi i **program ljetovanja** za djecu socijalno ugroženih obitelji, a namijenjen je prvenstveno djeci iz obitelji koje se nalaze u sustavu socijalne skrbi Grada Zagreba. Tako se početkom provedbe ove mjere organiziralo i besplatno zimovanje za djecu, međutim s vremenom je isto ukinuto jer interes za organizirani boravak tijekom zimskih školskih praznika nije postojao. Ukidanjem zimovanja povećan je kapacitet programa ljetovanja pa tako već godinama preko Ureda **2250 djece** odlazi na ljetovanje na više lokacija u odmarališta izabranog ponuđača. Do sada se ljetovanje organiziralo u objektima Zagrebačkog Holdinga, podružnica Vladimir Nazor d.o.o. na više lokacija tijekom cijelog ljeta. Na ovaj način, Grad Zagreb omogućava velikom broju djece besplatno ljetovanje u trajanju od 7 dana sa punom pansionskom uslugom uz 24-satni nadzor stručnog osoblja. Velik broj djece po prvi je puta zahvaljujući upravo Gradu Zagrebu otišao na more, s obzirom na to da većina

njih dolazi iz obitelji koje im to nisu u mogućnosti osigurati.

Nadalje, uz provedbu navedenih mjera, Grad Zagreb ujedno osigurava i **besplatni godišnji javni gradski prijevoz ZET-om** umirovljenicima čiji ukupni mjesečni prihod ne prelazi iznos od 3.200,00 kn, korisnicima zajamčene minimalne naknade koji su nesposobni za rad i privređivanje te osobama starijim od 65 godina koje nisu korisnici mirovine, a kojima ukupni mjesečni prihod ne prelazi iznos od 3.200,00 kn.

Grad Zagreb također sudjeluje u podmirivanju **troškova ukopa** po minimalnom socijalnom standardu za osobe koje nema tko sahraniti, osigurava **zdravstvenu zaštitu** osobama bez zdravstvenog osiguranja, a koje su nesposobne za rad, dodjeljuje **stipendije** učenicima i studentima koje dolaze iz socijalno ugroženih obitelji te daje **novčanu pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine**.

Ovaj Ured ima također veliki udio u rješavanju stambene problematike kroz svakodnevno zaprimanje i obradu zahtjeva podnositeljima koji se pod određenim kriterijima uvrštavaju na listu izvan liste reda prvenstva. Vezano uz navedeno, Ured svakodnevno surađuje s nadležnim Gradskim uredom za imovinsko-pravne poslove i imovinu Grada te na taj način i neposredno sudjeluje u rješavanju zahtjeva i dodjeli gradskih stanova na korištenje. Politika Grada Zagreba imat će i nadalje primarnu zadaću pomoći pojedincu i obitelji kroz postojeće mjere i aktivnosti kao i kroz detektiranje problema u zajednici. Grad Zagreb će uz operabilnost te brzo djelovanje i dalje raditi transparentno te biti svakodnevno na usluzi svojim sugrađanima.

Svaki pojedinac ili obitelj koji se nađu u stanju socijalno zaštitne potrebe mogu se javiti Gradskom uredu za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Odjelu za socijalnu skrb, Nova cesta 1, svakodnevno osobnim dolaskom, pisanim putem na adresu Ureda ili u obliku elektroničke pošte na službeni mail Ureda - guszoi@zagreb.hr.

... Jer male stvari koje svakodnevno dajemo čine nas velikim ljudima...

Sloboda kretanja radnika u Europskoj uniji

ALEN BIJELIĆ, MAJA MARTA MARTONJA

U 2013. godini više od sedam milijuna građana Europske unije živjelo je i radilo u državi članici čiji nisu državljani. Radnici najradije odabiru Njemačku, Austriju, Belgiju i skandinavske zemlje. Zanimljivo je i da su to većinom mlade osobe od petnaest do dvadeset devet godina koje su visoko obrazovane (41% mladih radnika u razdoblju od 2009. do 2013. imalo je visoko obrazovanje). No, ukupan udio mlade populacije u ukupnom broju radnika koji idu u druge države članice se smanjio s 48% na 41%. Na odlazak na rad u drugu državu članicu najčešće se odlučuju radnici iz Rumunjske i Poljske, no nije zanemariv ni udio radnika iz ostalih država članica – primjerice Italije, Velike Britanije, Njemačke, Francuske i Portugala.

Jedan od temeljnih ciljeva Europske unije je stvaranje jedinstvenog tržišta na području cijele Europske unije. Kako bi se takav cilj i postigao, potrebno je suzbiti sva ograničenja među državama koja bi mogla osujetiti postizanje stvaranja takvog tržišta. Zato Ugovor o funkcioniranju Europske unije uvodi četiri temeljne tržišne slobode – sloboda kretanja radnika, kapitala, usluga i dobara. Drugim riječima – radnici, kapital, usluge i dobra mogu se kretati između svih država članica Europske unije stvarajući tako područje jedinstvenog tržišta bez ograničenja i drugih barijera.

Sloboda kretanja radnika predstavlja izrazito važan alat u postizanju takvih ciljeva, ali je u praksi teže ostvariv jer za sobom povlači i niz drugih pitanja kao što su, primjerice, mirovine, socijalna davanja, pravo članova obitelji radnika na boravak u drugoj državi i sl. Stoga ta tematika nije regulirana samo primarnim pravnim izvorima, već i sekundarnim (npr. presude Europskog suda pravde). Slobodno kretanje radnika reguli-

Izvor: ec.europa.eu

rano je i u Ugovoru o funkcioniranju Europske unije (dalje u tekstu: UFEU). Čl. 45., st. 1. UFEU-a navodi temeljni princip, a to je da se osigurava sloboda kretanja radnika unutar Unije. Sloboda kretanja podrazumijeva ukidanja svake diskriminacije na temelju državljanstva među radnicima iz država članica u vezi sa zapošljavanjem, primitcima od rada i ostalim uvjetima rada i zapošljavanja. No, treba obratiti pažnju na odredbe čl. 45., st. 3. i 4. UFEU-a. Naime, države članice zadržavaju ograničiti slobodu kretanja radnika pod sljedećim uvjetima:

- a) javni poredak
- b) javna sigurnost
- c) javno zdravlje.

Dakle, svaka država članica može ograničiti navedenu slobodu, ali pod uvjetom da ju opravda jednom od navedenih osnova. Nadalje, UFEU utvrđuje što sve točno podrazumijeva sloboda kretanja radnika i navodi:

- a) prihvaćanje stvarno učinjenih ponuda za zaposlenje
- b) slobodno kretanje unutra država članica u tu svrhu

Izvor: morguefile.com

- c) boravak u državi članici radi zapošljavanja sukladno odredbama koje uređuju zapošljavanje državljana te države utvrđenih zakonom i drugim propisima
- d) ostanak na državnom području države članice nakon prestanka zaposlenja u toj državi.

No, važno je napomenuti da je Europski sud pravde tumačenjem toga stavka došao do zaključka da taj popis nije zatvoren te da ga se može nadopunjavati i drugim aspektima slobode kretanja radnika koje nisu navedene. Primjerice, građani Europske unije mogu provesti određeno vrijeme u drugoj državi članici kako bi pronašli posao. Čl. 45., st. 4. navodi da se odredbe o slobodi kretanja radnika ne odnose na zapošljavanje u javnim službama, tj. službama u kojima osobe imaju javne ovlasti (primjerice suci, upravni službenici i sl.).

Europski parlament i Vijeće nakon savjetovanja s Gospodarskim i socijalnim odborom mogu donositi uredbe i direktive kojima potiče mobilnost radnika osiguravanjem bliske suradnje među nacionalnim službama za zapošljavanje, ukidanjem administrativnih postupaka i prakse te roko-

va propisanih za pristup slobodnim radnim mjestima, ukidanjem svih rokova i ograničenja kojima se radnicima iz drugih država nameću uvjeti u vezi sa slobodnim izborom zaposlenja, a koji su različiti od uvjeta koji se postavljaju radnicima dotične države i uspostavljanjem odgovarajućih mehanizama za povezivanje molbi i ponuda za zapošljavanje. Čl. 47. UFEU-a utvrđuje obvezu država da potiču razmjenu mladih radnika. Europski parlament i Vijeće uspostavljaju sustav kojim se zaposlenim i samozaposlenim radnicima jamči zbrinjavanje ukupnog staža koji se uzima u obzir na temelju zakona različitih država radi stjecanja i zadržavanja prava na naknadu te isplatu naknadu

osobama koje imaju boravište na području država članica. No, pojedine države zadržavaju i mehanizam kojim mogu zaštititi vlastite mirovinske i socijalne sustave (čl. 48. UFEU-a).

Postizanju jedinstvenog tržišta na području Europske unije doprinosi i EURES, odnosno The European Job Mobility Portal. Navedeni portal odraz je suradnje između Europske komisije i javnih službi za zapošljavanje država članica Europskog gospodarskog prostora, a koji uključuje države Europske unije uz Island, Lihtenštajn i Norvešku, te ostalih partnerskih organizacija, uz suradnju Švicarske. EURES je osnovan 1993. a njegove usluge jednako su orijentirane poslodavcima i tražiteljima zaposlenja. Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju Hrvatski zavod za zapošljavanje postao je dijelom EURES-a te je tako tražiteljima zaposlenja omogućeno korištenje portala putem kojeg se može razgovarati s EURES-ovim savjetnicima, stručnim osobama koje ostvaruju tri osnovne zadaće EURES-a, a to su pristupanje određenim informacijama, usmjeravanje tražitelja zaposlenja i posredovanje pri zapošljavanju. Portal također omogućuje izradu osobnog profila te na taj način omogućuje poslodavcima pronalazak odgovarajućeg kadra.

Izvor: ec.europa.eu

Izvor: img.radio.cz

Kako bi određena osoba posredstvom svog rada mogla koristiti zaštitu koju joj pruža UFEU, potrebno je da je ta osoba radnik. UFEU ne definira pojam radnika, već je on definiran u presudama Europskog suda pravde.

Jedna od prvih presuda je u predmetu 75/63 Hoekstra (rođena Unger) u kojoj je Sud utvrdio da je na europskom pravu da definira pojam radnika u okviru slobode kretanja radnika. Kad bi svaka država članica mogla definirati pojam radnika u okviru slobode kretanja istih, na području EU-a bi danas postojalo dvadeset osam različitih definicija radnika. Osim toga, svaka bi država mogla zakonom utvrditi definiciju koja bi uskratila prava koja osigurava UFEU. U predmetu 66/85 Lawrie Blum je Sud otišao i korak dalje te je dao definiciju radnog odnosa. Kao temeljne sastojke takvog pravnog odnosa Sud je naveo da je nužno da osoba kroz određeno vrijeme izvršava poslove za druge osobe i prema njihovim uputama te da za taj rad dobiva plaću. Sud je u predmetu 53/81 Levin utvrdio da se sloboda kretanja radnika odnosi i na radnike s nepunim radnim vremenom iako zarađuju manje od zakonom propisane plaće u državi članici gdje obavlja rad. Naime, učinkovitost primjene europskog prava bila bi smanjena ako bi se ono primjenjivalo samo na radnike s punim

radnim vremenom. No, potrebno je obratiti pažnju i na činjenicu da se europsko pravo odnosi na obavljanje učinkovitih i pravih aktivnosti što isključuje aktivnosti malih razmjera koje se smatraju graničnima i pomoćnima. Sud u istoj presudi utvrđuje da motivi radnika za odlazak na rad u drugu državu članicu EU-a nisu važni te da ne smiju imati utjecaja na njegovo pravo ulaska i boravka u drugoj državi članici pod uvjetom da radnik obavlja ili želi obavljati učinkovitu i stvarnu djelatnost. No, na nacionalnom je sudu da u svakom konkretnom slučaju utvrđuje je li riječ o radnom odnosu ili nije. U predmetu C-357/89 Raulin Sud daje smjernice za nacionalne sudove te navodi da nacionalni sudovi moraju uzeti u obzir je li rad izvršavan redovito i je li bio vremenski ograničen. Okolnost da je osoba odradila manji broj radnih sati može upućivati na činjenicu da ipak nije riječ o radnom odnosu u smislu europskog prava.

Međutim, i u slučaju kada je osoba odradila manji broj sati od onog koji ne odgovara punom radnom vremenu određene države članice, treba biti oprezan jer je Sud u presudi 139/85 Kempf utvrdio da su i oni radnici koji rade u nepunom radnom vremenu i čija su primanja ispod egzistencijalnog minimuma također radnici u smislu primjene UFEU-a. Na njihov status negativno ne utječe

i zakonito korištenje sredstava javnih fondova koji bi uz naknadu bio dodatni izvor materijalnih primanja. U navedenom je predmetu bitno da se djelatnosti koje uključuju rad obavljaju stvarno i efektivno te da se za njih dobiva **određena naknada**. Naime, sam oblik naknade ne mora nužno biti novčan već u obzir dolazi i bilo koja druga protučinidba, što je utvrđeno u predmetu 196/87 Steymann v. Staatssecretaris van Justitie. U navedenom predmetu radilo se o njemačkom državljaninu koji je u Nizozemskoj obavljao vodoinstalaterske i druge slične poslove za jednu vjersku zajednicu. Međutim, za obavljani rad Nijemac nije dobivao plaću već mu je vjerska zajednica osigurala sve potrebno za egzistenciju, a što je uključivalo smještaj, prehranu i sitni džeparac. Slijedom navedenog Sud je utvrdio da je za radni odnos potrebno postojanje ekonomske i socijalne dimenzije te poštivanje ekonomskih načela te da se postojanje radnog odnosa ne može vezati za plaću izraženu u novcu već je bitno da postoji protučinidba poslodavca koja je usmjerena na ostvarivanje materijalnih beneficija potrebnih za ostvarivanje materijalne egzistencije.

Izvor: eures.bg

U predmetima 344/87 Bettray i 456/02 Trojani Sud je utvrdio značaj svrhe rada. Naime, da bi se određeni odnos okarakterizirao kao radni, nije dovoljno da je jedini cilj takvog odnosa rehabilitacija ili reintegracija osoba u društvo. Sud je ponovio da je potrebno da je riječ o efektivnom i stvarnom poslu. Aktivnosti određenih osoba koje su vezane uz rehabilitaciju ili integraciju osoba u društvo nisu temelj za primjenu

odredaba UFEU-a. U slučaju obavljanja takvih aktivnosti rad se ne smatra efektivnom i stvarnom aktivnosti, stoga taj odnos nije radni, pogotovo kada je obavljanje takvih aktivnosti prilagođeno fizičkim i psihičkim potrebama pojedinca s ciljem što skorijeg povratka u normalni život. Međutim, čak i u ta-

kvim slučajevima Sud navodi da se takvi i slični odnosi ne smiju promatrati generički već da nacionalni sud svake države članice treba utvrditi radi li se o radnom odnosu (C-357/89 Raulin). Navedeno je Sud potvrdio u presudi 456/02 Trojani gdje se postavilo pitanje ostvarivanja određenih socijalnih prava vezanih za radni odnos. Gospodin Trojani je za Vojsku spasa obavljao razne poslove, i to oko 30 sati tjedno, u sklopu osobnog programa reintegracije, pri čemu je za uzvrat dobivao beneficije u obliku džeparca. Prema relevantnim odredbama dekreta Commission communautaire française od 27. svibnja 1999. godine vezane uz subvencije za hostele (Moniteur belge, 18 lipnja 1999., str. 23101) Vojska spasa obvezna je primiti, smjestiti i osigurati psiho-socijalnu pomoć prikladnu za njene korisnike kako bi se poticala njihova autonomija, mentalno zdravlje i reintegracija u društvo. U tu svrhu mora sa svakom osobom sklopiti osobni program reintegracije koji će razjasniti ciljeve koje je potrebno postići i sredstva koja su potrebna da bi se on postigao. Gospodin Trojani je trebao dokazati postojanje radnog odnosa da bi mogao ostvariti određena socijalna prava u vezi s radnim odnosom. Europski sud pravde je utvrdio da je na nacionalnom sudu da utvrdi mogu li se usluge koje je izvršavao gospodin Tro-

Izvor: freeimages.com

jani smatrati dijelom normalnog tržišta rada te navodi da se u tu svrhu može uzeti u obzir status i praksa hostela, sadržaj programa socijalne reintegracije i priroda i detalji izvođenja dotičnih usluga.

Izvor: jurist.org

Značajan istup u razvoju slobode kretanja radnika dogodio se u predmetu Angonese. U tom je predmetu riječ o gospodinu Angoneseu, talijanskom državljaninu koji je studirao u Austriji od 1993. do 1997. godine. U kolovozu 1997. prijavio se na oglas za posao izdan u novinama za radno mjesto u privatnoj banci u Bolzanu (u Italiji). Kao uvjet za zaposlenje navedeno je posjedovanje valjanog certifikata o poznavanju njemačkog i talijanskog jezika. No, banka je zahtijevala certifikat izdan u Bolzanu. Upravo ta okolnost predstavljala je prepreku zbog koje gospodin Angonese nije dobio posao iako je poznao oba jezika. Naime, svu dokumentaciju za natječaj za po-

sao trebalo je predati 1. rujna 1997., što je manje od dva mjeseca od trenutka izdavanja oglasa. S druge strane, kako bi se stekao traženi certifikat, potrebno je položiti pismeni i usmeni ispit koji se održavaju u razmaku od trideset dana. U takvim okolnostima su se osobe koje se žele prijaviti na natječaj (a koje ne

žive u Bolzanu), našle u lošijoj poziciji u odnosu na osobe koje borave u Bolzanu jer im je pristup certifikatu teži. Gospodin Angonese se obratio nacionalnom sudu tvrdeći da takav postupak banke krši načelo slobode kretanja radnika unutar EU-a. Nacionalni sud je Europskom sudu pravde uputio zahtjev za prethodnim tumačenjem UFEU-a. Europski sud pravde je u svojoj presudi utvrdio da je u konkretnom slučaju zapravo riječ o diskriminaciji. Naime, naizgled neutralan zahtjev da pristupnik natječaju ima certifikat je doveo do povoljnijeg položaja talijanskih državljana u odnosu na državljane drugih država članica Europske unije. Naime, stanovnici Bolzana su većinom Talijani i njima je pristup pismenom i usmenom ispitu lakši jer se održavaju u njihovom gradu. S druge strane, pristup je teži Nijemcima, Fincima i drugim građanima EU-a jer moraju najmanje dva puta putovati u Bolzano na ispite. U takvoj situaciji je, prema riječima Suda, riječ o neizravnoj diskriminaciji te je takva odredba u uvjetima za zaposlenje protivna slobodi kretanja radnika u Europskoj uniji. S druge strane, Sud je uveo i veliku novost. Naime, presuda u predmetu Angonese je uvela mogućnost da se pojedinci mogu pozivati na odredbe europskog prava ne samo prema državi (vertikalni odnos), već i prema drugim osobama (u konkretnom slučaju banka u Bolzanu).

Svečano otvorenje povodom preseljenja u Žerjavićevu ulicu i Dan otvorenih vrata Pravne klinike

JOSIP KOVILIĆ, BRUNO MILINKOVIĆ

Dan 24. veljače 2015. godine nije bio običan utorak. Za studente Pravnog fakulteta u Zagrebu i marljive kliničare bio je to povijestan dan koji je obilježio novu stranicu u razvoju Pravne klinike u Zagrebu, dan koji će ostati upamćen po preseljenju Pravne klinike u nove prostorije na adresi Ulica Jurja Žerjavića 6.

Suradnja s Upravom Grada Zagreba započela je nizom projekata koje su proveli uredništvo biltena *Pro bono* predvođeno glavnim urednicima Josipom Kovilićem i Brunom Milinkovićem, voditelj Pravne klinike prof. dr. sc. Alan Uzelac te Uprava Pravnog fakulteta predvođena dekanom prof. dr. sc. Hrvojem Sikirićem, a rezultirala je pribavljanjem novih prostorija za rad studenata Pravnog fakulteta koji pružaju besplatnu pravnu pomoć građanima Republike Hrvatske slabijeg imovinskog stanja.

Samom činu svečanog otvorenja novih prostorija je nazočilo pedesetak uzvanika među kojima su bili predstavnici odvjetničkih ureda, sudac Srđan Šimac koji surađuje s Uredništvom biltena i sudjeluje u izvođenju nastave na jednom od kolegija s pete godine Pravnog fakulteta, akademski mentori grupa te suradnici i partneri Uredništva biltena *Pro bono* i Pravne klinike u Zagrebu.

Protokolarni dio otvoren je pozdravnim govorom dekana Pravnog fakulteta u Zagrebu i voditelja Pravne klinike prof. dr. sc. Alana Uzelca koji su prigodno

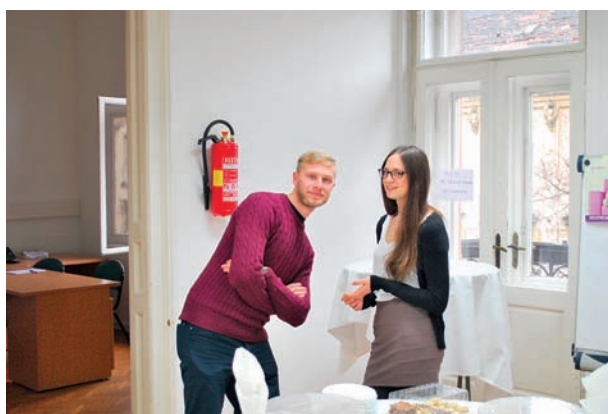
Preseljenjem u nove prostorije budućim generacijama studenata prava omogućeni su kvalitetniji uvjeti za rad i učenje koji će u konačnici rezultirati kvalitetnijim i educiranijim mladim pravnim stručnjacima. Uredništvo biltena zahvaljuje svima koji su sudjelovali u tom velikom događaju za Pravnu kliniku i svima koji su pomagali u aktivnostima koje su rezultirale preseljenjem Pravne klinike na novu lokaciju.

zahvalili na suradnji gostima iz Grada Zagreba, članovima Uredništva te suradnicima i partnerima Pravne klinike. Uslijedio je domjenak i druženje sve do kasnog popodneva. Iza druženja održana je prva svečana sjednica Malog vijeća Pravne klinike u novim prostorijama Pravne klinike, a na kojoj su bili nazočni svi studentski predstavnici grupa i njihovi akademski mentori.

Prilika za upoznavanje novog ambijenta pružena je i zainteresiranim građanima za koje je bio rezerviran poseban termin u sklopu „Dana otvorenih vrata“ na kojem su mogli razgledati prostor i postaviti pitanja o radu naše Pravne klinike.

Kako je to sve izgledalo možete vidjeti u priloženoj galeriji fotografija koje je izradio novi fotograf uredništva Matija Skender.

Promocija 5. broja biltena *Pro bono* (studeneni 2014.)

BRUNO MILINKOVIĆ, JOSIP KOVILIĆ

Svečana promocija petog broja našeg biltena održana je 24. studenog 2014. godine s početkom u 13.15 sati, a ovaj kratak osvrt sadrži najvažnije informacije o njenu tijeku i ono najznačajnije po čemu pamtimo upravo tu promociju. Za one koji su nazočili promociji bit će to prilika da se podsjetite kako je to izgledalo, a oni koji nisu bili s nama mogu saznati više o konceptu održane promocije i, barem posredno, „proživjeti“ brojne sate utkane u pripremu cijelog događaja kojem Uredništvo biltena pridaje veliki značaj i puno pažnje.

Promocija je održana u ponedjeljak 24. studenog u 13.15 sati u auli Rektorata Sveučilišta u Zagrebu na adresi Trg maršala Tita 14, a trajala je oko 70 minuta.

Promociju petog broja svojim kratkim izlaganjima o njima srodnim temama obogatili su dr. sc. Srđan Šimac („mirenje – drugi put do pravde“), doc. dr. sc. Aleksandra Maganić („tema broja“) i prof. dr. sc. Jasenko Marin („prava putnika u javnom prijevozu i EU“). Također, glavni urednici Josip Kovilić i Bruno Milinković su uz pomoć moderatora Alena Bijelića, koji je u zadnji tren vrlo uspješno „spasio stvar“ i uskočio na mjesto bolesne Andree Dujmović, izložili sadržaj novog broja u kojem su obrađene i brojne druge aktualne teme, one koje se odnose na aktivnosti „kliničara“, ali i one kojima su se autori članaka dotaknuli svakodnevnih (pravnih) problema stranaka koje se obraćaju Pravnoj klinici.

Svima koji su nazočili promociji osiguran je primjerak biltena, a zadržana je i praksa potvrde dolaska na e-adresu urednistvo.probono@gmail.com zbog prostorne ograničenosti i lakše organizacije (rezervacija mjesta).

Iz sadržaja smo tako izdvojili i na promociji obradili sljedeće:

- Tema broja: Postupak pred Europskim sudom za ljudska prava i pravo na suđenje u razumnom roku
- Potpisivanje Sporazuma o suradnji između Pravnog fakulteta i Grada Zagreba
- Gorući problemi: prava potrošača, ovrha i deložacija, neimanje sredstava za odlazak na ročište, putnici u javnom gradskom prijevozu, rad bez radnog odnosa, maloljetnička delinkvencija, cijepjenje djece u RH (...)

- Intervju: Srđan Šimac, sudac Visokog trgovačkog suda RH i predsjednik Hrvatske udruge za mirenje
- Putovanja, humanitarne akcije i projekti Pravne klinike u Zagrebu

Posebna zahvala ide i ostalim članovima Uredništva koji su nesebično pomogli u organizaciji promocije, autorima tekstova izvan redova Uredništva, izlagačima, svima koji su nas nagradili svojim dolaskom, prepoznali uloženi trud i tako nam ulili motivacije za daljnji rad te ostalim suradnicima (lektori, grafičari, fotografi...) bez čijih doprinosa ne bismo imali što promovirati. Hvala!

Kako ste mogli saznati u uvodnoj riječi glavnih urednika, promociju petog broja pamtimo po najmanje tri stvari: preko anketnih listića koji vas je dočekaao dobili smo mnogo vrijednih povratnih informacija o kvaliteti našeg časopisa s raznim prijedlozima za naredne brojeve, zaokrenuli smo koncept i izgled same promocije pa su tako promociju obogatili i stručni suradnici sa svojim zanimljivim izlaganjima, a zbog povećanog interesa promocija je održana i na novoj lokaciji, u auli Rektorata Sveučilišta u Zagrebu pred više od stotinu gostiju.

Studentske udruge na Pravnom fakultetu: pronadi nešto za sebe!

**AUTORI PREDSTAVLJANJA: ČLANOVI STUDENTSKIH UDRUGA
PRIKUPIO I OBRADIO: BRUNO MILINKOVIĆ**

Na našem fakultetu, uz svima mrske studentske obveze koje je nemoguće izbjeći, postoje i oblici dobrovoljnog djelovanja putem studentskih udruga u čijem radu i aktivnostima, ovisno o vlastitim preferencijama, svi mi sudjelujemo. Nakon predstavljanja Studentskog zbora i Pravobranitelja u proteklim brojevima biltena, hvala svima koji su za ovaj broj Pro bona poslali svoje kratke uratke i tako predstavili studentske udruge i kolektive koji djeluju na Pravu u Zagrebu. Nadam se da će ovaj tekst potaknuti interes za spomenutim oblicima rada, počevši od najmlađih generacija na fakultetu. Pronađite nešto za sebe i uključite se u njihov rad te tako oplemenite svoj studij i vrijeme provedeno na njemu. Isplati se!

- 1) **Elsa Zagreb** <http://elsa-zagreb.hr/>
- 2) **Udruga Pravnika** <http://www.pravnik.hr/>
- 3) **Capella juris – pjevački zbor Pravnog fakulteta** <http://www.capellajuris.hr/>
- 4) **Alimenta Zagreb** <https://www.facebook.com/pages/Alimenta/167125853441122>
- 5) **Športska udruga studenata Pravnog fakulteta Zagreb** <http://susp.f.hr/>
- 6) **Futsal Pravo** <https://www.facebook.com/pages/Futsal-Pravo/634691783253065>
- 7) **eSTUDENT** <http://www.estudent.hr/>
- 8) **Studentski portal Pravokutnik** <http://www.pravokutnik.net/>
- 9) **Udruga Upravni student** <https://www.facebook.com/pages/Udruga-upravni-student>
- 10) **Društvo studenata socijalnog rada** <http://dssr.hr/>
- 11) **Debatni klub Pravnog fakulteta u Zagrebu** <http://debatapravo.wordpress.com/>
- 12) **Iustitia** Udruga Iustitia / Institut za razvoj individualne slobode (IRIS) <http://www.iustitia.hr/hr/>
- 13) **Veslačka udruga Pravnog fakulteta Octopus** <https://www.facebook.com/VupfOctopus/>

1) ELSA ZAGREB

The European Law Students' Association
ZAGREB

Europska udruga studenata prava - ELSA Zagreb, podružnica je ELSA-e, najveće svjetske neprofitne i nepolitičke udruge studenata prava i mladih pravnik. ELSA je osnovana 1981. godine u Beču, a trenutno djeluje u 42 europske države te okuplja više od 40 000 članova na 300 pravnih fakulteta. ELSA djeluje kroz viziju o pravednom svijetu u kojem se poštuje ljudsko dostojanstvo i kulturna raznolikost. Nastoji doprinosti pravnom obrazovanju i osvješćivanju studenata prava o društvenoj odgovornosti i međusobnom razumijevanju. ELSA pruža studentima prava priliku da razvijaju svoje vještine, stječu nova znanja i upoznaju se sa studentima i pravnicima diljem Europe. Usmjerenost međunarodnoj suradnji i tematici ljudskih prava je ono po čemu je ELSA

svojevrsna. ELSA-ine aktivnosti sastoje se od mnoštva akademskih i stručnih projekata koji se organiziraju kako bi se ostvarila ELSA-ina svrha i kako bi se ELSA-inim članovima pružila prilika da unaprijede svoje vještine i međusobno surađuju u interaktivnoj okolini. Rad i aktivnost u ELSA-mreži priprema studente prava za profesionalnu karijeru jer sudjelovanjem na ELSA-inim projektima stječu vrijedno međunarodno iskustvo.

Projekti koje ELSA organizira na raznim razinama jesu:

- oni koji članovima pružaju priliku da stječu nova znanja: tribine, seminari i konferencije, ljetne pravne škole, delegacije u međunarodnim institucijama, institucionalni posjeti, studentski posjeti,
- oni koji pružaju članovima priliku da primijene stečeno znanje i unaprijede svoje vještine: moot courts - simuliranja suđenja, pravne istraživačke grupe, esejska natjecanja i
- program razmjene studentskih praksi, putem kojeg studenti imaju priliku obavljati stručnu praksu u inozemstvu.

Angažmanom u ELSA-i članovima se također pruža prilika da razviju tzv. soft skills, poput vještina komunikacije, prezentiranja, pregovaranja, vodstva, organizacije projekata, prikupljanja financijskih sredstava i dr. Važan aspekt ELSA-ine djelatnosti je i onaj društveni, kojemu je cilj uspostaviti međusobna druženja i kontakte između ELSA-inih članova diljem Europe, pritom stječući znanja i iskustva o drugim zemljama i pravnim sustavima. Tradicionalni projekti koje organizira ELSA Zagreb su međunarodna ljetna pravna škola o ljudskim pravima koja se održava krajem srpnja u Zadru, petodnevna mala škola ljudskih prava koja se održava krajem veljače na Pravnom fakultetu, institucionalni posjeti Hrvatskom saboru, Ustavnom sudu, Psihijatrijskoj bolnici Vrapče i kaznionici u Lepoglavi, esejsko natjecanje na određenu aktualnu temu.

Sjedište ELSA-e Zagreb je na Trgu maršala Tita 3, gdje se ujedno održavaju redoviti informativni sastanci za sve članove, u pravilu svakog petka u 12:00 sati u dvorani koju unaprijed najavimo. Pratiti i kontaktirati nas možete i

preko naših web, Facebook i Twitter stranica te putem e-maila.

2) UDRUGA PRAVNIK

Udruga Pravnika skupina je entuzijastičnih studenata koja smatra da vrijeme provedeno na Pravnom fakultetu ne smije biti ispunjeno samo fakultetskim obvezama. Sa svojim radom Udruga je krenula još 1967., a tijekom proteklih desetljeća se kroz brojne projekte i inicijative uspjela profilirati kao ozbiljan sudionik akademskog života. Najznačajnija aktivnost Udruge je izdavanje časopisa *Pravnik*, najstarijeg stručnog studentskog časopisa za pravna i društvena pitanja u RH. U časopisu objavljujemo najkvalitetnije studentske radove, nerijetko nagrađene Rektorovom ili Dekanovom nagradom, prikaze stručne literature te ostale zanimljivosti iz pravne sfere. Svake godine organiziramo i veliki *Kongres studenata prava* na kojem se kroz nekoliko dana detaljno obrađuje određena tema kroz predavanja pravnih i drugih stručnjaka te konstruktivnu raspravu studenata i predavača. Nekoliko puta godišnje organiziramo i tribine o aktualnim pravnim, političkim i društvenim pitanjima, a odličan odaziv na njih pokazuje veliku zainteresiranost naših studenata i potrebu redovitog održavanja takvih i sličnih projekata. Također, već nekoliko godina uspješno provodimo natjecaj *Pravnikova stručna praksa*, projekt kojim se studentima PFZG-a omogućuje obavljanje stručne prakse u nekoliko zagrebačkih odvjetničkih ureda, čime studenti stječu prije nego potrebno praktično iskustvo i vještine rada – temelj za buduće zanimanje. Unutar Udruge potičemo timski rad, prijateljsku suradnju i razvoj kvalitetnih ideja, kako kroz formalne sastanke,

tako i kroz neformalna druženja svih članova. Sve zainteresirane studente pozivamo na naše sastanke koji se održavaju petkom u 18 sati na Trgu maršala Tita 3 u dvorani V (3. kat), a više informacija i najave projekata možete pronaći na Facebook stranici Udruge Pravnika te web-stranici www.pravnik.hr.

3) CAPELLA JURIS

Pjevački zbor Pravnog fakulteta u Zagrebu *Capella juris* svoj je glazbeni put započeo u svibnju 2006. godine. Dirigentska palica povjerena je maestru Wolfgangu Ruschu, na ideju i inicijativu dr. sc. Ive Josipovića. U 2008. glazbeno vodstvo preuzima prof. Jurica Petar Petrač, a od siječnja 2015. zbor vodi mladi maestro Darijan Ivezić. U početku malobrojni, pjevali smo uglavnom na svečanostima Pravnog fakulteta u Zagrebu, no vrlo smo brzo stasali u ozbiljan mješoviti pjevački zbor od pedesetak članova koji održava i samostalne koncerte i koncerte u suradnji s renomira-

nim glazbenicima (Hrvatskim baroknim ansamblom, Gudačkim kvartetom Rucner, ansamblom Ayllu, Oratorijskim zborom Cantores Sancti Marci). U gotovo devet godina postojanja, zbor je održao 16 samostalnih koncerata u Zagrebu, Varaždinu, Čakovcu i Križevcima, mnoštvo različitih nastupa i gostovanja te je sudjelovao na osam natjecanja (Zagreb 2008. – brončana plaketa; Ohrid 2009. – brončana plaketa; Zagreb 2010. – srebrna plaketa; Prag 2010. – srebrna plaketa i prva nagrada stručnog žirija za najbolju izvedbu suvremene skladbe „Crn-bel“ Igora Kuljerića; Split 2011. – brončana katedrala za izvedbu nove skladbe te sveukupno 2. mjesto u poretku; Zagreb 2012. – zlatna plaketa, apsolutni pobjednici natjecanja; Varšava 2013. – srebrna plaketa; Zagreb 2014. – zlatna plaketa). Zbor je 2013. izdao i svoj prvi CD pod nazivom „Pridite, poklonimo se“ na kojem se nalazi repertoar božićnog koncerta održanog 2012. u Grkokatoličkoj katedrali sv. Trojice u Križevcima. Na CD-u su djela Petra Iljiča Čajkovskog, Sergeja Vasiljeviča Rahmanjinova te bizantski napjevi, a koncert su zajedno održali *Capella juris* i Oratorijski zbor crkve sv. Marka Cantores Sancti Marci. Zborski repertoar sačinjen je od uglav-

nom klasične i ozbiljne glazbe, ali protkan neizostavnom vedrinom i srčanošću svakog pjevača. *Capella juris* predstavlja jednu sasvim drugu, pomalo atipičnu stranu studiranja na Pravnom fakultetu u Zagrebu

4) UDRUGA ALIMENTA

alimenta

Udruga Alimenta okuplja mlade i poduzetne studente prava, voljne stjecanja novih znanja i iskustava. Organiziramo razne aktivnosti, kongrese, radionice, tribine, predavanja i tečajeve s težištem na pravnoj tematici čiji je primarni cilj nadogradnja znanja stečenog na fakultetu, kako bi studenti u budućnosti postali konkurentniji na tržištu rada. U prošloj akademskoj godini pokrenuli smo dva nova projekta, „Dane karijera“ i studijske posjete drugim pravnim fakultetima u regiji. Projekti su imali izvrstan odaziv među studentima te smo ostvarili kvalitetnu suradnju s Upravom Fakulteta, kao i s pojedinim uspješnim članovima akademske i profesionalne zajednice. Udruga ima šire područje djelovanja. Uz projekte pravne tematike, organiziramo i „Alimentin kulturni kutak“, tj. grupne posjete kazališnim predstavama i izložbama uz povlaštene cijene za naše članove i prijatelje udruge. Također, svake godine organiziramo „Filmski tjedan“ na temu ljudskih prava, čime nastojimo osvijestiti i educirati širu zajednicu o aktualnim društvenim problemima. Našim članovima pružamo mogućnost jednakog sudjelovanja u organiziranju aktivnosti udruge. Istovremeno, potičemo realiziranje vlastitih kvalitetnih ideja te osobni razvoj pojedinca kroz unaprjeđenje organizacijskih i komunikacijskih vještina u timskom okru-

ženju. Svake godine broj aktivnih članova raste, a sama udruga se povezuje s novim organizacijama i osobama. Redovni sastanci su svaki tjedan, "srijedom 15 do 5", u prostorijama PFZG-a na TMT3. Učlaniti se možete tijekom cijele godine, a postupak provjerite na Facebook i web-stranici udruge.

5) ŠPORTSKA UDRUGA STUDENATA PRAVNOG FAKULTETA

Športska udruga studenata Pravnog fakulteta Zagreb (ŠUSPFZ) organizira i provodi športske aktivnosti pri Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Udruga je administrativno podijeljena u športske sekcije, ukupno njih 10 (7 športova) koje organiziraju sljedeće športske aktivnosti po spolovima: košarka (ženska, muška); mali nogomet (futsal) (muški); odbojka (ženska, muška); rukomet (ženski, muški); stolni tenis (ženski, muški); šah (ženski, muški); tenis (ženski, muški)

Osnovni ciljevi Udruge su promicanje, razvoj i jačanje športskih aktivnosti koje su praćene kroz akademsku izobrazbu svakog pojedinca kao budućeg člana akademske zajednice i društva općenito. Jedan od ciljeva je i osvješćivanje važnosti fizičke aktivnosti uz proces učenja te povezivanje i mobilnost među studentima. Djelatnosti Udruge su organiziranje i provođenje redovitih sustavnih treninga članova radi pripreme za natjecanja, poduka i trening studenata u natjecateljske i/ili rekreativne svrhe te poticanje razumijevanja i usvajanja etičkih vrijednosti kroz bavljenje športom. Udrugu vode Karin Mačinković kao predsjednica i Tina Malenica u ulozi dopredsjednice, uz pomoć Kristijana Galića kao tajnika. Bitno je istaknuti da se gotovo svaka sekcija natječe na sveučilišnim turnirima. Ti turniri su ujedno i kulminacija sveukupnog druženja kroz cijelu godinu, a mi svake godine željno iščekujemo početak natjecanja s kojih se redovito vraćamo s medaljama i peharima. Želite li nam se priključiti, slobodno nas kontaktirajte putem e-maila ili telefona

te se priključite našoj Facebook grupi. Tamo vas očekuju sve dodatne informacije u vezi treninga, ekipe i ostalih zanimljivosti koje Udruga organizira.

6) UDRUGA FUTSAL

Udruga Futsal Pravo je studentska udruga zasnovana na temeljima dugogodišnjeg rada malonogometne (futsal) sekcije Fakulteta. Aktivnošću, organizacijom i brojem članova sekcija je prerasla svoje okvire te se razvila potreba za osnivanjem udruge kao čvršćeg i još organiziranijeg oblika funkcioniranja. Udruga je osnovana kao Udruga malonogometnaša Pravnog fakulteta u Zagrebu Futsal Pravo te djeluje unutar matične institucije – Pravnog fakulteta u Zagrebu, od 28. studenoga 2013. Misija Udruge jest kvalitetan rad sa studentima, prvenstveno na sportskom, a kroz određene mehanizme i na društvenom planu. Za studente voljne trenirati i natjecati se treninzi su dva puta tjedno, a za sve ostale organizira se jednom tjedno „haki“ na koji

mogu doći svi bivši i sadašnji studenti. Osim sportskog dijela priče, Udruga veliki naglasak stavlja i na druženja te međusobni kontakt članova tako da članovi i nakon diplome ostaju povezani s Udrugom pomažući i družeći se s mlađim kolegama. Udruga ima svoju Facebook stranicu pod nazivom Futsal Pravo, gdje se može pratiti njezin rad. Sve informacije o Udruzi mogu se dobiti na navedenoj stranici ili upitom na službeni e-mail futsal.pravo@gmail.com. Svi su dobrodošli!

7) ESTUDENT

eSTUDENT
NETWORK OF EXCELLENCE

eSTUDENT je studentska neprofitna udruga osnovana u ožujku 2004. godine s ciljem povezivanja najboljih studenata Sveučilišta u Zagrebu i najboljih poduzeća koja posluju u Republici Hrvatskoj. Vizija Udruge je biti multidisciplinarna studentska mreža izvrsnosti te prepoznatljiv brand koji okuplja studente s najvećim potencijalima iz područja društvenih i prirodnih znanosti. Misija Udruge je okupiti i umrežiti najperspektivnije studente, kroz rad u Udruzi pružiti im dodatna praktična iskustva i teoretska znanja koja će

ih poticati na preuzimanje odgovornosti, razvijati njihove leaderske sposobnosti te ih povezati s najboljim poslodavcima u Hrvatskoj kako bi bili konkurentniji u multinacionalnom, multikulturalnom, globalnom okruženju. eSTUDENT djeluje na sedam fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, među kojima je od 2013. godine i Pravni fakultet. Ono po čemu se Udruga posebno ističe jest multidisciplinarnost, jer na svim projektima zajednički rade studenti različitih fakulteta i interesa. Neki od najvećih projekata Udruge su: Moot Court Croatia, Case Study Competition, Business Plan Contest, App Start Contest te Bez veze nije bezveze. Na Pravnom fakultetu djeluje

zasad jedan tim koji organizira Moot Court Croatia, natjecanje u simuliranom suđenju, prvo ovoga tipa koje se održava na hrvatskom jeziku i prema hrvatskom pozitivnom pravu. Svrha natjecanja je približiti studentima rad u praksi te im pružiti mogućnost dodatnog oblika usavršavanja putem praktične primjene naučenog teorijskog znanja. Pristupni proces za članstvo u udruzi eSTUDENT provodi se početkom svake akademske godine, a aktivni članovi na kraju akademske godine dobivaju i eSTUDENT certifikat koji dokazuje njihovo članstvo i aktivnosti u Udruzi. Više o samoj udruzi možete pronaći na: <http://www.estudent.hr/> i <https://www.facebook.com/eSTUDENT.hr>.

Šesti kongres studenata prava: Položaj radnika u suvremenom društvu i zaštita prava radnika

PETRA PRKAČIN

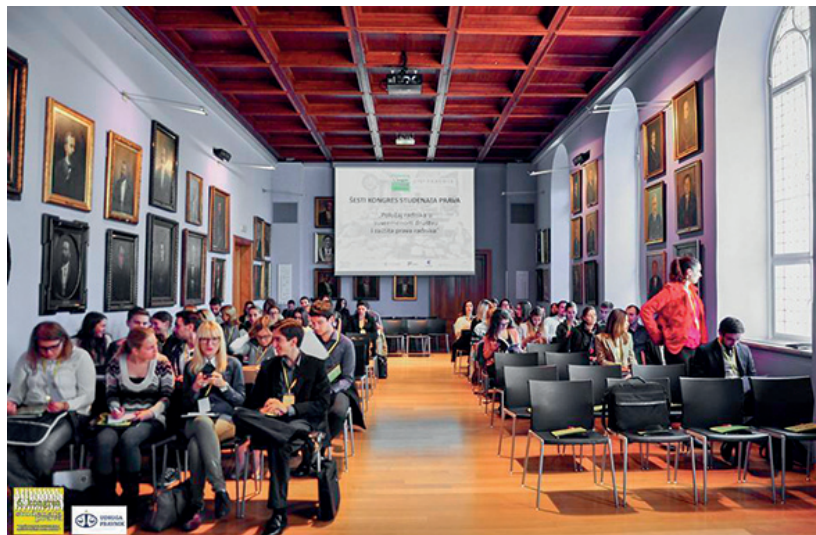
Udruga Pravnika, studentska udruga s tradicijom dugom gotovo pola stoljeća na Pravnom fakultetu u Zagrebu, održala je od 20. do 22.10.2014. šestu godinu zaredom kongres studenata prava. Svake akademske godine tema kongresa se mijenja prema aktualnosti događanja, a ove godine Udruga je izabrala "Položaj radnika u suvremenom društvu i zaštita prava radnika". Tijekom tri dana Kongresa, temu položaja radnika i radnog zakonodavstva sagledalo se iz perspektive teoretičara, praktičara, zakonodavca i poslodavca. Cilj je bio upoznati studente s izazovima u reformiranju i reguliranju prava radnika kroz interaktivan pristup, kako bi im se omogućio uvid u nova, potencijalno primjenjiva rješenja za radno zakonodavstvo te tržište rada u Republici Hrvatskoj. Također, htjelo se potaknuti širu akademsku zajednicu na raspravu i znanstveni angažman oko navedene važne teme.

Uvodne govore na otvorenju Kongresa održali su dekan Pravnog fakulteta u Zagrebu, prof. dr. sc. Hrvoje Sikirić, ministar rada i mirovinskog sustava Republike Hrvatske, prof. dr. sc. Mirando Mrsić te potpredsjednik Studentskog zbora Sveučilišta u Zagrebu, g. Vedran Dodig. Navedeni su raspoznali i pohvalili inicijativu za održavanjem Kongresa na temu položaja radnika s obzirom na aktualnost teme i novi Zakon o radu te podržali napor studenata u organiziranju i sudjelovanju u ovakvim interdisciplinarnim projektima.

Prvo predavanje održao je prof. dr. sc. Željko Potočnjak, s Katedre za radno i socijalno pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu, koji je objasnio dosadašnji razvoj radnog zakonodavstva u Hrvatskoj i ukazao na ključne promjene koje donosi novi Zakon o radu. Problematizirao je prečeste izmjene tako važnog zakona te istaknuo potrebu uvođenja mogućnosti obavljanja privremenih i povremenih poslova, što većeg ujednačavanja

zaposlenih u privatnom i javnom sektoru te suradnički model radnih odnosa. Istoga dana svoje izlaganje je održala i gđa. Nataša Novaković, pravna savjetnica u Uredu glavnog direktora Hrvatske udruge poslodavaca. Studentima je obrazložila stav poslodavaca i poziciju Hrvatske udruge poslodavaca u pregovorima o donošenju novog Zakona o radu, a posebno je naglasila važnost fokusiranja na male i srednje poslodavce.

Drugi dan Kongresa započeo je zanimljivim predavanjem prof. dr. sc. Ljube Jurčića, s Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, koji je obradio utjecaj ekonomije na tržište rada i položaj radnika. Prof. Jurčić je posebno istaknuo da se postojeći i budući problemi ne mogu riješiti samo donošenjem novih zakona, već faktičnim, a ne samo prividnim stvaranjem radnih mjesta te tehničkim i organizacijskim znanjem. Nakon

ekonomske perspektive teme Kongresa, gđa. Marija Knežević Kajari, načelnica Sektora za politike zapošljavanja u Ministarstvu rada i socijalnog sustava RH, detaljno je obrazložila značenje pojma 'sloboda kretanja radnika' u teoriji i praksi. Navela je i statističke podatke o sve većoj mobilnosti hrvatskih radnika izvan države nad kojom se treba ozbiljno zapitati. Na primjeru uspješnog poslodavca, g. Marijana Conera, vlasnika Coner d.o.o., analizirali su se problemi s kojima se poduzetnik susreće od samog početka svoje djelatnosti do uspješnog poslovanja i zapošljavanja većeg broja radnika. Posebno je istaknuta pravna nesigurnost i nedostatak kvalitetnih mjera za poslodavce da povećaju broj zaposlenih i šire svoje poslovanje. Također, problem predstavlja velik broj nejasnih propisa koji se (pre)često mijenjaju, dugotrajni sudski i skupi ovršni postupci. Doc. dr. sc. Viktor Gotovac, s Katedre za radno i socijalno pravo na Pravnom fakultetu u Zagrebu, svoje je izlaganje posvetio pitanju "Radno pravo - što je to?", čime je započeo raspravu o značenju radnog prava, problemima koji u njemu postoje i iz njega izvire te o trenutnoj situaciji. Kao glavni problem u RH naveo je normativnu hiperprodukciju umjesto težnje za jednostavnijim i fleksibilnijim uređenjem radnih

odnosa. Upozorio je na nužnost unapređenja odnosa na tržištu rada, tj. povećati učinak koliko je moguće, a ne podržavati protekcionizam određenih strana.

Posljednjeg dana Kongresa raspravljalo se o problemu diskriminacije s kojim se zaposlenici susreću, iskustvu sudaca s radnim zakonodavstvom te o mjerama za zapošljavanje mladih radnika i njihovim mogućnostima. Zamjenica Pučke pravobraniteljice, Tena Šimonović Einwalter, istaknula je činjenicu da je Zakon o radu vezan uz odredbe Zakona o suzbijanju diskriminacije te da se njegove odredbe odnose i na radne odnose. Sutkinja Županijskog suda u Zagrebu, Iris Gović Penić, približila je studentima sudsku praksu o radnim odnosima i ukratko obrazložila najvažnije novine Zakona o radu za suce. Zbog

lakšeg otkazivanja ugovora o radu i neodgovornosti poslodavca za zbrinjavanje radnika nakon otkaza zbog viška radne snage, zaključila je kako novi Zakon o radu iz 2014. ipak više pogoduje poslodavcima. Završno predavanje Kongresa bilo je posvećeno mladima, odnosno studentima kao budućim zaposlenicima, pa je gđa. Lovrenka Brajković Bulat, iz Ministarstva rada i mirovinskog sustava RH, provela sudionike Kongresa kroz postojeće i buduće mogućnosti za mlade na tržištu rada. Posebna pozornost posvećena je mjerama Europskog socijalnog fonda od kojih je najpoznatija „Garancija za mlade“ koja nažalost još nije zaživjela, no u skoroj budućnosti bi trebala polučiti značajne rezultate te olakšati i ubrzati zapošljavanje mladih.

Na šestom Kongresu studenata prava sudjelovalo je oko 70 studenata Pravnog fakulteta te nekoliko studenata ekonomije i politologije. Kroz uključivanje i aktivno sudjelovanje u raspravama nakon svakog predavanja, sudionici su razmjenjivali vlastita razmišljanja te doprinijeli kvaliteti iste. Zaslugom sudionika formirao se glavni zaključak Kongresa – za dobrobit svijetu u Republici Hrvatskoj nužna je dugoročna vizija i kvalitetne reforme, ali ne samo u radnom pravu i sustavu tržišta rada, nego i u području gospodarstva i obrazovanja.

POTREBNA VAM JE BESPLATNA PRAVNA POMOĆ?

Obratite se Pravnoj klinici Pravnog fakulteta u Zagrebu!

Za dolazak u naše prostorije morate se prethodno naručiti.

Naručiti se možete telefonski (za vrijeme našeg radnog vremena), osobno ili e-poštom.

Građani koji nikako ne mogu doći u Pravnu kliniku mogu nam se, zajedno s dokumentacijom, javiti e-poštom ili (običnom) poštom.

Naziv: Pravna klinika Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Adresa: Ulica Jurja Žerjavića, 10 000 Zagreb

Radimo: PON, UTO, PET od 10 do 12 sati,
a SRI i ČET od 10 do 12 i od 17 do 19 sati

Telefon: 01/4811-320 ili 01/4811-324

E-mail: klinika@pravo.hr

ŽELIŠ SUDJELOVATI U NAŠEM RADU?

Volontiraj! Prijave za studente viših godina Pravnog fakulteta u Zagrebu traju čitavu godinu preko obrasca na <http://klinika.pravo.unizg.hr/node/22>. Upisi se obavljaju krajem/početakom svakog semestra (na proljeće i jesen).

*Detaljnije informacije o postupku naručivanja
i općenito o radu Pravne klinike saznajte na adresi*

klinika.pravo.unizg.hr

ISSN 1848-8439